

Metsän vuosi

Moniaistisuutta ja osallisuutta tukeva pedagoginen toimintavinkkiopas
varhaiskasvatukseen

Kati Eskman-Reima

Kukka Heiskanen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Metsän vuosi

Moniaistisuutta ja osallisuutta tukeva pedagoginen
toimintavinkkiopas varhaiskasvatukseen

Kati Eskman-Reima & Kukka Heiskanen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2021

Kati Eskman-Reima, Kukka Heiskanen

**Metsän vuosi - Moniaistisuutta ja osallisuutta tukeva pedagoginen toimintavinkkiopas
varhaiskasvatukseen**

Vuosi

2021

Sivumäärä 121

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena toteutettiin pedagoginen Metsän vuosi -niminen toimintavinkkiopas, joka sisältää vuoden kiertokulkua myötäileviä moniaistisia toimintavinkkejä varhaiskasvatuksen käyttöön. Oppaan tarkoituksena on toimia varhaiskasvattajien työvälineenä lapsen luontosuhteen tukemisessa ja kannustaa luontoympäristössä toimimiseen. Oppaalla ei ole toimeksiantajaa, mutta se vastaa ajankohtaiseen varhaiskasvatuksen tarpeeseen, koska tarve uusille ja tuoreille ulkotoimintaa tukeville toimintavinkeille ja -kokonaisuuksille on ilmeinen vallitsevan koronapandemian vuoksi.

Oppaan tekoprosessissa huomioitiin lasten osallisuuden toteutumisen mahdollisimman monipuolisesti. Sisältö luotiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuen sekä moniaistisuutta ja lapsen aistien kehitystä tukevaksi. Opas luotiin selkeäksi, nopeasti luettavaksi ja innostavaksi sekä helposti luontoon mukaan otettavaksi kestävän kehityksen elementit ja Jokamiehen oikeudet huomioiden.

Toimintavinkkioppaan teoreettinen viitekehys koostuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, lapsen osallisuudesta varhaiskasvatuksessa, lapsen luontosuhteesta, luonnosta oppimisympäristönä sekä aisteista ja moniaistisuudesta. Lapsen osallisuuden toteutumista oppaan syntyprosessissa arvioidaan Shierin osallisuusteoriaan peilaten.

Palautteen perusteella toimintavinkit ovat helposti toteutettavia sekä innostavia ja aistit huomioivia. Toimintavinkkien avoimuus nähdään tarkoituksenmukaisena ja vahvasti lasten osallisuutta tukevana. Voidaankin todeta oppaan olevan kokonaisuutena onnistunut ja saavuttaneen tavoitteensa. Jatkokehitysjatoksena voisi selvittää, miten opas on saanut jalansijaa varhaiskasvatuksen kentällä sekä sen toimivuutta käytännössä. Lisäksi oppaan moniaistista sisältöä voisi laajentaa luonto- ja ympäristökasvatukselliseen suuntaan. Oppaan elämä jatkuu sosiaalisessa mediassa @metsanvuosi.

Asiasanat: lapsen osallisuuden vahvistaminen, pedagoginen toimintavinkkiopas, moniaistisuus, lapsen luontosuhde, luonto oppimisympäristönä

Kati Eskman-Reima, Kukka Heiskanen

Metsän vuosi - A pedagogic operational booklet to support multisensory experiences and participation in Early Childhood Education

Year 2021

Pages

121

The aim of this functional thesis was to produce a pedagogical operational booklet called *Metsän vuosi*. The booklet contains multisensory activity tips based on the annual seasonal cycle and can be used to support early childhood education. The purpose of the booklet was to act as a tool for educators to help support children's nature-relationship and encourage activities in a natural environment. This research was not commissioned, however it responded to the need at the time of writing, especially the covid-19 pandemic, for interventions in early childhood education for new and fresh operational tips for activities outdoors. It can also be used to support a wider picture of the natural environment in early childhood education.

The contents of the booklet were based on the fundamentals of the national Early Childhood Education Plan with the aim to develop children's senses and multisensory experiences. Participation of children was in central and activities were developed to be as versatile as possible in making of the booklet. The booklet was created to be clear, easy to read, inspiring and easily transportable in nature. Sustainability and everyman's rights were also taken into account.

The theoretical framework for the booklet was based on the fundamentals of the Early Childhood Education Plan, children's participation in early childhood education, children's nature-relationship, nature as a learning environment and also the senses and multisensory. Children's participation in the activities was assessed based on Shier's participation theory.

Based on feedback, the booklet's activity tips were easy to follow, inspiring and take all the senses into account. The transparency of the activity tips was seen as supporting children's participation. Therefore, it can be stated the booklet achieved its goals. For further development, research could be conducted on how much the booklet is used in the field and how it works in practice. In addition, the booklet's multisensory contents could be widened into the direction of nature and environmental education. Finally, the booklet can be followed in social media @metsanvuosi.

Keywords: enforcement of children's participation, pedagogic operational booklet, multisensory, children's nature-relationship, nature as learning environment

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön tarve, tavoitteet ja tarkoitus	8
3	Toiminnallinen opinnäytetyö	10
4	Teoreettinen viitekehys	11
4.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	11
4.2	Laaja-alaisen osaamisen alueet	12
4.2.1	Ajattelu ja oppiminen	13
4.2.2	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	13
4.2.3	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	14
4.2.4	Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	15
4.2.5	Osallistuminen ja vaikuttaminen	16
4.3	Oppimisen alueet	16
4.4	Osallisuuden vahvistaminen	18
4.4.1	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	18
4.4.2	Lapsen osallisuuden tasot Shierin mallin mukaan	19
4.5	Lapsen luontosuhde	21
4.6	Luonto oppimisympäristönä	21
4.7	Aistien maailma	22
4.7.1	Aistit ja moniaistisuus	23
4.7.2	Lapsen aistien kehitys	24
5	Prosessin kuvaus	25
5.1	Suunnitelmavaihe	26
5.2	Toteutusvaihe	29
5.3	Valmis toimintavinkkiopas ja sisällön pedagogiikka	30
5.3.1	Elokuu	32
5.3.2	Syyskuu	33
5.3.3	Lokakuu	36
5.3.4	Marraskuu	37
5.3.5	Joulukuu	39
5.3.6	Tammikuu	41
5.3.7	Helmikuu	43
5.3.8	Maaliskuu	46
5.3.9	Huhtikuu	48
5.3.10	Toukokuu	50
5.3.11	Kesäkuu	52
5.3.12	Heinäkuu	54

5.4	Palautteen keruu toimintavinkkioppaan viimeistelyä varten	56
5.4.1	Monivalintakysymysten tuloksia	56
5.4.2	Avointen kysymysten kautta saatu palaute	59
5.5	Arviointi.....	64
5.5.1	Lasten osallisuuden huomiointi Shierin osallisuusteoriaan peilaten	65
5.5.2	Moniaistisuuden toteutuminen	66
5.5.3	Oppaan sisältö ja käytettävyys.....	67
5.5.4	Oppaan merkityksellisyys lapsen luontosuhteen vahvistamisessa ja kannustamisessa luonnossa oppimiseen	67
6	Pohdinta	68
6.1	Opinnäytetyöprosessin eettisyys ja luotettavuus.....	69
6.2	Opinnäytetyön prosessin kulku ja jatkotutkimusaiheet	70
6.3	Jatkotutkimusaiheita.....	71
	Kuviot.....	77
	Liitteet	78

1 Johdanto

Yhteisen opinnäytetyön aihevalinta syntyi jo opintojen alkuvaiheessa yhteisen mielenkiinnon kohdatessa sekä varhaiskasvatusta että ulkona oppimista kohtaan. Yhteisenä haaveena oli varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys sekä luonnon ja metsän yhdistäminen tulevaisuuden työhön. Näiden ajatusten siivittäminen sai alkunsa yhteinen opinnäytetyöprosessi.

Toiveena oli toteuttaa opinnäytetyö, jossa yhdistyisivät oleellisesti varhaiskasvatuksen ulkona oppiminen sekä toiminnallisuus. Alun perin opinnäytetyötä alettiin työstää osana kotikaupungin varhaiskasvatuksen luontohanketta, mutta koronavirusajan vuoksi opinnäytetyön toiminnallinen osuus olisi karsiutunut kokonaan pois ja aihe valikoitiin uudelleen. Uuden aiheen keksiminen ei vienyt kauaa, koska opinnäytetyön raamit päätettiin pitää edelleen samoina toiminnallisuuden ja luontonäkökulman suhteen. Uusi opinnäytetyöaihe päädyttiin toteuttamaan ilman toimeksiantajaa, jotta opinnäytetyöprosessi ei pitkittyisi enää korona-ajan jatkuessa tekijöistä riippumattomaista syistä.

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka aikana luotiin varhaiskasvattajille suunnattu luontoa oppimisympäristönä hyödyntävä ja lapsen luontosuhdetta tukeva metsän vuoden kiertoa myötäilevä pedagoginen toimintavinkkiopas (Liite 1). Oppaan tahdottiin olevan hyödynnettävissä mahdollisimman laajasti varhaiskasvatuksessa, joten sen sisällössä huomioitiin myös toimintojen toteuttamisen mahdollisuus sisätiloissa. Oppaan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioitiin laajasti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esiin nousevia oppimisen alueita ja laaja-alaista osaamista. Oppaan työstämisen keskiössä oli lasten osallisuuden monipuolinen huomioiminen sekä moniaistisuus.

Koska opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa, hyödynnettiin oppaan työstämisessä ammatillisen näkökulman ja työelämäyhteyden saavuttamiseksi sosiaalisessa mediassa toimivia varhaiskasvatuksen ammatillisia yhteisöjä. Yhteisöjen kautta kerättiin sähköisen kyselyn avulla palautetta oppaan käytettävyyden ja sisällön kehittämiseen liittyen ja palautetta hyödynnettiin oppaan viimeistelyssä. Sähköinen opas on kenen tahansa käytettävissä ja saatavilla.

Opinnäytetyöprosessin myötä koettu innostus ulkona tapahtuvaa pedagogisen toiminnan suunnittelua kohtaan jäi elämään ja opinnäytetyön teeman mukaisten ideoiden julkaisu jatkuu prosessin jälkeenkin sitä varten luodussa sosiaalisen median kanavassa. Tämä tukee ammatillista verkostoitumista varhaiskasvatuksen kentälle ja tulevaa työskentelyä varhaiskasvatuksen ammattilaisina.

2 Opinnäytetyön tarve, tavoitteet ja tarkoitus

Vuotta 2020 ja 2021 on varjostanut korona-aika niin maailmanlaajuisesti kuin varhaiskasvatuksen kentälläkin. Epidemian myötä varhaiskasvatuksessa on ollut suositeltavaa viettää mahdollisimman paljon aikaa ulkona lähikontaktien minimoimiseksi ja taudin leviämisen estämiseksi (Opetushallitus 2021). Näin ollen tarve uusille ja tuoreille ulkotoimintaa tukeville toimintavinkeille ja -kokonaisuuksille on ilmeinen ja varsin ajankohtainen. Huomioon tulee ottaa myös varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat, jotka velvoittavat laajentamaan oppimisympäristöjä myös rakennetun ympäristön ulkopuolelle esimerkiksi luontoon (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 33; 47). Tähän tarpeeseen halutaankin vastata opinnäytetyönä luodulla pedagogisella toimintavinkkioppaalla, jonka suunnittelun lähtökohtana toimii Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018).

Opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa eikä se näin ollen ole tilaustyö, joten tarpeen määrittelyn tueksi nähtiin tarpeelliseksi perehtyä laajasti ennakkoon erilaisiin varhaiskasvatuksen materiaaleihin. Näin välttyttäisiin jo mahdollisesti olemassa olevan oppaan uudelleen tuottamiselta. Opinnäytetyön ideaa vastaavaa materiaalia ei kuitenkaan löytynyt, vaikkakin muuta varhaiskasvatuksen ja luonnossa tapahtuvan toiminnan suunnittelun tueksi tuotettuja toinen toistaan erilaisempia oppaita löytyi. Näin ollen lähdettiin työstämään varhaiskasvatukseen kohdistettua sähköistä pedagogista toimintavinkkiopasta, joka myötäilee metsän vuoden kiertokulkua erilaisten moniaististen ja lapsia osallistavien toimintavinkkien sekä tehtävien kautta.

Jotta opas palvelisi tulevaisuudessa mahdollisimman paljon työelämän tarpeita, tutustuttiin aiempien saman teeman ympärille toteutettujen opinnäytetöiden jatkokehitysajatuksiin. Varhaiskasvatuksen luontotoimintaan opinnäytetyöyhteistyönä suunniteltuihin oppaisiin perehdyttyä huomattiin kehitysideoista nousevan esiin laajasti lasten osallisuuden lisääminen oppaiden tuottamisen prosessissa. (Antikainen & Savolainen 2018, 33; Heikkinen-Sealelli 2018, 29; Jussila & Jutila 2019, 32.) Ensimmäisenä opinnäytetyön tavoitteena päätettiin ottaa huomioon lasten osallisuuden toteutuminen mahdollisimman moniulotteisesti koko opinnäytetyön tekoprosessissa, kuten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin velvoitetaan varhaiskasvatusta lapsiryhmälle suunniteltaessa (2018, 30).

Kallialan (2008, 22) mukaan lapsilähtöinen toiminta näyttäytyy parhaimmillaan koko kasvatuksellisessa prosessissa niin, että toiminnan tavoitteet, sisällöt ja menetelmät lähtevät lapsista ja lasten tarpeiden sekä yksilöllisyyden tunnistamisesta. Lasten ääni nousee oppaassa esiin heidän aistikkaina kertomuksinaan, ajatuksinaan ja kuvituksinaan siitä, millaiselta metsän vuoden kiertokulku näyttää, tuntuu, tuoksuu ja kuulostaa heidän mielestään. Tämä oli hyvä lähtökohta lähteä luomaan oppaan pedagogista ja kuvallista sisältöä yhdessä lasten kanssa. Oppaan sisältöjä suunniteltaessa pyrittiin huomioimaan, että oppaassa olevat

toimintavinkit olisivat helposti toteutettavia eri ikätasojen mukaisesti ja että niihin jäisi tilaa muotoutua ryhmänsä näköisiksi lapsista nousevien ideoiden ja mielenkiinnonkohteiden rikastuttamina. Jotta lapsen osallisuuden huomiointi ei jäisi vain osaksi oppaan syntyprosessia, selvitettiin oppaan valmistumisen kynnyksellä kenttätyössä olevien varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä siitä, miten opas tukisi heidän mielestään lapsen osallisuuden toteutumista sen toimintavinkejä käytettäessä ryhmän toiminnassa.

Toisena tavoitteena oli toteuttaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018, 21-22) pohjaten toimintavinkkioppaan sisältö moniaistisuutta ja lapsen aistien kehitystä tukevaksi kokonaisuudeksi, jota pystyisi toteuttamaan varhaiskasvatuksessa monipuolisesti eri ikätasolle soveltaen. Moniaistisuuden tahdottiin toteutuvan luoduissa toimintavinkeissä opinnäytetyöprosessissa mukana olleiden lasten osallisuus huomioiden, monipuolisesti eri menetelmin sekä luonnon tarjoamaa monimuotoisuutta hyödyntäen. Tavoitteena oli myös tehdä aistien kehityksen tukeminen ja moniaistisuus helposti lähestyttäväksi sekä tuoda aistimaailmaa näkyväksi mahdollisimman kattavasti vuoden kiertokulku huomioiden.

Kolmas tavoite liittyy oppaan sisältöön ja käytettävyyteen. Oppaan haluttiin olevan sisällöltään selkeä, nopeasti luettava ja innostava sekä lisäksi helposti luontoon mukaan otettava. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 46-47) velvoittavat ottamaan toiminnassa huomioon ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen periaatteita esimerkiksi kierrätyksen, säästäväisyyden ja luonnon kunnioittamisen näkökulmista ja oppaassa olevan toiminnan haluttiin olevan sellaista, joka olisi helposti luonnossa toteutettavaa ja johon voisi löytää kaiken tarvittavan materiaalin joko metsästä Jokamiehen oikeudet huomioiden tai varhaiskasvatusyksiköiden omista varastoista vanhaa kierrättäen, ilman kalliita materiaalihankintoja. Ulkoasultaan oppaan tahdottiin olevan lasten maailmaan sopiva sekä tekijöidensä näköinen, joten kuvitus on niin lasten kuin tekijöiden omaa käsialaa. Oppaan käyttöä helpottamaan luotiin erilaisia symboleita, mitkä kertovat toimintavinkin tarkemmasta sisällöstä; miten, missä ja mitä aistia toiminta tukee.

Toiminta luontoympäristössä tukee lapsen luontosuhteen kehittymistä ja tämä kokonaisuus onkin yksi varhaiskasvatuksen perustehtävistä (Homan-Helenius & Yli-Viikari 2017; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46-47). Valmiin toimintavinkkioppaan onkin tarkoitus toimia työvälineenä lapsen luontosuhteen tukemisessa. Lisäksi sen on tarkoitus kannustaa luontoympäristössä toimimiseen sekä rikastuttaa henkilöstön toiminnan suunnittelua helposti toteutettavien moniaistisuutta tukevien toimintavinkkien myötä. Opas sisältää kenen tahansa kasvattajan ohjattavissa olevaa sisältöä ilman varsinaista erityisosaamista luonnossa toimimiseen. Oppaan tahdottiin olevan hyödynnettävissä myös sellaisissa ryhmissä, joissa luontoympäristöön lähteminen on haasteellista ympäröivän rakennetun ympäristön tai muiden seikkojen vuoksi. Tämä huomioiden suunniteltiin

oppaaseen myös sisällä toteutettavia askarteluvinkkejä, joiden avulla metsän vuoden pystyy luomaan leikkialueeksi päiväkodin sisätiloihin.

3 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö eroaa tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä siten, että sen avulla pyritään usein käytännön toiminnan järjeistämiseen tai ohjeistamiseen. Toiminnallisen opinnäytetyön aiheet voivat vaihdella alakohtaisesti, mutta se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käyttöön suunnattu ohje, opastus tai tapahtuman toteuttaminen. Vaihtoehtoisesti toteutustapana voi olla myös tuotos, kuten esimerkiksi kirja, opas tai kotisivut. Toiminnallisessa opinnäytetyössä korostuu käytännön toteutuksen lisäksi myös oleellisesti tutkimusviestinnällinen raportointi.

Ammattikorkeakoulutuksen mukaisesti myös toiminnallisen opinnäytetyön tulee noudattaa opinnäytetyölle asetetut tavoitteet, kuten työelämälähtöisyys, käytännönläheisyys, tutkimuksellisuus sekä riittävä alan tietojen ja taitojen osoittaminen. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-10.)

Tietoperustan ja teoreettisen viitekehyksen yhdistäminen käytäntöön sekä ratkaisujen ja kehittämisenäkökulmien esiintuonti kuuluvat osaksi toiminnallisen opinnäytetyön perustaa. Opinnäytetyössä tehtyjä valintoja ja ratkaisuja täytyy pystyä perustelemaan tietoperustan, teoreettisen viitekehyksen tai alaan liittyvien käsitteiden kautta. (Vilka & Airaksinen 2003, 41-43.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei tarvitse kuitenkaan käyttää välttämättä tutkimuksellisia menetelmiä, sillä tutkimuksellinen selvitys kuuluu opinnäytetyön tuotteen tai idean toteutustapaan eli keinoihin, joilla opinnäytetyöhön liittyvä materiaali kerätään (Vilka & Airaksinen 2003, 56). Koska opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa, koettiin tärkeäksi toteuttaa oppaaseen liittyvä palautekysely kentällä työskenteleville varhaiskasvattajille. Tämän avulla tahdottiin saada oppaasta mahdollisimman hyvin työelämän tarpeita ja asetettuja tavoitteita vastaava tuotos. Opasta kehitettiin kyselystä saatujen vastausten pohjalta ennen sen julkaisua.

Lokakuussa 2020 pedagogiselle toimintavinkkioppaalle luotiin pohja visuaaliseen suunnitteluun tarkoitettuun Canva-ohjelmaan, johon pystyttiin tuottamaan sisältöä virtuaalisesti. Opinnäytetyö tahdottiin kuvittaa itse, joten oppaaseen alettiin luoda myös kuvituksia lokakuussa 2020.

Yhtenä opinnäytetyön sisällöllisenä haaveena ja tavoitteena oli oppaan tuottaminen oikeaksi kirjaksi. Tämän vuoksi opinnäytetyöprosessiin sisällytettiin lokakuussa 2020 harrastekirjailijoille järjestetty AK-Kustannuksen ja Kirjoita Paremmiin -tahojen (2020) maksullinen webinaari, jossa kerrottiin seikkaperäisesti, kuinka oma kirja tai e-kirja tehdään,

taitetaan, painetaan, markkinoidaan ja myydään sekä mitä kaikkea koko prosessissa tulee ottaa huomioon. Ennen webinaaria tietous ja kokemus kirjan tekemisestä oli niukkaa, mutta sen ajateltiin olevan monimutkainen ja mahdollisesti kalliskin prosessi. Webinaari selvensi monia asioita kirjan tekemiseen liittyen ja se antoi erittäin hyvää tietoa ja vinkkejä, miten kirjan voisi julkaista omakustanteena huomattavankin edullisesti tai ainakin painaa itselleen käyttöön. Webinaarista intoutuneena unelma oli edelleen tavoitella oppaan muotoutumista oikeaksi kirjaksi. Opinnäytetyön edetessä ja kirjan tuottamisprosessin laajuutta pohtiessa päädyttiin kuitenkin toteuttamaan opinnäytetyön puitteissa oppaasta sähköinen versio ja jättää haaveet oikean kirjan toteuttamisesta vielä tulevaisuuteen.

4 Teoreettinen viitekehys

Oppaan sisällön suunnittelua ohjasi vahvasti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018). Sisällön tavoitteena on tukea varhaiskasvatustilanteiden lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymistä oppimisen alueisiin pohjautuvien toimintavinkkien keinoin. Laaja-alaisen osaamisen viisi eri osa-alueita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24).

Jotta lapsen laaja-alaisen osaamisen kehittymistä voitaisiin tukea mahdollisimman monipuolisen ja ohjaaviin asiakirjoihin perustuvan toiminnan keinoin, suunniteltiin oppaan toimintavinkit metsän vuoden kiertokulkua myötäileviksi moniaistillisiksi kokonaisuuksiksi ottaen huomioon kaikki viisi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyä oppimisen aluetta. Oppimisen alueita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) lisäksi oppaan teoreettisena viitekehystenä ja sisällön suunnittelun sekä toteutuksen kulmakivinä toimivat lapsen osallisuus ja sen huomiointi sekä aistit ja moniaistisuus. Oppaan on tarkoitus tukea lapsen luontosuhdetta sekä hyödyntää luontoa oppimisympäristönä ja näitä näkökulmia käsitellään myös teoreettisessa viitekehyksessä.

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatusta tulee toteuttaa varhaiskasvatustilanteiden (540/2018) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden eli Opetushallituksen valtakunnallisten linjausten mukaisesti. Valtakunnallisella varhaiskasvatuksen ohjauksella mahdollistetaan kaikille

varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille tasavertaiset edellytykset kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita pohdittaessa on tärkeää ottaa huomioon, että jokaista sen osa-aluetta on tarkoituksenmukaista tarkastella samanaikaisesti. Lapsen laaja-alaisen osaamisen kehittyminen on monen tekijän summa, johon vaikuttaa niin oppimisympäristö, oppimisen alueiden huomiointi toiminnassa, varhaiskasvattajan työote sekä vaikkapa lapsiryhmän dynamiikka.

Tässä kappaleessa nostetaan esiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen alueet sekä peilataan niitä pedagogiseen toimintavinkkioppaaseen. Kappaleessa kuvataan myös oppimisen alueet, joiden sisältöjen toteutumista oppaan kuukausittaisten toimintavinkkien suunnittelussa tarkastellaan prosessin kuvauksen yhteydessä.

4.2 Laaja-alaisen osaamisen alueet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 23) nostetaan esiin varhaiskasvatuksen luoma perusta lasten laaja-alaiselle osaamiselle, joka huomioitiin myös opasta toteuttaessa. Laaja-alainen osaaminen on jaettu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 24) viiteen osa-alueeseen, jotka ovat jo aiemminkin raportissa mainitut ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Laaja-alaisen osaamisen voidaan katsoa rakentuvan yhdistelmästä tietoja, taitoja, arvoja, asenteita ja tahtoa. Osaamisesta puhuttaessa tarkoitetaan valmiutta toimia sekä käyttää tietoja ja taitoja tilanteiden sekä olosuhteiden mukaisesti. Lasten tahto toimia sekä heidän omaksumansa arvot ja asenteet vaikuttavat näiden tietojen ja taitojen käyttämiseen. (Ahonen 2017, 44; Holappa 2017; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 23-24.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 23-24) mukaan tarpeet laaja-alaiselle osaamiselle nousevat aina ajankuvasta ja ympäröivästä maailmasta. Laaja-alaisen osaamisen katsotaan edistävän lasten kasvua sekä yksilöinä, että yhteisön jäseninä monella tapaa, sillä osaamisen kehittyminen jatkuu läpi elämän. Varhaiskasvatuksessa laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen pystytään vaikuttamaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurilla, oppimisympäristöjen monipuolisella käytöllä sekä lasten oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisella. Laadukkaalla pedagogisella toiminnalla pystytään vahvistamaan laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on huomioitava myös toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehitystyössä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon lisäksi.

Ahonen (2017, 45-46) korostaakin, että varhaiskasvatuksessa on luontevaa oppia asioita osana laajoja kokonaisuuksia, sillä uusien asioiden oppimista voidaan varhaiskasvatuksessa useinkin lähestyä monin eri keinoin. Lasten oivalluksiin ja huomioidiin tulee pureutua aktiivisesti ja

tehdä niitä näkyväksi myös tarttumalla hetkiin käynnissä olevassa toiminnassa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet edellyttävätkin, että lapsi saa yhteisössään elää aidosti aktiivisena toimijana. Ahosen (2017, 45-46) ajatus summaakin Metsän vuosi -oppaan toimintavinkkien suunnittelutyötä ja tätä kautta laaja-alaisen osaamisen tukemista kokonaisvaltaisesti, sillä luoduissa toimintavinkeissä on huomioitu muun muassa juuri hetkiin tarttumisen mahdollisuudet sekä lapsen toimijuuden vahvistaminen. Ihmettelylle, kokeiluille sekä hetkien herkkyyksille tulee antaa aikaa ja tilaa, sillä hetket avaavat usein yllättäviäkin polkuja laaja-alaisen osaamisen mahdollisuuksiin.

4.2.1 Ajattelu ja oppiminen

Laaja-alaisen osaamisen alueiden luomisessa mukana ollut opetusneuvos Holappa (2017) pitää ajattelun ja oppimisen tukemista varhaiskasvatuksen tehtävänä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 24) huomioidaan, että lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Hämmästylylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tuleekin tarjota tilaa. Toisten kannustaminen tuo yhteistä riemua yhteiseen tekemiseen. Lapsilähtöisen teematyöskentelyn katsotaankin innostavan lapsia ihmetteltyyn, tutkimiseen ja kokeiluun (Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 88). Lapsia on hyvä rohkaista myös kysymään ja kyseenalaistamaan. Yhteiset pohdinnan hetket auttavat lapsia tunnistamaan opittuja asioita sekä huomaamaan omia vahvuuksiaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24-25.) Tämä laaja-alaisen ajattelun ja oppimisen näkökulma toteutuu vahvasti myös opinnäytetyössä, sillä luodut toimintavinkit johdattelevat lapsia monipuolisesti luonnon ihmeiden ääreen, huomioiden lasten osallisuuden sekä myös heille merkityksellisten kokemusten näkökulmat yhteisten pohdintojen ja läsnäolon hetkien kautta.

Laaja-alaisen ajattelun ja oppimisen osa-alueen toteutumista on hyvä pohtia Ahosen (2017, 48) mukaan varhaiskasvatuksessa monesta eri näkökulmasta. Itselleen ja ryhmän toiminnalle voikin esittää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Missä kaikkialla yhteinen kannustaminen näyttäytyy? Näkyykö se esimerkiksi ainoastaan kisailu- ja taitojennäyttötilanteissa, vai kannustetaanko ryhmässä myös tunteiden ilmaisuun ja kaveritaitoihin? Miten lapsen kyseenalaistamiseen esimerkiksi ohjeiden noudattamisessa suhtaudutaan? Herättääkö kyseenalaistaminen joitakin tunteita minussa tai muissa kasvattajissa? Pyrinkö vaientavaan kulttuuriin vai innostanko lasta keksimään ratkaisuja yhdessä?

4.2.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Maailman moninaisuus on tärkeää tehdä näkyväksi myös varhaiskasvatuksessa sekä lasten maailmassa. Erilaiset kulttuurit, kielet ja katsomukset tekevät myös sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen osaamisesta merkityksellisiä kaikessa rikkaudessaan. Erilaisiin tapoihin

ja perinteisiin voidaan helposti tutustua jakamalla kokemuksia monipuolisista juhlista, leikeistä ja ruokailuhetkistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 25.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 25) ja Holapan (2017) mukaan tähän laaja-alaisen osaamisen alueeseen kuuluvat taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää erilaisia ajatuksia, mutta myös valmius pohtia omia arvoja ja asenteita näihin liittyen. Vuorovaikutus- ja itseilmaisun taidoilla sekä kyvyllä ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille monella tapaa. Nämä taidot auttavat myös ristiriitatilanteiden selvittämisissä, joiden harjoittelu on tärkeää. Ahonen (2017, 50) korostaa näihin liittyen myös samanarvoisuutta, sillä persoonallisuuden piirteistä niin ujous kuin sosiaalisuuskin ovat arvojärjestyksessä samalla viivalla ja näin ollen kaikki lapset arvokkaita omina itsenään.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu toteutuvat laajasti opinnäytetyöprosessissa ja oppaan toimintavinkeissä. Kulttuuriperinteisiin tutustuminen, tietojen ja ajatusten jakaminen vuorovaikutuksen ja erilaisten ilmaisumuotojen kautta kulkevat läpi Metsän vuoden, tarjoamalla tilaa myös uusille ja ryhmäkohtaisille ajatuksille.

4.2.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 25) ja Holappa (2017) kiteyttävät, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös tuoda esiin ja vahvistaa lasten hyvinvointiin sekä turvallisuuteen liittyviä taitoja. Näiden lisäksi lapsia tuetaan myös tekemään kestävään elämäntapaan liittyviä valintoja ohjaamalla heitä vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan eri ympäristöissä, kuten liikenteessä ja lähiluonnossa oppimisympäristöjä unohtamatta. Taitojen avulla tuetaan myös lasten positiivista ajattelumaailmaa tulevaisuudesta. Sekä kestävä elämäntavan valinnat, että hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät näkökulmat tulevat esille oppaassa sekä luoviin toimintavinkeihin suunnatuissa materiaalivalinnoissa, että toiminnallisissa luonnossa toteutettavissa harjoituksissa. Nämä kaikki tukevat myös lasten tulevaisuusajattelua sekä ymmärrystä luonnon monimuotoisuuden ja sen vaalimisen tärkeydestä.

Lapsia tuetaan heidän itsenäisyytensä kasvaessa ja heitä autetaan sekä kannustetaan kysymään apua tarvittaessa sekä aikuisilta, että toisiltaan (Holappa 2017; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 25). Ahonen (2017, 55) nostaa esille myös tärkeän näkökulman jokaisen lapsen yksilöllisestä kehityksestä kasvun ja tukemisen tarpeen tiellä, jota hän kuvaakin Vygotskyn lähikehityksen vyöhykkeen avulla. Lähikehityksen vyöhykkeen taitojen harjoitteluun kuuluvat asiat, jotka liittyvät sillä hetkellä lapsen yksilölliseen kehityksen vaiheeseen, mutta joihin lapsi toivoo yhä apua aikuiselta. Lasten kanssa on tärkeää harjoitella myös erilaisia arjessa tarvittavia taitoja, kuten omista vaatteista huolehtimista ja pukeutumista, ruokailutilanteita sekä hygieniataitoja. Lapsen on hyvä oppia

myös huolehtimaan henkilökohtaisista tavaroistaan. Hyvää mieltä ja hyvinvointia tuovia asioita on tärkeää tuoda esille säännöllisesti levon ja ravinnon tärkeyttä sekä liikunnan iloa unohtamatta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 25-26.) Metsän vuosi -oppaan yhteisöllisyyttä luovat toimintavinkit vahvistavat kannustavan ilmapiirin ja yhdessä tekemisen kulttuuria. Lapset pääsevät sanoittamaan myös hyvää mieltä tuottavia asioita sekä jakamaan niitä toisilleen yhteisten hetkien, leikkien ja ruokailutilanteiden äärellä. Toimintavinkit huomioivat myös, että jokaista lasta kannustetaan rohkeasti toimimaan ikätasonsa ja yksilöllisten taitojen mukaisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 26) ja Holappa (2017) nostavat esiin myös tunne- ja itsesäätelytaitojen tärkeyden. Nämä näkyvätkin myös Metsän vuosi -oppaan toimintavinkkien sisällöissä yhteisissä pohdinnan hetkissä, joiden aikana voidaan miettiä esimerkiksi jonkin tilanteen herättämiä tunteita hyväksyen ja huomioiden jokaiselta nousevia näkökulmia ja ajatuksia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 26) ja Holappa (2017) korostavatkin aktiivista auttamista tunteiden nimeämisessä, aistimisessa ja tiedostamisessa, sillä näin lasten tunnetaidot pääsevät kasvamaan ja vahvistumaan. Avoin puhe ja ohjaus kehoihin liittyen auttavat lasta kunnioittamaan ja suojelemaan sekä omaa, että muiden kehoja.

4.2.4 Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 26) ja Holappa (2017) huomioivat, että varhaiskasvatuksessa on tärkeää tukea myös lasten monilukutaidon ja viestintäteknologisen osaamisen kehittymistä, sillä niillä on huomattava arvo niin lasten ja perheiden arjessa, kuin kaikessa vuorovaikutuksessa yhteiskunnallista osallistumista unohtamatta. Nämä taidot edistävät myös lasten välistä tasa-arvoa kasvatuksen ja koulutuksen kentällä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 26) ja Holappa (2017) jatkavat, että monilukutaidosta puhuttaessa voidaan ajatella erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja, sillä monilukutaitoon liitetään useita lukutaitoja, kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito pohjautuu myös laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit voivat näyttäytyä kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Tätä voidaan harjoitella lasten kanssa nimeämällä asioita ja esineitä sekä opettelemalla erilaisia käsitteitä. Lasten innostaminen rohkeaan tutkimiseen ja digitaalisten ympäristöjen käyttämiseen auttavat heitä oppimaan myös digitaalisen dokumentoinnin hyötyjä ja tuottamaan digitaalisia materiaaleja myös itse. Tässä on tärkeää huomioida myös viestintäteknologian turvallinen käyttö. Monipuoliset viestintäteknologiset toimintatavat tukevat parhaimmillaan lasten luovaa ajattelua ja ryhmässä toimimisen taitoja jaetun hyödyn ja ilon kautta. Ahonen (2017, 58) summaa, että teknologiaa hyödyntämällä koko maailmaa pystytään hyödyntämään oppimisympäristönä

omalla tavallaan. Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen nousevat Metsän vuosi -oppaassa esiin luodun symboliikan, toimintavinkeissä näyttäytyvien erilaisten monilukutaidon muotojen sekä digitaalisen dokumentoinnin ja niiden hyödyntämisen myötä.

4.2.5 Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lasten osallistuminen ja vaikuttaminen toimivat lähtökohtana Metsän vuosi -oppaan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lapsia kuultiin ja kohdattiin heille merkityksellisten luontokokemusten äärellä ja heitä rohkaistiin viemään heidän ajatuksiaan myös eteenpäin piirrettyjen kuvien ja puheen avulla. Lasten tekemiin aloitteisiin myös vastattiin ja ne tehtiin näkyviksi Metsän vuosi -oppaan toimintavinkkien sisällöissä ja kuvituksissa. Lasten osallistumisen ja vaikuttamisen kokemusten tuoma ilo toimi ehdottomasti innostavana tekijänä myös opinnäytetyön toteuttajille!

Ahonen (2017, 59), Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 26) ja Holappa (2017) pitävätkin kuulluksi tulemista omaan elämään vaikuttavissa asioissa lapsille kuuluvina oikeuksina. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 26) ja Holappa (2017) nostavat esiin myös huomion siitä, että lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taidot pääsevät kehittymään ja vahvistumaan, jos lapsia rohkaistaan oma-aloitteisuuteen, heidät kohdataan arvostavasti, heidän ajatuksiaan kuunnellaan ja heidän tekemiin aloitteisiin myös vastataan. Lapset tulee ottaa mukaan myös toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, sillä näin lapset pääsevät harjoittelemaan vuorovaikutustaitoja, yhteisten sääntöjen, sopimusten sekä luottamuksen merkitystä. Varhaiskasvatuksessa jokaisella lapsella tulee olla samanarvoiset mahdollisuudet osallistumiseen ja vaikuttamiseen ja tämän toteutumisesta onkin erittäin tärkeää pitää huolta. Positiiviset osallistumisen ja vaikuttamisen kokemukset vahvistavat aina lapsen itseluottamusta, käsitystä itsestään sekä sosiaalisia taitoja.

4.3 Oppimisen alueet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 40) on määritelty viisi oppimisen aluetta, joita ovat “kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn”. Nämä oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan sisältöjä ja tavoitteita sekä toimivat lähtökohtana henkilöstön suunnitellessa toimintaa lapsen laaja-alaisen osaamisen kehittymisen tueksi.

Oppimisen alueita on tarkoituksenmukaista toteuttaa varhaiskasvatustoiminnassa samanaikaisesti, ei yksittäin. Oppimisen alueiden lisäksi kasvatustyötä suunniteltaessa tulee huomioida lasten mielenkiinnon kohteet ja rakentaa näistä vaihtelevin toteutustavoin lapsen kehitystä ja oppimista tukevaa eheyttävää pedagogista toimintaa. Ahonen (2017, 163) korostaakin, että oppimisen alueiden tulee näkyä arjessa jatkuvasti, esimerkiksi osana lasten

leikkejä tai retkiä. Lapset tulee ottaa myös mukaan oppimisen alueiden käsittelyyn, sillä näin lapset pääsevät todella osalliseksi toiminnan suunnitteluun. Lapsista lähtevät aihepiirit ja niihin pysähtyminen saavat elää ja näkyä varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Kielten rikkaassa maailmassa pyritään tukemaan lapsen kielellistä kehitystä ja valmiuksia sekä kehitetään hänen kielellistä identiteettiään. Lisäksi lapsen vuorovaikutustaitoja on tarkoitus tukea sekä huomioida kokonaisvaltaisesti kielellisen kehityksen kaikkia osa-alueita ymmärryksestä sanavaraston laajentamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40-42.) Ahonen (2017, 166, 186) korostaa, että kielen kehittyminen tukee kaikkea oppimista ja kielen kehityksen keskiössä onkin hyvä pitää lasten ympäröimistä rikkaalla kielimaailmalla, kuten esimerkiksi loruilla, laululeikeillä, kielellä leikittelemällä tai nimeämällä asioita ja käyttämällä kuvailevia sanoja.

Ilmaisun monilla muodoilla pyritään tukemaan lapsen musiikillista, kuvallista sekä sanallista ja kehollista itseilmaisua ja kokemista. Lisäksi tarkoituksena on tutustuttaa lapsia taiteenaloihin ja monipuoliseen kulttuuriperintöön luomalla mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42-43.) Ahonen (2017, 193) nostaa esiin, että ilmaisullisten muotojen tavoitteellisella tukemisella voidaan edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista.

Minä ja meidän yhteisömme pitää sisällään lapsen ymmärryksen tukemisen yhteisönsä monimuotoisuudesta sekä yhteisössä toimimisen taitojen oppimista. Näitä pyritään tukemaan eettisen ajattelun, katsomuskasvatuksen, lähiyhteisön eri aikakausien sekä mediakasvatuksen avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 44-45.) Pienten lasten elämässä varhaiskasvatus toimiikin tärkeänä ja suurena sosiaalisena ulottuvuutena, jossa lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii häntä ympäröivässä sosiaalisessa ympäristössä. Tämä tuo varhaiskasvatukseen lasten avulla runsaasti erilaisia arvoja, vuorovaikutustapoja ja toimintamalleja, joiden kautta erilaisuuteen on mahdollista suhtautua samanarvoisuutena. (Ahonen 2017, 222-223.)

Tutkimalla ja toimimalla ympäristössään lapsen valmiudet havainnoida, jäsentää ja ymmärtää lähiluontoaan sekä rakennettua ympäristöään kehittyvät. Tutkiva ja toimelias ote varhaiskasvatuksessa tukee lapsen matemaattisten taitojen kehittymistä. Ympäristökasvatuksen keinoin lapsen luontosuhde ja ympäristövastuullisuus kehittyvät kuin itsestään. Teknologiakasvatuksen avulla pyritään tukemaan lasten luontaista tarvetta tutkia, kokeilla ja ihmetellä asioita sekä kykyä kehittää omia luovia ratkaisuja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46-47.) Pienten lasten oppiminen onkin Ahosen (2017, 247) mukaan luonnostaan hyvin kokonaisvaltaista. Lapsen ymmärrys avartuu hänen saadessaan tutustua monipuolisiin ympäristöihin ihmettelyn, tutkimisen,

oivaltamisen ja pohtimisen kautta. Tälle tuleekin antaa varhaiskasvatuksessa runsaasti aikaa ja tilaa erilaisissa arjen tilanteissa.

Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alueen tarkoituksena on tukea lapsen taitojen kehittymistä itsestään huolehtimiseen ja arjen eri taitoihin liittyen. Lasta tutustutetaan monipuolisesti liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviin asioihin huomioiden yhteistyö huoltajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47-49.) Varhaiskasvatuksen sisällöllisiin tavoitteisiin perehtyminen on apuna yhteyksien oivaltamisessa toisiin oppimisen alueisiin ja laaja-alaiseen osaamiseen liittyen (Ahonen 2017, 270).

4.4 Osallisuuden vahvistaminen

Osallisuudella tarkoitetaan ihmisen kokemaa tunnetta johonkin yhteisöön kuulumisesta. Osallisuuden tunnetta ja sen toteutumista voidaan tarkastella useammasta näkökulmasta; joku saattaa kokea osallisuutta vain olemalla läsnä yhteisössään, kun taas toisen kokemus osallisuudestaan voi liittyä aktiivisempaan olemiseen eli konkreettiseen toimimiseen yhteisössään. (Helin ym. 2018, 15.)

Jokainen ihminen kokee ja määrittelee elämässään osallisuutensa eri tavoin ja -tasoisesti. Kaikkea osallisuutta kuitenkin yhdistää dialoginen vuorovaikutus ympäristön kanssa, yhteisöllisyys, osattomaksi jäämisen ennaltaehkäisy ja tasavertaisuuden toteutuminen. (Helin ym. 2018, 15.; Turja 2017, 44-45.; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47.) Osallisuuden huomioivassa vuorovaikutteisessa ja yhteisöllisessä toimintakulttuurissa yhteisö pyrkii tasavertaisesti ottamaan kaikki jäsenensä huomioon ja ennaltaehkäisemään ryhmästä ulosjäämistä (Turja, L. 2017. 44-45). Ilman yhteisöä ja dialogista vuorovaikutusta ei ole osallisuutta (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47).

4.4.1 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen osallisuudesta varhaiskasvatuksessa puhuttaessa viitataan osallisuuden yleisen määritelmän mukaisesti niin ikään lapsen kokemukseen yhteisöön, tässä tapauksessa päiväkotiryhmäänsä, kuulumisesta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47). Yksittäiselle lapselle osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemus varhaiskasvatuksen piirissä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että häntä kuullaan jokapäiväisissä puuhissaan. Lisäksi lapsen osallisuuden tunnetta lisää se, että hän kokee olevansa hyväksytty ja tärkeä yksilö omalle yhteisölleen. (Eskel & Marttila 2013, 78.)

Varhaiskasvatuksessa lasten osallisuuden huomiointi ja tarve sen jatkuvalla vaalimiselle korostuu, koska päiväkodin arki pohjautuu lähes kokonaisuudessaan toimimiseen erikokoisissa lapsiryhmissä eli yhteisöissä. Osallisuuttahan ei ole ilman ympäröivää yhteisöä. (Parikka-Nihti

& Suomela 2014, 47-48.) Varhaiskasvatuksen kentällä osallisuuden huomioivasta toimintakulttuurista puhuttaessa viitataan inklusiivisuuden käsitteeseen. Inklusiivisella kasvatuksella ja toimintakulttuurilla pyritään osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen kaikessa päiväkodissa tapahtuvissa toiminnoissa. (Helin ym. 2018. 11-12.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen osallisuuden toteutumisessa on tärkeää huomioida lapsen ikätaso ja kehitysvaihe (Leinonen 2014, 19). Osallisuuden voidaan ajatella toteutuvan jo silloin, kun hän osallistuu oman kykynsä ja mielenkiintonsa mukaan toimintaan, vaikkei itse olisi osallistunutkaan toiminnan suunnitteluun. Tällainen osallisuuden toteutuminen on ominaista vauva- ja taaperoikäisille lapsille arkisen vuorovaikutuksen ja kuulluksi tulemisen kautta. (Turja, L. 2017. 45-46.) Osallisuuden syvempää toteutumista varhaiskasvatuksessa kuvaa se, että lapsi pääsee mukaan toiminnan ideointiin, suunnitteluun, päätöksentekoon, toimintaan ja sen arviointiin sekä saa vastuuta ikätasonsa mukaisesti kannettavakseen. Tällainen osallisuuden toteutuminen on ominaisempaa taaperoita vanhemmille lapsille. (Turja 2017, 47-48.)

4.4.2 Lapsen osallisuuden tasot Shierin mallin mukaan

Lapsen osallisuuden toteutumista voidaan tarkastella erilaisten teoreettisten lähtökohtien pohjalta. Ahosen (2017, 68) mukaan mainio keino käsitellä sekä omia, että varhaiskasvatuksen käsityksiä osallisuudesta on tarkastella niitä Shierin osallisuuden tasomallin avulla. Tasomallia sovelletaan myöhemmin tässä raportissa arvioinnin tukena lasten osallisuuden toteutumista opinnäytetyöprosessissa arvioitaessa.

Harry Shierin (2001) teorian mukaan osallisuutta tarkastellaan lapsen ja kasvattajan vuorovaikutuksen kautta ja sen mukaan osallisuus jaetaan tasomallin mukaisesti viiteen eri tasoon. Tasolta toiselle edetessä osallisuuden toteutumisen on tarkoitus lisääntyä ja kasvattajan rooli on tukea sen toteutumista. (Venninen, Leinonen & Ojala 2010, 9.)

Ensimmäisellä tasolla lapsen on tarkoitus tulla kuulluksi, joka onkin lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen alkamiseen välittömästi liittyvä perusta. Lapsen kuunteleminen mahdollistuu käytännössä silloin, kun aikuinen pyrkii asenteita ja toimintaympäristön rakenteita muokkaamalla mahdollistamaan lapselle itsensä ilmaisun ja aikuisen huomion saamisen. (Shier 2001, 110-112.)

Kuuntelemisen lisäksi lapsia tuetaan ja rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteitään osallisuuden *toisella tasolla*. Mielipiteiden ilmaisuun tukemisen lisäksi on tärkeää muistaa huomioida mielipiteiden ilmaisun esteitä ja kuinka esteitä voitaisiin ylittää. Esteistä selvittää esimerkiksi riittävin resurssein ja varhaiskasvattajan aidon tahtotilan avulla. Jotta lapsi kykenee ilmaisemaan realistisesti ja aidosti mielipiteitään, tulee kasvattajan kyetä tukemaan häntä ikätasonsa mukaisin menetelmin mielipiteensä ilmaisuun. (Shier 2001, 110; 112.)

Toiselta *tasolta kolmannelle* hypätessä tulee kasvattajan ottaa lasten ilmaisemat mielipiteet huomioon mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsen sana olisi ”laki”. Aikuisen tulee herkällä korvalla kuunnella lasten mielipiteitä ja ottaa ne mahdollisuuksien mukaan toiminnassa huomioon ja kyetä perustelevaan jollakin tapaa se, mitä mielipiteitä milloinkin valitsee ”työn alle”, koska koko lapsiryhmän toiveiden toteuttaminen samanaikaisesti ei resurssienkaan puitteissa ole mahdollista. Toisinaan on myös tilanteen niin vaatiessa järkevintä suunnitella toiminta aikuislähtöisesti ja sitouttaa lapset yhteiseen tekemiseen toimintaan osallistumalla. (Shier 2001, 110; 113.)

Neljännellä tasolla varhaiskasvattaja ottaa lapsia mukaan heidän mielipiteidensä pohjalta tehtävään päätöksentekoon, eli hän luovuttaa osan vallastaan lapsille. Vastuu päätöksestä on silti aikuisen kannettavana. Jotta päätöksiä voidaan tehdä, tulee aikuisen ja lasten käydä vuorovaikutteista pohdintaa päätöksentekoon liittyen. Aikuisen on tärkeää suoda lapsille puheenvuoroja ja aktivoida heitä mielipiteidensä esiin tuomiseen sekä esittää lapsen ikätasolle sopivalla tavalla puoltavaa tai hylkäävää keskustelua päätettävään asiaan liittyen. Tällä tasolla tapahtuvassa osallisuudessa lasten sitoutuminen yhteiseen tavoitteeseen on yleensä näkyvämpää ja se opettaa heille vastuuntuntoa ja empatiaa. (Shier 2001, 110; 113-114.)

Viides taso tuo lapsille vallan lisäksi vastuuta päätöksenteossa. Eroa viidennen ja neljännen tason välille on haasteellisempaa tehdä kuin tasomallin alkuaskelmien välille. Suurin ero tasojen välille muodostuu vallan ja vastuun jakautumisessa lasten ja aikuisten välillä. Aikuisen tehtävä tällä tasolla osallisuuden toteutumisen varmistamiseksi on vallan sekä vastuun luovuttaminen lapselle, mutta toisaalta hänen on muistettava, että lapset tarvitsevat yhä paljon apua vastuun kantamisessa. (Shier 2001, 110; 115.)

Harkitulla kysymyksen asettelulla saadaan lapsen ja kasvattajan välille parhaimmillaan hedelmällistä keskustelua, jossa molemmat ovat aidosti kiinnostuneet toistensa ulosannista ja osallisuuden toteutuminen on osallistujalähtöistä sekä neutraalia. Tätä toimintatapaa tulisi jokaisen varhaiskasvatuksessa toimivan tavoitella ja sitä kutsutaan kohtaavan osallisuuden toimintakulttuuriksi. (Karlsson, 2014. 221.)

Kun tarkastellaan lapsen osallisuuden merkitystä ja sen vahvistamisen tärkeyttä lapsen näkökulmasta, on tärkeää huomioida osallisuuden luovan lapselle myönteisiä kokemuksia varhaiskasvatukseen osallistuessaan sekä vuorovaikutustaitojen, identiteetin, itseluottamuksen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26-27; Turja 2017, 48-49). Kun lapsi pääsee osallistumaan mahdollisimman monipuolisesti yhteisen toiminnan prosessiin ikätasonsa sallimissa rajoissa, tukee se hänen sitoutumistaan yhteistä toimintaa kohtaan ja lisää motivaatiota. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47-48).

4.5 Lapsen luontosuhde

Luontosuhteesta puhuttaessa mielletään käsite usein vain vapaavalintaisena ajattelutapana tai asenteena luontoa kohtaan, vaikka se tulisi nähdä paljon moniulotteisemmin. Kaikki ihmiset ovat jollakin tapaa riippuvaisia luonnosta esimerkiksi hengittäessään ilmaa tai syödessään luonnon antimia, jolloin jokaisella on jonkinlainen yhteys ja suhde luontoon. Luontosuhde tarkoittaaakin enemmän jokaiseen ihmiseen kuuluvaa ulottuvuutta, joka on kaikilla erilainen ja henkilökohtainen. (Willamo 2004, 41-42.)

Tuo jokaisessa ihmisessä oleva ulottuvuus luokittelee sen, kuinka syvä ja monimuotoinen henkilökohtainen luontosuhde on. Ulottuvuuden kautta luontosuhdetta pohdittaessa tulisi ajattelutavan ja asenteiden lisäksi huomioida myös ihmisen konkreettista toimintaa. On tärkeää pohtia, kuinka miellämme luonnon ja ympäristön osana elämäämme, arkeamme sekä elämän kiertokulkua ja mitä luonto meille merkitsee. Oleellista on ottaa huomioon myös se, miten olemme valmiita toimimaan ympäristömme puolesta ja sen hyväksi. Luonnon eduksi tehdyt valinnat ja teot sekä elämäntapa ovat siis vahvasti mukana kertomassa ihmisen luontosuhteen laadusta. (Willamo 2004, 42.) Chawlan ja Flanders Cushingin (2007, 66) mukaan laadultaan vastuullista ja huolehtivaa sekä välittävää suhdetta luontoon ei kuitenkaan pääse syntymään ilman aktiivista vuorovaikutusta ja oleilua erilaisissa luonnontilaisissa ympäristöissä. Myös Ahonen (2017, 107) korostaa, että jos luonnon ja ympäristön hyvinvoinnin seuraaminen tulevat arkiseksi osaksi jokapäiväistä toimintaa ja se koetaan mielekkääksi, heijastuu se väistämättä lasten toimintaan myös tulevaisuudessa.

Ahonen (2017, 107-108) nostaa esiin asiantuntijoiden näkemyksen siitä, että jokaisella lapsella on olemassa primitiivinen ja syvälinen suhde luontoon. Varhaiskasvatuksen yhtenä peruspilarina onkin lapsen luontosuhteen vahvistaminen kestävän elämäntavan opettamisen sekä ympäristöstä huolehtimisen rinnalla (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 71). Lasten henkilökohtaista luontosuhdetta voi tukea varhaiskasvatuksessa monin eri keinoin, kuten esimerkiksi luonnossa liikkumalla ja sitä moniaistisesti havainnoiden sekä erilaisin tarinoin ja kertomuksin. Tämä onkin lähtökohtana opinnäytetyössä. Luonnon terapeuttisista vaikutuksista julkaistaan koko ajan myös kasvavissa määrin uutta ja arvokasta tietoa, jonka vuoksi luonnon tarjoamia mahdollisuuksia kannattaa todella hyödyntää varhaiskasvatuksessa. (Ahonen 2017, 107-108.)

4.6 Luonto oppimisympäristönä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 32) mukaan oppimisympäristöiksi kutsutaan esimerkiksi tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita. Näiden lisäksi oppimisympäristö nähdään myös fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena alueena. Oppimisympäristöjä rakennettaessa tai kehittäessä tuleekin aina huomioida lasten kehityksen,

oppimisen ja vuorovaikutuksen tukeminen sekä varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden saavutettavuus. Näiden lisäksi myös ergonomiaan ja ekologisuuteen sekä tilojen ominaisuuksiin, kuten esteettömyyteen, akustiikkaan, valaistukseen ja siisteyteen on kiinnitettävä huomiota.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan aina vuorovaikutuksessa ja yhdessä lasten kanssa varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja peruseriaatteet huomioiden. Lasten ideoita, leikkejä ja toteutettuja töitä tehdään näkyviksi sekä lasten mielenkiinnon kohteita, yksilöllisiä taitoja ja tarpeita huomioidaan. Näin pystytään tukemaan mahdollisimman hyvin myös lapsille luonteenomaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjamaan lapsia fyysiseen aktiivisuuteen, kuten leikkiin, tutkimiseen, taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Näin lapsille myös mahdollistetaan maailman tutkiminen kaikkia aistejaan ja kehojaan hyödyntäen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32-33.)

Luonto ja ulkoilma ylipäättään ovatkin mitä parhaimpia oppimisympäristöjä tarjoamaan lapselle kokemuksia, oppimisen paikkoja, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin, elämyksiin ja tutkimiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 33). Luonto tukee lapsen syvää, monipuolista ja autenttista ajattelua, oppimista sekä leikkiä, koska siellä liikkuaessa hän ”joutuu” käyttämään kaikkia aistejaan pelkän kuulemisen ja näkemisen sijaan ja hänen uteliaisuutensa, aktiivisuutensa, oma-aloitteisuutensa, innostuneisuutensa ja luovuutensa pääsevät valloilleen. (Nikkinen 2000, 27-28.; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 82.; Purhonen 2020, 43.) Luontoympäristön tarjoama salaperäisyys ja erilaiset seikkailut sekä elämykset tarjoavat ainutlaatuisia ja kauaskantoisia kokemuksia. Kaikin aistein koettavat suorat elämykset toimivatkin lapselle luonnon tuntemisen perustana (Nikkinen 2000, 27-28). Opinnäytetyönä syntyvän Metsän vuosi oppaan toimintavinkkejä käytettäessä onkin tarkoituksena hyödyntää luontoa oppimisympäristönä.

Luontotoiminnalla on myös lukuisia muita lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia vaikutuksia, jotka on tärkeää ottaa huomioon oppimisympäristöjen luontonäkökulmaa tarkasteltaessa. Luonnossa lapsen on helpompi rentoutua sekä rauhoittua ja stressioireet lieventyvät. Lapsen keskittymiskyky, tarkkaavaisuus, sosiaaliset taidot sekä mielikuvitus paranevat. Lapsen itsestään huolehtimisen taidot kasvavat samalla, kun hän opettelee huolehtimaan omasta luontoympäristöstään. Lisäksi esimerkiksi lapsen hieno- ja perusmotoriset taidot kehittyvät, vastustuskyky paranee ja fyysinen kunto kohenee. (Ahonen 2017, 107-108.; Kuo ym. 2019.; Nikkinen 2000, 27-28.; Polvinen ym. 2012, 58-59.)

4.7 Aistien maailma

Ruokosen & Rusasen (2009, 10) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 21-22) mukaan varhaiskasvattajan tehtävänä on osaltaan tukea ja mahdollistaa lasten

aistikokemuksia sekä rohkaista lapsia intensiiviseen läsnäoloon, hämmästelemiseen ja ihmettelyyn. Tätä ajatusta tahdottiin tukea vahvasti myös Metsän vuosi opasta toteuttaessa. Lehtinen, Tammisto & Toikka (2006, 27) korostavatkin, että aisteilla on merkittävä rooli ihmisen elämässä, sillä ne välittävät tärkeää tietoa sekä ihmisestä itsestään, että ympäröivästä maailmasta. Erilaiset ärsykkeet ja niiden kautta koetut aistimukset ohjaavat ihmisen käyttäytymistä sekä auttavat selviytymään ympäristön eteen tuomista haasteista. Vuorovaikutuksellisuudella ja sen hetkellisellä sosiaalisella todellisuudella on myös aina suuri rooli aistien kokemisessa. Tämä on tärkeää muistaa myös oppaan toimintavinkkejä toteuttaessaan.

Saarinen (2014, 15) summaa ajatuksen niin, että esimerkiksi jännittävään tarinaan on paljon helpompi tempautua mukaan eläytyvästi luettuna tunnelmallisessa tilassa, kuin auringonpaisteessa luettelomaisesti lukien. Saarinen (2014, 15) kuitenkin jatkaa, että aistit toimivat meillä kaikilla yksilöllisesti ja aistien kokemisen herkkyydessä voi olla ihmisten välillä suuriakin eroja. Kaikilla ihmisillä aistit eivät myöskään välttämättä toimi odotetulla tavalla. Tällöin toiminnassa olevat aistit saattavatkin usein terävoitua ja tulla herkemiksi puuttuvien aistien tilalle.

4.7.1 Aistit ja moniaistisuus

Ihmisellä ajatellaan tyypillisesti olevan viisi erilaista aistia, jotka ovat näkö, kuulo, haju, maku ja tunto. Ihmisen aistimaailma koostuu näiden lisäksi kuitenkin myös viskeraalisesta, proprioseptiivisestä ja vestibulaarisesta aistista. Viskeraalisella aistilla tarkoitetaan sisäelimestä tulevia aistiärsykeitä, proprioseptiivisellä aistilla asento- ja liikeaistia ja vestibulaarisella aistilla viitataan esimerkiksi tasapainoaistiin. (Saarinen 2014, 15.)

Saarisin (2014, 15) mukaan moniaistisuudella tarkoitetaan aisteja ja näiden toimintaa joko yksittäin tai yhdessä. Ihmiset pystyvätkin hyödyntämään useiden aistien yhtäaikaista välittämiä tietoja monissa toiminnoissa. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii esimerkiksi juokseminen, jolloin ihminen käyttää aisteistaan ainakin näköä, kuuloa sekä tietysti tasapaino-, asento- ja liikeaistia. Näiden aistien avulla ihminen pystyy liikkumisen lisäksi samanaikaisesti hahmottamaan ympäristöään, huomioimaan ympäriltä kantautuvia ääniä sekä mukauttamaan toimintaansa tekemiensä havaintojen pohjalta. Ihminen käyttää aistejaan myös monipuolisesti taidelähtöisissä toiminnoissa ja niiden avulla pystytäänkin tukemaan lapsen aistien kehittymistä monella tapaa, jonka huomioimme myös toimintavinkkejä suunnitellessamme.

Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki (2014, 28) korostavat, että lasten moniaistinen kokemusmaailma perustuu kehollisuuteen, lapsille luonteenomaiseen läsnäolon voimaan ja olemisen kokonaisvaltaisuuteen. Lasten havaitsemisen herkkyyks näyttäytyy vahvempana myöhempiin elämänvaiheisiin verrattuna, sillä lasten aistimusten vastaanottavaisuus on

aktiivisempaa ja voimakkaampaa. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman (2018, 43) perusteet korostaa ilmaisun eri tapoihin tutustumista moniaistisuuden avulla. Tässä voidaan hyödyntää monipuolisesti sekä erilaisia oppimisympäristöjä ja työtapoja, mutta myös monipuolista kulttuuritarjontaa. Näiden seikkojen vuoksi suunnittelimmekin toteuttamaamme oppaaseen monipuolisesti moniaistillisia, luovia ja toiminnallisia menetelmiä - luonnon tarjoamaa rikasta oppimisympäristöä unohtamatta.

4.7.2 Lapsen aistien kehitys

Pääjoki (2020, 111) liittää lapsen maailmasuhteeseen vahvasti toiminnallisuuden ja aistisuuden, sillä lapsi tutkii maailmaa luonnollisen uteliaasti kaikkia aistejaan hyödyntäen. Aistisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan aistihavaintojen ensisijaisuutta eli maailman vastaanottamista aistein tutkimalla. Lapsen tekemät aistihavainnot johtavat usein myös luoviin ja toiminnallisiin ratkaisuihin, sillä maailma on lapselle vielä uusi ja sen vuoksi aistihavainnot nousevat lapsen maailmassa suureen rooliin. Aistisuus nähdään myös lapsilähtöisenä näkökulmana, sillä näin kunnioitetaan lapsen tapaa olla maailmassa. Saarisen (2014, 15) mukaan lapselle on luonnollista käyttää kaikkia aistejaan myös oppimistilanteissa. Oppimisen tapaan myös lapsen aistit kehittyvät pikkuhiljaa. Tässä kappaleessa kuvataan lapsen aistien kehitystä vauvasta alkavaan kouluikään.

Sensomotorisesta kehityksestä puhuttaessa tarkoitetaan lapsen oppimista reagoimaan ympäristönsä ärsykkeisiin aistiensa avulla (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 48; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 81). Ayres (2015, 41-44) kuvaa lapsen aistien kehitystä luonnollisesti vaiheittain tapahtuvaksi, mutta myös yksilölliseksi kehityspoluksi. Yksilöllisyydestä huolimatta kaikkien lasten aistien kehityksessä on kuitenkin jokaisen lapsen kohdalla toistuvia peruseriä. Perustavimpana näistä voidaan pitää keskushermostossa tapahtuvaa aistimusten jäsentämistä, joka tapahtuu ensimmäisten seitsemän ikävuoden aikana. Aivoissa tapahtuvalla jäsentämisellä tarkoitetaan sitä, kuinka lapsi oppii pikkuhiljaa ymmärtämään, mitä aistikokemukset tarkoittavat. Näin lapsi oppii myös suuntaamaan huomionsa vain tiettyihin aistimuksiin ja sulkemaan toiset huomionsa ulkopuolelle. Lapselle ominainen vahva sisäinen kehittymisen halu ohjaa lasta aistien tiellä eteenpäin luonnollisesti.

Vastasyntynyt lapsi pystyy tulkitsemaan joiltakin osin omia kehoaistimuksiaan sekä reagoimaan niihin heijasteilla eli automaattisilla refleksiilikkeillä. Saman ikäinen lapsi pystyy myös reagoimaan sisäkorvasta aivoihin tuleviin painovoima- ja liikeaistimuksiin. Nämä näyttäytyvät lapsen toiminnassa refleksinomaisina reaktioina ja liikkeinä. Lihaskohtaiset ja nivelaistimukset ovat myös lapsen ensimmäisinä elinkuukausina sattumanvaraisia, mutta muuttuvat toistojen ja ajan myötä myös pikkuhiljaa jäsentyneiksi. (Ayres 2015, 45-47.)

Pienen vauvan näköaisti jäsentyy myös pikkuhiljaa. Värieröiden ja erilaisten muotojen näkeminen kehittyvät katseen kohdistamisen tarkentuessa. Vauvan näköaistin kehittyessä

liikkeen seuraamisesta tulee luonnollista silmillä ja myöhemmin päätä kääntämällä. Kuuloaistin kehittyminen alkaa pienellä vauvalla ääniin reagoimisella, joka toimiikin ensimmäisenä sysäyksenä myöhemmälle puheen kehitykselle. Vauvan haju- ja makuaisti ovat jo syntymähetkellä melko kehittyneitä, eikä hajuhaistin ole todettu kehittyvän samalla tavalla muiden aistien kanssa lapsen kasvaessa. Vauvan refleksinomaisen imemisreaktion laukaisevat nimenomaan haju- ja makuaistit. (Ayres 2015, 48.)

Kolmen ja seitsemän ikävuoden aikana lapsen aivot vastaanottavat aistimuksia aktiivisesti luonnostaan. Tällöin lapsen aivot myös jäsentävät aistimuksia kiivaasti ja kaikki aistit ovat voimakkaasti mukana lapsen kokemusmaailmassa. Pieni, alle kolmevuotias lapsi tekee tarkkoja havaintoja ympäristöstään erityisesti näkö- ja tuntoaistin avulla. Lapsi nauttii liikkeeseen ja näköaistiin liittyvistä kokemuksista. Lapsen luontainen halu kehittyä näkyy lapsen aktiivisuutena. Kahdeksan vuoden ikäisenä sekä lapsen tuntoaistijärjestelmä, että kyky aistia painovoimaa ja liikettä ovat miltei täysin kehittyneet. (Ayres 2015, 58-59; Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014, 46.)

5 Prosessin kuvaus

Opinnäytetyöprosessi oli vaiherikas ja täynnä muutoksia. Odottamattomat ja suunnittelemattomat tilanteet ohjasivat tekijöitä kuitenkin koko ajan yhteiseen suuntaan. Seuraavaksi kuvataan opinnäytetyöprosessin eri vaiheita tarkemmin sekä tuodaan esiin koronavirustilanteen vaikutuksia työn sisällön muutoksiin.

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi tammikuussa 2020 opinnäytetyöstartissa. Tämän jälkeen työstettiin opinnäytetyön aiheanalyysia sekä osallistuttiin opinnäytetyöhön liittyviin pajoihin, kuten tiedonhakupajaan, toiminnallisen opinnäytetyön pajaan ja opinnäytetyön etiikkaan liittyvään työpajaan. Opinnäytetyö sai myös ohjaavan opettajan. Prosessiin kuului myös muiden opiskelijoiden opinnäytetöiden suunnitelma- ja arviointiseminaareihin osallistuminen, joista saikin hyödynnettävissä olevaa tietoa myös yhteiseen työskentelyyn. Tutkimussuunnitelma esiteltiin suunnitelmaseminaarissa huhtikuussa 2020.

Alkuperäisten suunnitelmien mukaan opinnäytetyö oli tarkoitus toteuttaa osana erästä varhaiskasvatuksen luontohanketta ja toiminnalliset ohjaukset sekä niiden sisällöt varhaiskasvatuksen henkilöstölle oli suunniteltu toteutettavaksi elo-syyskuulle 2020. Lopulta koronavirustilanne esti kuitenkin toiminnallisten ohjausten toteuttamisen ja yhteistyö päättyi päättämään koronavirustilanteen aiheuttamien kokoontumisrajoitusten vuoksi yhteisymmärryksessä.

Yhteistyön päätyttyä ei kuitenkaan jääty ainoastaan odottamaan tilanteeseen tulevaa muutosta, vaan aktiivinen suunnittelu vaihtoehtoisten opinnäytetyön toteutustapoihin kävi

kiivaana. Matkan aikana yhteinen tavoite ja toive oli ehdottomasti pitää edelleen kiinni varhaiskasvatuksen luontolähtöisyydestä ja toiminnallisuudesta. Pikkuhiljaa ajatuksiin muodostuikin näkemys yhteisesti luodusta sähköisestä moniaistisuutta tukevasta pedagogisesta toimintavinkkioppaasta, joka suuntautuisi nimenomaan toteutettavaksi luontoympäristössä ja käsittelisi metsän vuodenkiertoa. Työnimi ”Metsän vuosi” kirjoitettiin ylös ensimmäisen kerran elokuussa 2020.

Opas muovautui opinnäytetyön edetessä tuomaan esiin erityisesti lasten osallisuutta sekä oppaan monikäyttöisyyttä. Oppaan toimintavinkit luotiinkin aistien kehitystä ja moniaistisuutta tukeviksi lasten tuottamien metsän vuoden kiertoon liittyvien asioiden, havaintojen ja mielikuvien pohjalta niin, että toimintavinkeissä yhdistyivät sekä oppaan tekijöiden, että lasten tuottamat asiat. Oppaan tahdottiin tarjoavan materiaaleja varhaiskasvatukseen mahdollisimman laajasti, joten sisältöjä luotiin sekä luontoympäristöön, mutta myös sisätiloissa toteutettaviksi.

5.1 Suunnitelmavaihe

Seuraavaksi kuvataan opinnäytetyön suunnitelmavaihetta konkreettisesti ja siinä käytettyjä menetelmiä tarkemmin. Oppaan toimintavinkkien suunnittelua ja kuvitusta ohjasivat aistilähtöisyys, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), lasten kertomuksista esiin nousseet sekä tekijöiden päällimmäisen ajatukset metsän vuoden kuukausista sekä niihin liittyvistä aistikokemuksista.

Elokuussa 2020 pohdittiin Metsän vuosi oppaan vuodenkiertoon sopivia teemoja sekä kuukausille ominaisia luonnonilmiöitä ja muutoksia ideariihimäisesti etätapaamisia hyödyntäen. Ideariihityöskentelyn keskiössä oli tekijöiden metsän vuoden kiertoon liittyvien mielikuvien sanoittaminen ja ylös kirjaaminen yhteiseen työskentelypohjaan. Vuoden kiertoon liittyvistä ilmiöistä keskusteltiin myös aktiivisesti ja jaettiin itselle tärkeitä vuoden kierron merkityksiä. Tavoitteena oli toteuttaa opinnäytetyön suunnittelua mahdollisimman visuaalisesti miellekarttoja luoden, joten oppaan sisällön suunnittelua varten toteutettiin pohja visuaaliseen suunnitteluun keskittyvään Canva-ohjelmaan, joka oli tekijöille entuudestaan tuttu työelämästä.

Metsän vuosi oppaan suuntautuessa varhaiskasvatukseen haluttiin oppaan sisällön suunnittelussa osallistaa myös varhaiskasvatuskäisiä lapsia. Syyskuussa 2020 päästiinkin keräämään lasten näkökulmia vuodenkierrosta sekä kuukausien miellehtymistä opinnäytetyön tekijöille tutuilta kahdelta lapselta. Opinnäytetyöprosessiin osallistuvien lasten varhaiskasvatusta toteutuu luontolähtöistä oppimista toteuttavassa päiväkodissa ja vuoden ajat sekä liikkuminen luonnossa eri vuoden aikoina olivat lapsille entuudestaan varsin tuttua, joten ajatusten keräämiselle eri kuukausiin liittyen oli hyvät lähtökohdat.

Lasten osallisuus suunnitteluvaiheessa pyrittiin huomioimaan mahdollisimman lapsilähtöisesti, joten heitä haastateltiin eri vuodenaikoihin liittyen avoimin kysymyksin ilman johdattelua. Ennen haastattelua lapsille kuitenkin kerrottiin suuntaa antavasti mihin vuodenaikaan mikäkin kuukausi liittyy, jotta kerronta olisi johdonmukaisempaa ja toimintavinkkioppaan sisällön suunnittelua palvelevaa. Varhaiskasvatustasoiselta lapselta ei näet voi vielä odottaa tai olettaa täydellistä kuukausien tuntemista. Jotta lasten mielenkiinto säilyi koko haastattelun ajan, toteutettiin haastattelut useamman päivän aikana etäyhteyksin niin, että ensimmäisellä kerralla he saivat kertoa ajatuksiaan liittyen tammikuusta maaliskuuhun, toisella kerralla huhtikuusta kesäkuuhun, kolmannella kerralla heinäkuusta syyskuuhun ja viimeisellä kerralla lokakuusta joulukuuhun. Lasten ajatuksen kirjattiin haastattelun aikana paperille ja etäyhteyden päättyessä ne kirjattiin omiksi miellekarttoikseen heti Canva-ohjelmaan, jotta ne säilyivät mahdollisimman alkuperäistä kerrontaa vastaavana.

Opinnäytetyön tekijöiden ja lasten miellekartat vuoden kiertoon liittyviin ajatuksiin löytyvät alta. Miellekarttojen pohjata lähdettiin suunnittelemaan oppaan kuvitusta sekä toimintavinkkien sisältöjä.

Syyskuussa 2020 käynnistyi myös aktiivinen opinnäytetyöhön liittyvän lähdemateriaalin hankinta muun muassa aisteihin, moniaistisuuteen, luonnosta oppimisympäristönä sekä luontosuhteeseen liittyen. Teoreettista viitekehystä työstettiin yhtäaikaaisesti toimintavinkkioppaan työstämisen kanssa.

Kuvio 1 Visuaalinen suunnitelma metsän vuoden kierrosta

Kuvio 2 Lasten ajatuksia metsän vuoden kierrosta tammikuu-huhtikuu

Kuvio 3 Lasten ajatuksia metsän vuoden kierrosta toukokuu-elokuu

Kuvio 4 Lasten ajatuksia metsän vuoden kierrosta syys-joulukuu

5.2 Toteutusvaihe

Metsän vuosi oppaan sisältöä työstettiin suunnitelmien pohjalta useilla eri muutamien tuntien kestoisilla tapaamiskerroilla kuukausien ajan yhteisesti muokattavissa olevaa Canva-ohjelman e-kirjapohjaa hyödyntäen. Pandemiasta ja poikkeusajasta johtuen tapaamiset järjestettiin etäyhteyksin ja opinnäytetyön tekijöiden työelämäaikatauluihin sovittaen. Toimintavinkkien luomisprosessin pohjana käytettiin sekä opinnäytetyön tekijöiden, että lasten mielikuvia metsän vuoden kierrosta. Toimintavinkkejä ei tahdottu kuitenkaan siirtää oppaaseen valmiina jo olemassa olevista oppaista tai julkaisuista, vaan ne ideoitiin ja luotiin itse jälleen ideariihimäistä työskentelyä hyödyntäen.

Ideariihityöskentelyssä hyödynnettiin aiemmin kertynyttä osaamista ja kokemusta liittyen opinnäytetyön tekijöiden koulutustaustaan ohjaustoiminnasta ja kuvallisesta ilmaisusta, työskentelystä varhaiskasvatuksen opettajana sekä partioharrastuksesta. Innostus aiheetta kohtaan ja palo itse luotujen toimintavinkkien suunnitteluun toi paljon virtaa yhteiseen tekemiseen sekä luomistyöhön. Ideointityöskentelyssä oli tärkeää huomioida vapaan ideoinnin lisäksi myös suunnitelmallinen kirjausvastuu sekä toimintavinkkien selkeä sanoittaminen. Tämän vuoksi jokaisen tapaamiskerran aluksi sovittiin työskentelyvastuut kirjaamiseen ja

ideointiin liittyen. Varhaiskasvatuksessa olemassa olevasta laajasta materiaalimaailmasta johtuen, ei voida kuitenkaan taata samankaltaisten toimintavinkkien olemassaoloa.

Opinnäytetyön tavoitteisiin peilaten ja ulkona toteutettavista toimintavinkeistä intoutuneena syntyi lopulta myös kokonaista varhaiskasvatusvuotta koskeva päiväkodin sisätiloihin suunnattu metsäprojekti, jonka tarkoituksena on täydentyä vuodenvieron mukaisesti oppaassa esiteltyjen askarteluvinkkien pohjalta – mielikuvitusta unohtamatta! Sisälle muodostuvan metsän tahdottiin rakentuvan helposti, joko kierrätys- tai luonnonmateriaaleista ilman kalliita materiaalihankintoja ja tämä huomioitiinkin kauttaaltaan sisälle rakentuvan metsän askarteluvinkkien suunnittelussa, kuten ulkona toteutettavien toimintavinkkien suunnittelussakin.

Toimintavinkkioppaan kuvituksessa lasten osallisuus huomioitiin jälleen laajasti. Kun toimintavinkit olivat valmiit, suunniteltiin jokaisen kuukauden kuvitus kyseisen kuun toimintavinkin sisältöön sopivaksi. Toimintavinkin sisällöstä kirjattiin ylös useita eri piirrettävissä olevia asioita ja näistä kirjauksista lapset saivat piirtää valitsemaansa kuvia oman taitotasonsa ja mielenkiintonsa mukaisesti. Piirtäminen toteutettiin jaettuna usealle päivälle noin puolen tunnin mittaisiin hetkiin, jotta mielenkiinto pysyi hyvin yllä. Molemmat lapset piirsivät useiden kuukausien kohdalle kuvia, joista opinnäytetyön tekijät valitsivat oppaaseen sopivimmat lasten toiveita mahdollisimman pitkälle huomioiden. Kuvien valitsemista ohjasi lasten toiveiden lisäksi kuitenkin myös oppaan tekstien asettelu ja kullakin sivulla käytettävissä oleva tila, joten lapset eivät voineet saada kuvien valitsemisessa täydellistä päätäntävaltaa. Opasta kuvitettiin myös toisen opinnäytetyön tekijän maalauksilla sekä tabletille hankitulla digitaalisella Procreate piirustusohjelmalla työstetyillä kuvituksilla.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan tarkemmin valmiita Metsän vuoden toimintavinkejä, joiden suunnittelun pohjana toimi aiemmin kuvatut lasten ja opinnäytetyön tekijöiden ajatukset metsän vuoden kierrosta ja kuukausista. Jokaisen kuukauden toimintavinkit käydään seikkaperäisesti läpi peilaten niitä pedagogiseen näkökulmaan.

5.3 Valmis toimintavinkkiopas ja sisällön pedagogiikkaa

Oppaan sisällön ja ulkoasun suunnittelussa lasten osallisuuden huomiointia pyrittiin lisäksi korostamaan vahvasti myös oppaan valmiissa toimintavinkeissä. Yhtenä toimintavinkkien ideana oli, että valmista opasta varhaiskasvatuksen kentällä käytettäessä toimintavinkkien ohjeistukset olisivat sen verran avoimia, että ne jättäisivät tilaa jokaisen lapsen mielenkiinnonkohteiden ja ideoiden huomioimiselle. Osallisuuden lisäksi moniaistisuuden ja aistien kehittymisen tukemisen näkökulma nousee esiin toimintavinkkien toteutuksessa.

Oppaan pedagogista näkökulmaa nostetaan esiin kuvaamalla jokaisen kuukauden kohdalla Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esiin nousevia oppimisen alueita, jotka ovat myös

vahvasti ohjanneet toimintavinkkien suunnittelua. Toimintavinkkien myötä tapahtuva oppiminen tukee vahvasti lapsen laaja-alaisen osaamisen kokonaisvaltaista kehittymistä.

Oppaan käytön helpottamiseksi oppaaseen piirrettiin aisteja ja toiminnan sisältöjä kuvaavat symbolit digitaalista Procreate piirustusohjelmaa hyödyntäen. Symbolit näyttyvät jokaisen toimintavinkin yhteydessä kertoen toimintavinkkohtaisesti niissä toteutuvista aistisisällöistä ja toteutustavoista. Symbolit jakautuvat seuraaviin teemoihin: aistien symbolit (mikä?), toimintavinkkien toteutustapoihin liittyvät symbolit (miten?) sekä toimintavinkkien toteutuspaikkaan liittyvät symbolit (missä?).

Mikä?

näkö

haju

tunto

kuulo

maku

Miten?

retkeillen

toiminnallisesti

askarrellen

luovasti

yhdessä
pohtien

Missä?

luonnossa

sisällä

Kuvio 5 Toimintavinkkien toteutukseen liittyvät symbolit

5.3.1 Elokuu

Elokuuta kuvaaviksi tekijöiksi miellekartassa nousivat esiin metsän valmistautuminen syksyyn, lämpötilan vaihtelut sekä satokausi omenoineen ja marjoineen.

Maistuvien marjojen aamupalabuffet

Näistä inspiroituneina kehitettiin ensimmäiseksi toimintavinkiksi maistuvien marjojen aamupalabuffet, jonka on tarkoituksena tukea aistien näkökulmasta ensisijaisesti makuaistin kehittymistä marjoja maistellen. Toki näköaistia ja tuntoaistia käytetään myös marjoja luonnosta etsiessä ja niitä kerätessä. Kasvattajan on tärkeää muistaa kannustaa lasta maistamaan entuudestaan tuntemattomia marjoja, jotta hän rohkaistuisi kokeilemaan uusia makuja.

Ennen marjojen maistelua lasten on tarkoitus pohtia, mitä syötäviä marjoja luonnosta voi löytää elokuussa. Erityisen tärkeää on huomioida, mitä marjoja on turvallista syödä! Entä mistä marjat löytyvät? Kun on päätetty, mitä marjoja ja mistä niitä etsitään, on aika lähteä retkelle ja sen jälkeen herkutella!

Maistuvien marjojen aamupalabuffetin myötä toteutuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologia
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen, ruokakasvatus sekä terveys- ja turvallisuuskasvatus

Päiväni meteorologina

Sään ja lämpötilan vaihteluita on mielenkiintoista tarkastella. Elokuun toisen toimintavinkin tarkoituksena on tukea ensisijaisesti näkö- ja tuntoaistin kehittymistä havainnoiden sään vaihteluita katsellen taivasta tai tunnustellen ulkona lämpötilaa - tuntuuko ulkona lämpimältä vai kylmältä? Havaintoja tehdessä on tärkeää antaa tilaa ja kuunnella lapsen omia havaintoja ja antaa hänen itse merkitä ne yhdessä koostettuun säöpäiväkirjaan, jotta lapsen osallisuus toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Säähavaintojen kirjaamista voi helpottaa esimerkiksi se, että säöpäiväkirjaa tehdessä on sovittu erilaiset symbolit kullekin säähavainnolle.

Päiväni meteorologina toimintavinkin myötä toteutuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen ja sanallinen ilmaisu
- Kielten rikas maailma - kielelliset taidot

Metsän vuosi -projektin aloitus sisätiloihin

Luonnonmateriaaleista ja muusta mielikuvituksen mukanaan tuomista elementeistä päiväkodin sisätiloihin rakentuvan metsän luominen alkaa kauden alussa elokuussa, jolloin metsälle etsitään sopiva paikka päiväkodista sekä rakennetaan aihio, jota täydennetään vuoden kiertokulkuun liittyvin aihein joka kuukausi. Metsästä tulee varmasti tekijöidensä näköinen, koska vain mielikuvitus on rajana.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista metsän vuoden sisätiloihin luotavan projektin aloituksen myötä toteutuu;

- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen, sanallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen

5.3.2 Syyskuu

Syyskuuta kuvaaviksi yhteisiksi asioiksi nousi lehtien kellastuminen ja niiden tippuminen sekä luonnon värikkyys. Syyskuussa on toisinaan vielä lämmintä, mutta saattaa sataakin jonkin verran.

Syksyn merkkejä väriympyrässä

Syyskuun ensimmäisen toimintavinkin tarkoituksena on tukea näköaistin kehittymistä. Syksyistä väriympyrää askarrellessa lapsi oppii tarkastelemaan, mitä värejä saadaan aikaa sekoittamalla esimerkiksi punaista ja sinistä keskenään. Luonnosta erilaisten syksyisten aarteiden etsinnän myötä ja niitä väriympyrän väreihin verratessa lapsi oppii myös vertailemaan värejä - onko lehden keltainen väri kirkkaampi kuin väriympyrässä oleva keltainen?

Kuvaaminen esimerkiksi tabletilla on lasten mielestä usein hauskaa puuhaa. Vielä hauskempaa siitä tekee, kun saa kuvata itse löytämiään luonnon aarteita yhdessä itse tehdyn väriympyrän kanssa. Kuva kannattaa tallettaa, sillä sitä tarvitaan huhtikuussa!

Syksyn merkit väriympyrässä huomioi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista useampaakin eri oppimisen aluetta:

- Ilmaisun monet muodot: kuvallinen ilmaisu
- Minä ja meidän yhteisömme: mediakasvatus
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen

Puron solinaa

Puron solina on kaunis ääni luonnossa. Sitä voi kuulla niin metsässä, kävelytien viereisestä ojasta kuin hiekkaan tehdystä sadevesipurosta. Puroja tehdessä ja niiden ääntä kuunnellessa lapsen näkö- ja kuuloaisti tekevät yhteistyötä. Näköaisti tekee niin ikään työtä, kun luonnosta etsitään rakennusmateriaalia ja puron ympärille muodostetaan niistä erilaisia rakennelmia.

Puron solinaa kuunnellessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista toteutuu;

- Ilmaisun monet muodot: kuvallinen, kehollinen ilmaisu
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehitys: liikunta

Lehtien koppaajat

Kuten vanhassa lastenlaulussa, syyskuussa “Lehdet lentää, lehdet lentää, nyt syksy jo on!”. Syyskuussa lehdet alkavat tippua puista ja mikäs sen hauskempaa, kuin yrittää kopata mahdollisimman monta lehteä kiinni. Lehtiä napatessa lapsen näköaisti harjaantuu tarkkaillessa lehtien liikettä ja niiden ominaisuuksia. Myös tuntoaisti kehittyy lapsen tunnustellessa ja tarkkaillessa lehtien muotoja sekä pintaa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueisiin toimintavinkkiä peilattaessa toteutuu;

- Ilmaisun monet muodot: sanallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: matemaattinen ajattelu, ympäristökasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityks: liikkuminen
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

Syksyn värejä sisämetsässä

Syyskuun sisätilojen toimintavinkissä väritetään sisämetsää. Lapset saavat tehtäväkseen etsiä ja kerätä luonnosta mahdollisimman paljon erilaisia värejä ja värittää niillä sisämetsän rakentamalla luonnonmateriaaleista erilaisia rakennelmia metsään, esimerkiksi majoja metsän asukeille.

Sisämetsän värityksen ja rakentelun myötä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista toteutuu

- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen, sanallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityks - liikkuminen

5.3.3 Lokakuu

Lokakuun yhdistäväksi tekijäksi nousivat muuttolinnut sekä syksyinen, tummuva ja paljas luonto.

Muuttavat linnut

Syksyinen linturetki läheiseen luontoon voi opettaa lapsille yhtä ja toista. Muuttolintuja on mielenkiintoista tarkkailla kiikareilla ja tehdä havaintoja, minkälaisessa muodostelmassa linnut lentävät ja kuinka paljon niitä on. Lapsen näköaisti tekee hurjasti työtä kiikarien läpi pieniä yksityiskohtia tarkastellessa. Muuttolinnut saattavat myös äänellä ja tarkalla kuulolla onkin tärkeä merkitys ääniä havainnoidessa sekä niitä itse toistellessa.

Lintuauran muotoja, lintujen lukumääriä ja ääniä harjoitellessa ja havainnoidessa toteutuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista

- Ilmaisun monet muodot: musiikillinen, kehollinen, sanallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: matemaattinen ajattelu, ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

Kulkupeli

Omaa tai yhteistä kulkupeliä suunnitellessa ja sillä leikkiessä vain mielikuvitus on rajana! Kulkupelejä luonnonmateriaaleista rakentaessaan ja sen erilaisia ominaisuuksia pohtiessaan lapsen näkö-, kuulo- ja tuntoaisti ovat pääroolissa. Kun lapset pohtivat ja rakentavat yhteistä kulkupeliä, on yhteistyöllä niin ikään suuri merkitys.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueita pohdittaessa kulkupelien rakentamisen, suunnittelun ja leikkimisen myötä toteutuu laajalti oppimista;

- Ilmaisun monet muodot: kuvallinen, sanallinen, kehollinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

Sisämetsän linnut

Lokakuussa sisämetsä täydentyy metsässä asuvista linnuista. Lintuja askarrellaan luonnon- tai kierrätysmateriaaleista, sanomalehdistä saa taiteltua vaikkapa mahtavia origamilintuja! Lokakuussa muuttolinnut lentävät kohti etelää, mitkä linnut jäävätään Suomeen talvehtimaan?

Sisämetsän linnut tuovat mukanaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Ilmaisuu monet muodot: kuvallinen, sanallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen

5.3.4 Marraskuu

Marraskuinen luonto on pimeä ja ehkä hieman kolkkokin. Lunta ei useinkaan vielä ole ja kaikkialla on mustan harmaata. Marraskuun yhteisiksi tekijöiksi nousivat pimeys, seikkailu, nuotio ja lumettomuus. Pimeys ja lumeton aika ovatkin omiaan toiminnalle, jota on haasteellista toteuttaa kirkkaalla päivän valolla. Lähdetään valoseikkailuun!

Valoseikkailu

Marraskuinen valoseikkailu on suunniteltu moniaistiseksi toiminnaksi ja sen tarkoituksena on aktivoida kaikkia aisteja. Metsän äänien kuuntelu, luonnonmateriaalien tunnistelu, varjojen katselu, metsämakujen mutustelu sekä metsätuoksujen tuoksuuttelu tutustuttavat lasta monipuolisesti metsän aistikkaaseen monimuotoisuuteen. Eri toimintapisteillä lasten tekemiä aistihavaintoja pohdittaessa kannattaa aikuisen olla tarkkana kuuntelemassa, sillä lasten aistikokemukset ovat kaikessa aitoudessaan myös aikuiselle äärettömän opettavaisia.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista toteutuu valoseikkailun myötä niin ikään monipuolisesti eri osa-alueita;

- Ilmaisun monet muodot: musiikillinen, sanallinen, kuvallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen, ruokakasvatus, terveys ja turvallisuus

Mitä se muistuttaa?

Luonnonmateriaalien etsintä ja niistä muodostuvien varjojen tarkastelu valon avulla valkoista kangasta vasten luontoympäristössä on varsin jännää. Valoa liikutellessa kangasta vasten kivet ja kepit muuttavat alati muotoaan ja lapsen mielikuvitus sekä näköaisti yhdessä tuottavat toistaan hausempia ajatuksia siitä, mitä varjot esittävät. Varjoista voi muodostaa myös varjoteatteriesityksiä, mitkä hahmot saavatkaan pääroolin?

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista varjotehtävän myötä toteutuu

- Ilmaisun monet muodot: sanallinen, kuvallinen, kehollinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen

Nuotion rakentaminen ja Metsän asukkaita luonnossa

Marraskuun toimintavinkkinä sisämetsää täydentämään askarrellaan metsän asukkaita ja rakennetaan nuotio lämmittämään ympäristöä. Sisämetsän asukkaat askarrellaan metsästä löytyneistä ja Mitä se muistuttaa -tehtävässä käytetyistä luonnonmateriaaleista. Nuotiopuut löytyvät niin ikään metsästä keppejä etsimällä. Näyttääköhän varjoteatterin hahmot sisämetsässä edelleen samalta? Onnistuukohan nuotion rakentaminen led-kynttilän päälle?

Marraskuun sisämetsän täydentämisen myötä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista toteutuu;

- Ilmaisu monet muodot: kuvallinen, sanallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen

5.3.5 Joulukuu

Joulun aikaan metsässäkin vallitsee erilainen tunnelma. Joulutunnelmasta kannattaakin nauttia koko kuukauden ajan pohtimalla erilaisia talvisia ja jouluisia luontoon liittyviä teemoja. Joulukuun yhdistäviksi tekijöiksi nousivat erilaiset jouluperinteet.

Joulukuun toimintavinkki on jaettu kahteen osaan, jossa ensimmäisen toimintavinkin myötä on tarkoitus pohtia erilaisia joulu-/talviperinteitä moniaistisuuden näkökulmasta. Ryhmän perinteiden muodostumisen jälkeen on toisen toimintavinkin aikana tarkoitus toteuttaa ryhmän yhteinen joulu-/talvijuhla lähimetsään, jossa nostetaan esiin ryhmän yhteiset moniaistiset perinteet ja nauttia yhdessä niiden luomasta tunnelmasta.

Mielikuvituksellinen joulu

Pohtikaa yhdessä, minkälaisia perinteitä jouluun kuuluu? Mitä teillä syödään jouluna? Mikä jouluruoka maistuu parhaalta? Laulatteko joululauluja? Entä kuunteletteko jouluista musiikkia? Miltä joulu tuoksuu? Koristaako kotianne joulukuusi? Miltä sen neulaset tuntuvat? Miltä joulukoristeenne näyttävät? Minkälaisia joulukoristeita kotoanne löytyy? Viettävätkö kaikki joulua? Miten muuten talvea voisi juhlistaa?

Joulukuun ensimmäisessä toimintavinkissä on tarkoitus pohtia yhdessä ryhmän kanssa, minkälaisia jouluperinteitä on olemassa. Pohdinnassa nousee esiin varmasti mitä erilaisempia jouluun liittyviä asioita, joten kasvattajan onkin tässä tehtävässä tärkeää kiinnittää huomiota erityisesti niihin perinteisiin, joihin liittyy selkeästi aistimaailma; tuoksut, maut, äänet tai miltä joulu voi kuulostaa tai tuntua. Tässä on tärkeää huomioida myös joulun vaihtoehtoiset viettotavat. Voisiko talvella olla oma juhlapäivänsä? Toimintavinkin on tarkoitus herätellä jokaista aistia.

Ensimmäisen jouluisen toimintavinkin myötä varhaiskasvatussuunnitelman perusteista toteutuu;

- Kielten rikas maailma - kielelliset taidot ja valmiudet
- Ilmaisun monet muodot - sanallinen, kuvallinen, musiikillinen, kehollinen
- Minä ja meidän yhteisömme - katsomuskasvatus, lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus
- Kasvan, liikun ja kehityn - ruokakasvatus

Lähimetsän yhteinen joulujuhla

Toisen jouluisen toimintavinkin tarkoituksena on rakentaa edellisessä tehtävässä pohditun kaltainen perinnejoulu/talvijuhla päiväkotiryhmän lähimetsään. Metsästä saattaa löytyä valmis kuusi, jonka voi koristella luonnonmateriaaleilla, ja sitä voi tuoksutella tai katsella, ehkä myös tunnustella. Musiikki on omiaan luomaan juhlan tunnelmaa. Ruoka ja sen makustelu ovat olennainen osa juhlaa, ehkä myös vanhempien kutsuminen mukaan yhteiseen tilaisuuteen? Metsässä vietettävän joulun on tarkoitus olla kaikkia aisteja herättelevä ja tukeva tekijöidensä näköinen rento hetki, jossa kaikkien perinteet tulevat nähdyksi ja kohdatuksi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista toteutuu useita osa-alueita, mutta jokainen joulu on ryhmänsä näköinen ja saattaa toteuttaa useampaakin oppimisen aluetta.

- Kielten rikas maailma - kielelliset taidot ja valmiudet
- Ilmaisun monet muodot - sanallinen, kuvallinen, musiikillinen, kehollinen
- Minä ja meidän yhteisömme - katsomuskasvatus, lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus
- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - ruokakasvatus

Metsään saapuva joulu ja jouluvalot

Sisämetsän joulussa vain lasten luovuus on rajana. Metsän joulukoristeita syntyy varmasti monenmoisia ja kaikki niistä ovat osa ryhmän itse luomaa joulun perinnettä. Lapsille kannattaakin antaa käyttöön mahdollisimman monipuolisesti erilaisia kierrätysaskartelumateriaaleja. Jouluvaloja metsään lisäämällä saadaan luotua hauska tähtitaivas metsän ylle ja siitä herääkin kysymys, onko sisämetsässä yö vai päivä?

Metsään saapuvan joulun ja tähtitaivaan myötä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden osa-alueista toteutuu;

- Ilmaisun monet muodot - sanallinen, kuvallinen
- Minä ja meidän yhteisömme - lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus
- Tutkin ja toimin ympäristössäni - teknologiakasvatus

5.3.6 Tammikuu

Tammikuussa jouluiset ihmeet ovat jo takanapäin. Uuden vuoden alku on aina kuitenkin omalla tavallaan jännittävä, vaikka kevään ensimerkkien saapumista odotellaankin vielä muutamia kuukausia. Tammikuussa yhdistäväksi tekijöiksi nousivat talvisten eläinten jäljet lumessa ja hankikanto.

Metsäneläinten jäljet lumessa

Tammikuun ensimmäisessä toimintavinkissä vahvistetaan lapsen näköaistin kehitystä ja luovuutta, sillä lumesta löytyvien metsäneläinten jälkien tarkkailu innostaa luomaan niitä myös itse! Metsäneläinten jälkiä voidaan luoda lumeen luonnosta etsityillä siveltimellä, kuten maahan tippuneilla männyn oksilla tai talventörröttäjillä.

Metsäneläinten jäljet lumessa toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen

Jään paukkuminen

Tammikuun toisessa toimintavinkissä päästään ihmettelemään, missä kaikkialla jäätä voikaan olla ja minkälaista ääntä jää pitää jäätyessään ja sulaessaan? Jäätä on ehdottomasti päästävä hämmästelemään myös luontoon, joka luonnistuukin parhaiten yhteisellä jääretkellä jäätyneen järven luokse! Jään jäätymisestä ja sulamisesta voidaan luoda myös omaa äänimaailmaa tömistelemällä jalkoja, rasauttelemalla maasta löytyviä oksia tai hyppimällä jäätyneisiin vesilätäkköihin. Toimintavinkki vahvistaa lapsen näkö- ja kuuloaistia sekä kannustaa luovuuteen äänimaailmojen toteutuksessa.

Jään paukkuminen toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kehollinen, musiikillinen
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen

Tammikuussa Metsän vuoden askarteluvinkit sisätiloihin tuovat jään ja metsäneläinten jäljet myös sisälle rakennetun metsän iloksi!

Vettä ja jäätä metsässä

Tammikuun ensimmäisessä sisätiloihin tarkoitettussa askarteluvinkissä luodaan metsään lampi elokuussa metsän rakennusvaiheessa varattuun paikkaan. Lammen rakentamisessa voidaan hyödyntää joululahjoista jääneitä läpinäkyviä pakkausmuoveja tai jäädyttää dyno-laatikossa vettä. Asetettuanne lammen metsään voidaan tutkia veden sulamista!

Vettä ja jäätä metsässä askarteluvinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen

Eläintenjälkiä metsässä

Toisessa sisämetsään suunnatussa vinkissä toteutetaan jo luonnossa nähtyjä eläintenjälkiä myös sisälle rakennetun metsän luminietoksiin. Lunta saa luotua metsän pohjalle esimerkiksi tomosokeria tai jauhoja siivilällä ripottelemalla. Tämän jälkeen eläinten jälkiä onkin helppo painella näkyviksi. Onko metsässä pomppinut jänis tai onko lintu jättänyt siivistään jälkiä hankeen? Yhdessä ideoidut jäljet luovat metsään varmasti näyttäviä eläinten polkuja!

Eläintenjälkiä metsässä vinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen, kehollinen
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

5.3.7 Helmikuu

Talvesta riippuen helmikuu on lumesta rakentamisen ja pakkasen tuomien mahdollisuuksien aikaa! Helmikuussa yhdistäviksi tekijöiksi nousivat lumesta rakentaminen, lumen alta aarteiden löytyminen ja pakkashuurre.

Talviajan arkeologit

Helmikuun ensimmäinen toimintavinkki tukee lapsen näkö- ja tuntoaistin kehitystä sekä rohkaisee luovuuteen, itseilmaisuun ja liikkumiseen. Kuka ei olisikaan halunnut joskus pienenä toimia arkeologina! Tässä toimintavinkissä lapset pääsevät leikkimään talviajan arkeologeja ja etsimään lumen alta mitä mielenkiintoisempia aarteita, kuten kevään pihaleikkeihin unohtuneita kiviä, oksia tai käpyjä. Lumen alta voi paljastua myös mitä

yllättävämpiä asioita, mikä tekeekin arkeologin puuhasta jännittävää ja jaksaa innostaa pitkään! Arkeologisissa kaivauksissa pitää kuitenkin muistaa myös maltti, sillä pakkasen alla olleet aarteet saattavat hajota helposti! Kaivausten suorittamisen jälkeen löydettyjä aarteita voi hyödyntää lumesta rakennettujen metsäneläinten koristeluun ja elävöittämiseen. Lumen puuttuessa metsäneläimiä voidaan rakentaa myös pelkästään löydettyjä aarteita hyödyntämällä, luomalla niistä maahan eläinhahmoja. Nämä teokset kannattaa myös ehdottomasti valokuvata, sillä niistä saa kiehtovan näyttelyn päiväkodin tiloihin ja kuvat ovat hyödynnettävissä myös esimerkiksi lasten omissa lokeroissa lokerokuvin!

Talviajan arkeologit toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen, sanallinen
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen
- Minä ja meidän yhteisömme - mediakasvatus, lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

Pakkasen ihmeitä

Helmikuun toisessa toimintavinkissä hämmästellään yhdessä pakkasen ihmeitä ja vahvistetaan samalla lapsen näkö- ja tuntoaistin kehitystä. Pakkasen avulla tutustutaan myös kylmä - lämmin vertailuun. Helmikuisen pakkasen paukuessa pakkashuurre peittää alleen monenlaisia asioita ja se saa myös tutut asiat näyttämään usein erilaisilta. Pakkasen kimallus ja pintoihin muodostunut huurre muuttavat asioita suorastaan taianomaisiksi! Pakkashuurteen ihmeet näyttävät usein voimakkaimmin aamuisin kylmien öiden jälkeen, joten tällöin onkin usein otollisin aika ihmetellä pakkasen maalaamia asioita yhdessä! Mitä kaikkea pakkashuurre onkaan peittänyt yön aikana alleen?

Pakkashuurre toimii myös luonnon piirustuspaperina! Pakkashuurteeseen lämpimällä sormella piirretyt taideteokset pistävät myös pohtimaan, miksi pakkashuurteeseen oikeastaan pystyy piirtämään? Kuvatkaa pakkashuurreteokset nähtäviksi muillekin! Pakkasaikoina ei kannata

unohtaa myöskään maalauksellisia kuurankukkia, joita ilmaantuu helposti esimerkiksi ikkunoihin!

Pakkasen ihmeitä toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen, sanallinen, kehollinen
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen
- Minä ja meidän yhteisömme - mediakasvatus
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

Helmikuussa Metsän vuoden askarteluvinkit sisätiloihin mukailevat myös ulkona toteutettavaa toimintaa keskittyen pakkasen ihmeisiin ja tuoden niitä myös sisälle rakennettuun metsään!

Pakkashuurteen maalaamat

Sisälle rakennetun metsän on myös aika saada pakkasen luomia maalauksia ja ihmeitä ympärilleen! Pakkasmaalauksia voidaan maalata esimerkiksi päiväyksen ylittäneellä piimällä saman tilan ikkunoihin, jossa sisälle rakennettu metsä sijaitsee. Maalauksen toteutuksessa voidaan hyödyntää esimerkiksi vanhoja löytölaatikossa lojuvia sukia, tekemällä niistä "töpöttelypalloja" tai päiväkodissa olevia valmiita piirustussabluunoita. Myös itse tehdyt uniikit sabluunat saavat varmasti kannatusta, joten lapsia kannattaa rohkaista niidenkin tekemiseen. Sabluunoiden teossa voidaan hyödyntää joululahjoista jääneitä pakkausmuoveja tai paksua pahvia.

Pakkashuurteen maalaamat toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen

5.3.8 Maaliskuu

Maaliskuussa aurinko alkaa jo lämmittää, mutta lämpötilaerot ovat usein suuria päivän ja yön välillä. Päiväsaikaan auringon lämmittäessä muodostuu usein mahtavia jääpuikkoja, joita voi ilmestyä moniin eri paikkoihin! Maaliskuun yhdistäviksi tekijöiksi nousivatkin kevään tulo, lumen sulaminen ja jääpuikot.

Sulavan jään äänimaisemat

Maaliskuun ensimmäisessä toimintavinkissä vahvistetaan lapsen kuuloaistin kehitystä ja päästään pohtimaan alkukevään luonnon äänimaisemaa, mutta luomaan sitä myös luovasti itse! Mistä kaikkialta luonnosta sulaa keväisin jäätä? Mitä tapahtuu, kun jää sulaa? Minkälaisia ääniä voi kuulua? Päästäkää jokaisen luovuus valloilleen ja luokaa omia äänimaisemia luonnonorkesterina vettä hyödyntämällä! Täyttäkää esimerkiksi erikokoisia astioita vedellä ja käyttäkää luonnosta löytyviä oksia rumpukapuloina. Kasvattajat voivat kehottaa lapsia olemaan tarkkana ja kuuntelemaan, kuulostavatko astioita lähtevät äänet samoilta vai eroavatko ne toisistaan?

Sulavan jään äänimaisemat johdattelevat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueisiin;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - musiikillinen, sanallinen
- Kielten rikas maailma - kielelliset taidot ja valmiudet

Mahtavat jääpuikot

Maaliskuun toisessa toimintavinkissä on aika pakata retkireput ja lähteä jännittävälle retkelle jääpuikkojen äärelle sekä vahvistamaan näköaistin kehitystä ja matemaattista ajattelua! Jääpuikkoja etsittäessä voidaan tarkkailla, kuinka paljon erilaisia jääpuikkoja onkaan muodostunut maaliskuiseen maisemaan. Jääpuikkoja voi myös asetella riveihin eri ominaisuuksien mukaan! Kuka löysi pisimmän jääpuikon? Entä ohuimman? Kuinka pitkä on pienin löydetty jääpuikko? Kuinka monta jääpuikkoa koko ryhmä löysi yhteensä? Onko jääpuikkoja parillinen vai pariton määrä?

Mahtavat jääpuikot toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, matemaattinen ajattelu, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen
- Ilmaisun monet muodot - sanallinen
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

Maaliskuun sisämetsään tarkoitetut toimintavinkit jatkavat ulkona toteutettavan toiminnan jää- ja ääniteemaa.

Jään ääniä metsäleikin taustalla

Sisälle rakentuneen metsän on myös aika herätä kevättalvisiin ääniin! Äänimaisemaa saa helposti tuotua leikkien taustalle YouTubesta joko pädiä tai tietokonetta hyödyntäen. Äänimaailmaa valitessa on tärkeää kuulla koko ryhmän toiveita. Kevään ääniä riittää varmasti valittavaksi kaikille veden sulamisesta, tuuliin ja linnunlauluihin! Tässä vain mielikuvitus on rajana!

Jään ääniä metsäleikin taustalla vinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - musiikillinen
- Minä ja meidän yhteisömme - mediakasvatus

Metsän jääpuikot

Äänimaailman lisäksi sisämetsän on saatava myös jääpuikkoja koristamaan puiden oksia ja muuta luotua luontoa. Jääpuikkojen askartelu sujuu hyvin joululahjoista ylijääneistä

pakkausmuoveista tai sellofanista. Tämän askarteluvinkin avulla tehdään helposti tutuksi myös kierrätystä ja kestäväää kehitystä. Näilläkään jääpuikoilla ei ole tiettyä muottia, jokainen saa lapsi saa toteuttaa omanlaisensa!

Metsän jääpuikot vinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen

5.3.9 Huhtikuu

Huhtikuisessa luonnossa aistitulva on huipussaan, sillä luonnon herääminen kevääseen tuo ympärilleen sekä runsaasti kirkastuvia värejä, että lintujen ja viimeisten lumien sulamisen myötä juoksevien purojen solinaa. Huhtikuun yhdistäviksi tekijöiksi nousivatkin kevään merkit, luonnon herääminen, värittyminen, kevään tuoksu ja purot.

Keväisen metsän tuoksut

Huhtikuun ensimmäisessä toimintavinkissä vahvistetaan lapsen hajuaistin kehitystä keskittyen keväisen metsän tuoksuihin sekä tuoksumailman jakamiseen myös muille! Keväistä metsää tuoksuteltuaan, jokainen lapsi voi valita metsästä oman lempituoksunsa ja kerätä sen mahdollisuuksien mukaan tähän tarkoitettuun purkkiin. Tarkoituksena on kerätä koko ryhmän tuoksukimara kaikkien päiväkodin ryhmien tuoksuteltavaksi.

Keväisen metsän tuoksut toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen

Kevään merkkejä väriympyrässä

Huhtikuun toisessa toimintavinkissä vahvistetaan lapsen näköaistin kehitystä tarttumalla syyskuussa toteutettuihin väriympyröihin uudestaan sekä suuntaamalla keväiseen luontoon valokuvaajan elkein! Huhtikuisten värien löydyttyä ja valokuvien valmistuttua onkin niitä aika verrata syyskuisiin värilöytöihin. Miten keväisestä luonnosta löydetyt värit eroavat syksystä? Kumpana vuodenaikana on helpompi löytää erilaisia värejä? Miten keväiset värit sekoittuisivat vesiväripaletissa?

Kevään merkkejä väriympyrässä toimintavinkki tukeutuu useisiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueisiin;

- Ilmaisun monet muodot: kuvallinen ilmaisu
- Minä ja meidän yhteisömme: mediakasvatus
- Tutkin ja toimin ympäristössäni: ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn: liikkuminen

Huhtikuussa Metsän vuoden askarteluvinkit sisätiloihin tuovat kevään tuoksut myös sisätiloihin sekä vievät ajatukset talviunilta heräileviin eläimiin.

Luonnontuoksujen valtaama metsä!

Ensimmäisessä huhtikuun sisätiloihin suuntaavassa toimintavinkissä tuodaan keväisestä metsästä kerätyt tuoksut myös sisälle rakentuneeseen metsään. Tuoksupurkit on tärkeää asetella sisämetsään niin, että niitä pääsee jokainen tuoksuttelemaan niin halutessaan!

Luonnontuoksujen valtaamassa metsässä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus

Eläinten herääminen kevääseen

Huhtikuun toisissa sisämetsään suuntaavassa toimintavinkissä valitaan päiväkodin leikkivälineistä erilaisia eläimiä ja pohditaan yhdessä, missä ne ovat nukkuneet talviunta ja mihin ne keväässä heräsivät? Heräsivätkö eläimet keväisen luonnon ääniin tai tuoksuihin vai herättikö eläimen jokin tunne?

Eläinten herääminen kevääseen toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - sanallinen
- Kielten rikas maailma: kielelliset taidot ja valmiudet

5.3.10 Toukokuu

Toukokuussa luonto alkaa valmistautua kesän tuloon ja värittyä kirkkaimmilleen. Heräävän luonnon tuoksua ei voi useinkaan olla huomaamatta. Toukokuun yhdistäviksi tekijöiksi nousivat pilvet, tuuli ja kesän tuoksu.

Hahmoja luovat pilvet

Toukokuun ensimmäisessä toimintavinkissä korostetaan rentoutumisen ja läsnäolon tärkeyttä. Mikä onkaan parempi paikka rentoutumiselle, kuin kesään heräilevä luonto! Ryhmän tehtävänä onkin etsiä luonnosta paikka, jossa jokainen lapsi pääsee rauhoittumaan rennosti selälleen. Rauhoittumisen myötä onkin aika luoda myös katseet kohti korkeuksia, sillä ohi lipuvien pilvien tarkkailu sujuu parhaiten juuri maan kamaralta! Miltä pilvet näyttävät? Muistuttavatko ne jotakin? Entä mihin ne menevät? Hahmoja luovien pilvien tarkkailu tukee lapsen näköaistin kehitystä sekä rohkaisee pohtimaan pilvien tarinaa luovasti ja avoimesti.

Hahmoja luovien pilvien kautta toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen

- Ilmaisun monet muodot - sanallinen, kehollinen
- Kielten rikas maailman - kielelliset taidot ja valmiudet

Tuulen monet muodot

Toukokuun toisessa toimintavinkissä tuetaan lapsen näkö- ja tuntoaistin kehitystä pohtimalla yhdessä, minkälaisia tuulia on olemassa, miltä tuuli tuntuu ja mitä kaikkea tuuli voi kuljettaa mukanaan? Toimintavinkissä on tarkoituksena myös havainnoida tuulen voimaa toiminnallisesti kokeillen, minkälaisia luonnosta löytyviä materiaaleja tuuli jaksakaan lennättää korkeuksiin? On myös tärkeää pohtia miksi tuuli ei jaksaa nostaa kaikkea ilmaan?

Tuulen monet muodot toimintavinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen
- Ilmaisun monet muodot - sanallinen
- Kielten rikas maailman - kielelliset taidot ja valmiudet

Toukokuussa Metsän vuoden askarteluvinkit sisätiloihin keskittyvät niin ikään kevätpilviin sekä tuuliin liittyvään aktiviteettiin eli leijon lennätykseen ja rakentamiseen.

Kevätpilvet metsän päällä

Ensimmäisessä toukokuun sisätiloihin suuntaavassa askarteluvinkissä toteutetaan sisälle rakentuneen metsän päälle pehmoisia kevätpilviä vanhoja pehmolelujen tai tyynejen täytteitä hyödyntäen. Pilvien teon lomassa voidaan myös pohtia yhdessä, minkälaisia pilviä onkaan olemassa? Sadepilviä? Ukkospilviä? Poutapilviä?

Kevätpilvet metsän päällä askarteluvinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen, sanallinen
- Kielten rikas maailman - kielelliset taidot ja valmiudet

Metsäneläinten leijat

Toukokuun toisessa sisätiloihin tarkoitettu askarteluvinkissä päästään askartelemaan sisämetsän asukkaille omia leijoja hyödyntämällä monipuolisesti sekä luonnonmateriaaleja, että jo päiväkodista löytyviä tarvikkeita! Leijan askartelussa voidaan miettiä, mistä sen ulkoasu voisikaan saada muotonsa? Olisiko leija jollain tapaa lennättäjänsä näköinen?

Metsäneläinten leijat askarteluvinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Ilmaisun monet muodot - kuvallinen, sanallinen
- Tutkin ja toimin ympäristössäni - teknologiakasvatus
- Kielten rikas maailman - kielelliset taidot ja valmiudet

5.3.11 Kesäkuu

Kesäkuussa kesä tuntuu usein olevan vasta alussa ja luonnon tarjoamat seikkailut valossa ja lämmössä vielä edessä! Kesäkuun yhteisiksi tekijöiksi nousivatkin kesäiset tuoksut, valo, auringon paiste ja lämpö.

Majakutsut

Kesäkuun ensimmäisessä toimintavinkissä päästään kesäajan yhteen parhaista puuhista eli majojen rakentamiseen! Kesäkuukausina maasta löytyvät aarteet, kuten oksat, kepit ja kivet ovat helposti näkyvillä ja hyödynnettävissä. Majojen rakentamisessa luovuutta saa todella hyödyntää, korostaen kuitenkin turvallisuuden merkitystä.

Majojen valmistuttua onkin aina jännittävää päästä tutustumaan myös muiden rakennelmiin, joten onkin syytä järjestää myös majojen esittelykierrros. Muiden majoissa vierailu, yhteiset leikit ja koko ryhmän kesken keksitty majakylän nimi tuovat leikkiin yhteisöllisyyttä ja luovat jaettua iloa koko ryhmään! Missä kaikkialla ihmiset voivat asua? Majojen rakentaminen tukee näkö- ja tuntoaistin kehittymistä sekä rohkaisee hahmottamiseen ja luovaan ajatteluun.

Majakutsujen kautta toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen
- Ilmaisun monet muodot - sanallinen, kehollinen
- Kielten rikas maailman - kielelliset taidot ja valmiudet
- Minä ja meidän yhteisömme - lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus

Tarkkana valossa

Kesäkuun valo on voimakas ja auringon terävöityessä myös varjot tulevat näkyviin eri tavoin. Kesäkuun toisessa toimintavinkissä tehdään aamupäivän retki lähimetsään, jonka aikana tarkkaillaan ja tehdään havainnoja valosta ja varjoista tiettyinä kellonaikana ja tiettyinä aikana. Kesäkuussa tehdyt havainnot on kuitenkin tärkeää pitää mielessä ja valokuvata, sillä samoille sijoille on tärkeää tulla myös muulloin vuoden kierron eri aikoina ja tehdä vertailuja eri kuukausien välillä! Mikä on muuttunut sitten viime näkemän? Tarkkana valossa tukee lapsen näköaistin kehitystä ja havainnoinnin herkkyyttä.

Tarkkana valossa kautta toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen
- Minä ja meidän yhteisömme - lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus, mediakasvatus
- Ilmaisun monet muodot: kuvallinen, sanallinen

Kesäkuukausina Metsän vuoden askarteluvinkit sisätiloihin rakentuvat vapaasti leikkijöiden ideoiden mukaan!

5.3.12 Heinäkuu

Heinäkuun yhteisiksi tekijöiksi nousivat onkiminen, kalat, heinät, viljat sekä eväsretket. Heinäkuun mielikuvat lämmöstä ja auringosta ohjaavatkin helposti ajatukset luonnossa liikkumiseen ja ulkona oleiluun maistuvien eväiden merkeissä.

Tee oma onki

Heinäkuun ensimmäisessä toimintavinkissä jokainen lapsi pääsee rakentamaan itselleen oman ongen, jonka monivaiheinen rakentaminen edistää lapsen näkö- ja tuntoaistin kehitystä monella tapaa. Ennen varisnaista rakennusvaihetta jokaisen lapsen onkin tarkkailtava näköaistillaan ympäristöä tarkasti löytääkseen omaan onkeensa vavaksi parhaiten sopivan oksan. Vapaa veistäessä sekä siiman ja kohon kiinnitysvaiheissa lapset pääsevät kokemaan tuntoaistin avulla veistämisen kulmaa, puun pintaa sekä siiman liukkautta, kohon painoa unohtamatta. Teräviä ongenkoukkuja on syytä varoa. Yhteisen onkiretken aistitulvat ovat myös vielä tässä vaiheessa jokaisella edessäpäin!

Oman ongen rakennusvaiheiden kautta toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen, ruokakasvatus sekä terveyst- ja turvallisuuskasvatus

Kasvatvat heinät ja viljat

Kasvatvat ja tuulessa huojuvat heinät ja viljat ovat usein upeita ja herättävät heiluessaan kaikenikäisten huomion. Luonnossa liikkuaessaan voikin toisinaan törmätä jopa itseäkin korkeampaan heinään, jolloin hetki voi tuntua jo seikkailulta! Heinäkuun toisessa toimintavinkissä päästäänkin etsimään erilaisia heinä- ja viljalajeja sekä ihmettelemään eri lajien kauniita yksityiskohtia ja eroavaisuuksia. Retkien lomassa on myös jännittävää nähdä, löytääkö joku päätään pidemmän heinän! Tuulisella säällä voidaan myös pysähtyä heinien tai viljapeltojen ääreen ja keskittyä kuuntelemaan heinien huminaa. Mitä ääniä tuuli tuokaan kuuntelijoiden korviin? Ohi kulkiessaan kannattaa heiniä ja viljoja myös tuoksuttaa. Mitä tuoksuista tulee mieleen? Toimintavinkin vaiheet tukevat lapsen näkö-, kuulo- ja hajuaistin kehitystä.

Kasvaviin heiniin ja viljoihin tutustuttaessa toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - matemaattinen ajattelu, ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen, ruokakasvatus
- Kielten rikas maailman - kielelliset taidot ja valmiudet

Eväsretkivinkki!

Heinäkuussa kelpaa usein retkeillä! Heinäkuun viimeinen toimintavinkki kehottaakin keräämään heinäkuun yhteisten retkien aikana jokaiselta lapselta hänelle mieluisinta retkipaikkaa esimerkiksi tutusta lähiluonnosta tai oman alueen muusta ympäristöstä. Näihin lasten toivomiin retkikohteisiin toteutetaan suunnitelmalliset retket tulevan syksyn aikana niin, että myös jokaisen lapsen retkievästoiveet tulee huomioitua retkipaikan lisäksi. Haaveilun lisäksi eväsretket tukevat lasten näkö- ja makuaistin kehitystä.

Eväsretkivinkissä toteutuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueista;

- Tutkin ja toimin ympäristössäni - ympäristökasvatus, teknologiakasvatus
- Kasvan, liikun ja kehityn - liikkuminen, ruokakasvatus
- Minä ja meidän yhteisömme - lähiyhteisön nykyisyys

5.4 Palautteen keruu toimintavinkkioppaan viimeistelyä varten

Opinnäytetyön toimeksiantajan uupueissa haluttiin oppaasta kerätä palautetta varhaiskasvatuksen kentältä, jotta se voitaisiin viimeistellä mahdollisimman hyvin tavoitteitaan ja varhaiskasvatusta palvelevaksi. Palautetta varten luotiin Google forms -kysely (Liite 2), joka lähetettiin varhaiskasvattajille suunnattuun sosiaalisen median ammatilliseen yhteisöön. Kyselyssä kysyttiin varhaiskasvattajien näkemyksiä muun muassa oppaan hyödynnettävyydestä, sisällöstä ja lasten osallisuuden toteutumisesta opasta käytettäessä. Kyselyyn ja oppaan arviointiin osallistui viisitoista varhaiskasvattajaa ympäri Suomen.

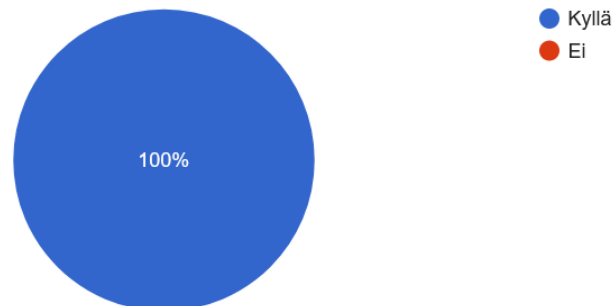
Seuraavissa kappaleissa nostetaan esiin toteutetun kyselyn sisältöä tarkemmin ja avataan kyselystä esiin nousseita huomioita ja sitä kautta tehtyjä muutoksia oppaan sisältöihin. Kyselyn monivalintaosiot kuvataan tekstin lisäksi myös kyselyn raportoinnista saatujen kuvioiden avulla.

5.4.1 Monivalintakysymysten tuloksia

Kyselyyn vastanneista varhaiskasvattajista 100 % oli sitä mieltä, että Metsän vuosi oppaasta nousee selkeästi esiin metsän vuoden kiertokulku. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat myös sitä mieltä, että oppaan toimintavinkit olisivat helposti toteutettavissa varhaiskasvatuksen arjessa ilman paljon aikaa vieviä valmisteluja.

Nouseeko oppaasta selkeästi esiin metsän vuoden kiertokulku?

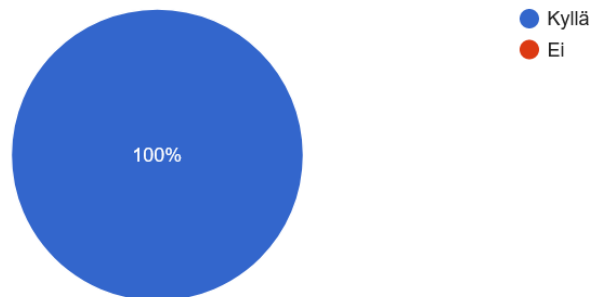
15 vastausta

Kuvio 6 Varhaiskasvattajien näkemys metsän vuoden kiertokulun näkymisestä oppaassa

Näetkö, että toimintavinkit olisivat helposti toteutettavissa luonnossa ilman paljon aikaavieviä valmisteluja?

15 vastausta

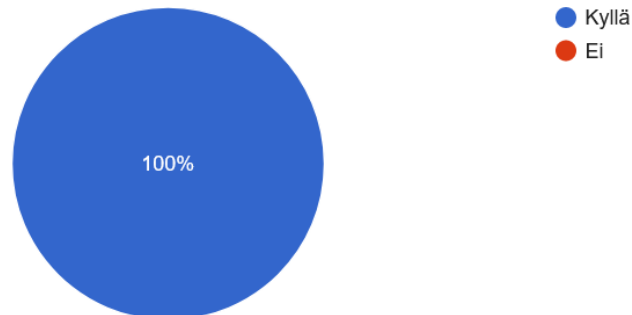

Kuvio 7 Varhaiskasvattajien näkemys toimintavinkkien toteutettavuudesta ilman aikaa vieviä valmisteluja

Jokainen kyselyyn vastannut myös koki, että oppaan toimintavinkit innostavat lähtemään ulos oppimaan. Palautteen perusteella myös aistien huomiointi nousi kaikissa toimintavinkeissä selkeästi esille.

Innostavatko oppaan toimintavinkit lähtemään ulos oppimaan?

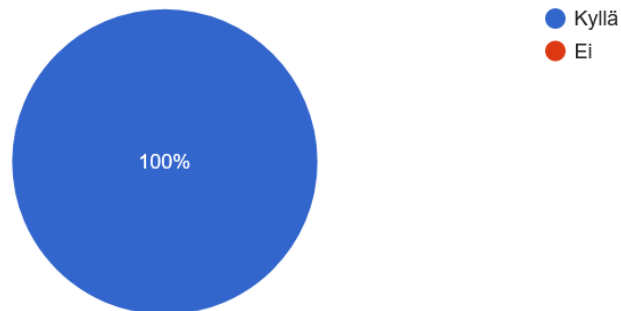
15 vastausta

Kuvio 8 Varhaiskasvattajien näkemys oppaan toimintavinkkien innostavuudesta ulkona oppimista kohtaan

Nouseeko aistien huomiointi toimintavinkeistä selkeästi esille?

15 vastausta

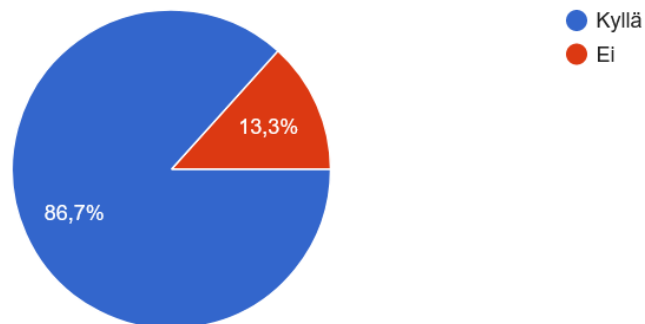

Kuvio 9 Varhaiskasvattajien näkemys aistien huomioinnista oppaassa

Kyselyyn vastanneista 86,7 % oli sitä mieltä, että sisällä toteutettavat askarteluvinkit ovat selkeitä ilman kuvallisia ohjeita. Vastanneista 13,3 % olisi kuitenkin kaivannut sisälle toteutettaviin askarteluvinkeihin kuvia ja kuvallisia ohjeita inspiraatioksi omalle askartelulle ja toteutustavoille. Palautteista nousi kuitenkin esille se, että kuvallisten ohjeiden puuttuessa lasten osallisuus tulisi huomioitua askartelua toteuttaessa entistä paremmin.

Koetko, että sisällä toteutettavat askarteluvinkit ovat selkeitä ilman kuvallisia ohjeita?

15 vastausta

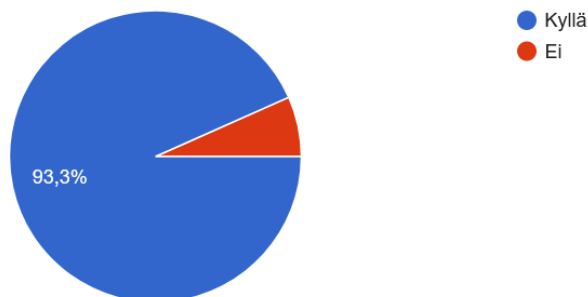

Kuvio 10 Varhaiskasvattajien näkemys kuvallisten ohjeiden puutteesta

Vastauksista nousi esiin, että 93,3 % koki oppaaseen luodun symboliikan helpottavan oppaan käyttöä ja toiminnan suunnittelua. 6,7 % koki ettei symboliikasta ollut tässä suhteessa hyötyä, eikä olisi välttämättä kaivannut symboliikka oppaaseen.

Koetko, että oppaaseen luotu symboliikka helpottaa oppaan käyttöä osana toiminnan suunnittelua?

15 vastausta

Kuvio 11 Varhaiskasvattajien näkemys oppaan symboliikan merkityksellisyydestä

5.4.2 Avointen kysymysten kautta saatu palaute

Vastauksia lasten osallisuuden toteutumisesta opasta käytettäessä kysyttiin avoimella vastauskentällä: Miten kokisit lasten osallisuuden toteutuvan oppaan toimintavinkkejä käytettäessä varhaiskasvatuksen arjessa? Vastauksissa korostuivat varhaiskasvattajien näkemykset siitä, että oppaan toimintavinkit ovat avoimuudellaan tarkoituksenmukaisia ja tukevat näin vahvasti lasten osallisuutta antaen tilaa lasten ajatuksille, ideoille ja mielenkiinnonkohteille. Vastauksista nousi esiin myös lasten osallisuuden toteutuminen

toimintavinkkien arvioinnissa. Seuraavissa kappaleissa varhaiskasvattajien avoimet vastaukset lasten osallisuuden toteutumiseen liittyen.

”Mielestäni toteutuu hyvin, kun lapset pääsevät tehtävissä jo muutenkin hyvin tekemään ja ideoimaan ja lapsilta nousevilla ideoilla voidaan sitten vielä täydentää tai muokata alkuperäistä.”

”Tarttumalla lasten mielenkiinnon kohteisiin, lisäämällä heidän toivomiaan asioita metsäretkiin ym. toimintaan ja kuuntelemalla lasta ja hänen ajatuksiaan. Lasten osallisuus pääsee esille toiminta vinkkien pohdinnassa, suunnittelussa, toteutuksessa sekä myös arvioinnissa. Jokaisesta toiminnasta tulee lapsen ja ryhmän näköinen. Siksi on hyvä, että toimintavinkeihin ei ole liian valmiita ohjeita eikä ohjeita ja vinkkejä ole liikaa.”

”Toimintaan voi ottaa mukaan lapsilta nousevia kiinnostuksen kohteita. Jos innostuvat jostain osa-alueesta voi sitä helposti jatkaa pidempään.”

”Lapsilla on mahdollisuus päästä osalliseksi toimintaan ja suunnitteluun monin eri tavoin. Aihealueet kiinnostavat lapsia varmasti eri tavoin, mutta oppaasta löytyy jokaiselle jotakin.”

”Oppaan toimintavinkit antavat mielestäni tilaa myös vapaalle ideoinnille ja soveltamiselle, eli toisin sanoen kysymykset mielestäni herättelevät lapsia ajattelemaan, mutta myös herättelevät kehittämään ajatuksia eteenpäin kohti sellaisia asioita, joista kukin lapsi on kiinnostunut. Useat toimintavinkit antavat lapselle mahdollisuuden toteuttaa esim. askarteluita omalla tavallaan. Oppaassa on myös valinnanvaraa ja lasten kanssa voidaan keskustella mistä he olisivat kiinnostuneita oppimaan lisää.”

”Hienosti pystyy ottamaan lapset mukaan suunnitteluun ja toteutukseen.”

”Toimintavinkit antavat ideoita, joita pystyy soveltamaan ryhmän mukaan ja on siksi mielestäni lasta osallistava. Monessa ideassa lapsi saa käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan.”

”Lapsille jää paljon omankin mielikuvituksen varaan, mikä luo osallisuutta. Jokaisen metsä on omannäköinen ja omantuntuinen.”

”Tehtäviä on helppo muokata lasten mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Isompien lasten kanssa voi tuoda ryhmän lasten taitoja tukevaa toimintaa mukaan ja pienimpien lasten

kanssa tehtäviä hieman yksinkertaistaa. Tehtäväpohjat ja ajatus aistien hyödyntämisestä kaiken takana on kuitenkin hyvä lähtökohta kaiken ikäisille.”

”Oppaassa ei ole kuvia siitä, millaisia asioita erilaisista hetkistä pitäisi syntyä. Jo se tuo mielestäni hienosti mahdollisuuden toteuttaa lasten osallisuutta. Lapsille kerrotaan, millaista asiaa ollaan tekemässä, mutta ei kerrota mitä lopputuloksen on oltava.”

”Juurikin se että esim. askarteluja ei ole valmiiksi ohjeistettu kuvien kera antaa mahdollisuutta lapsen mielikuvitukselle ja osallisuudella. Myös se, että toiminnot metsässä tehdään yhdessä (esim. kun tehdään rata tai pisteitä) antaa tilaa lasten osallisuudella.”

”Hyvin. Aikuinen luo puitteet ja raamit, mutta jättää tilaa lasten ajatuksille ja aloitteille. Vinkit eivät ole liian loppuun asti suunniteltuja.”

”Oppaassa oli paljon yhdessä tehtävää, mikä aina antaa tilaa lapsen osallisuudelle.”

”Osallisuus toteutuisi hyvin, vinkeistä syntyisi lapsilla varmasti ideoita lisää jatkotyöstää projektia ja lapsille on tärkeää, että pääsevät näkemään tekemänsä työn tulokset. Ja niitä voi käyttää vahemmillekin.”

Myös oppaan ulkoasusta kysyttiin palautetta avoimella vastauskentällä: Mitä mieltä olet oppaan ulkoasusta (selkeys, kuvitus, tekstit, sivujen täyttö?) Ulkoasu koettiin vastausten perusteella pääasiassa selkeäksi, innostavaksi ja sisällöltään sopivan mittaiseksi. Oppaan visuaalisuus sai myös runsaasti positiivista palautetta. Huomiot joidenkin oppaan sivuilla olevien kuvien päällekkäisyyksistä ja kirjoitusvirheistä olivat myös tärkeitä oppaan jatkotyöstön ja loppuun saattamisen kannalta. Seuraavissa kappaleissa kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien avoimet vastaukset oppaan ulkoasuun liittyen.

”Mielestäni oppaan visuaalinen ilme sopii hyvin sisältöön. Opas on selkeä. Symbolit todella hyvä lisä ja opas helppo ja miellyttävä lukea :) ”

”Opas on ihana, selkeät, houkuttelevat kuvat, lyhyet, ytimekkäät osiot, lapsenomainen ja innostava kokonaisuus. Sopivasti asiaa ja kuvia, sivut vaikuttavat tasapainoisilta. Lasten piirroksot tuovat elävyyttä sivuihin. Tehtävä vinkkejä sopivasti, ei liikaa, jolloin tulee helposti runsauden pula, valinnan vaikeus.. Lasten kommentit kivat kuukausien alussa. Oppaasta on helppo löytää ajankohtainen aihe eikä sen läpikäymiseen kulu liiemmästi aikaa. Kivoja uusiakin ideoita ja vinkkejä. Plussaa on, että vinkit eivät kerro kaikkea valmiiksi, vaan aika ajoin on lisäkysymyksiä, innostamista ja rohkaisua jokaisen omille ajatuksille, ideoinneille ja lasten näköisille tuotoksille.”

”Joillain sivuilla on liikaa kuvitusta, symbolit ja piirustuksia. Toisinaan kuvat ovat osin tekstin päällä.”

”Ulkoasu on siisti ja selkeä. Tekstit ovat sopivan mittaiset ja kuvasymbolit antavat yleissilmäyksen eri osa-alueista ja tukee hyvin tekstiä.”

”Opas on mielestäni selkeä ja varsinkin oppaan kuvitus on ihana! Varsinkin lasten piirtämät kuvat olivat hyvin teemaan sopivia. Symbolit ovat toimivia ja selkeitä. Tykkäsin siitä, että sivuille ei oltu laitettu liikaa materiaalia, näin opas pysyy helpokäyttöisenä.”

”Ihanan pehmeä ja kaunis kuvitus ja väritys. Tykkäsin kovasti.”

”Opas oli selkeä ja kuvitus tuki hyvin aiheita ja toimintavinkkejä. Kirjoitusvirheet kannattaa korjata.”

”Selkeä ja kaunis kuvitus. Teksti helposti ymmärrettävä ja selkeä myös.”

”Opas oli visuaalisesti miellyttävä kokonaisuus. Kuvitus ja tekstit sopivat toisiinsa hyvin.”

”Täys kymppi! Ihanien kuvien lisäksi selkeää tekstiä, jota ei ole liikaa. Ohjeet ovat yksinkertaiset, ytimekkäät ja helposti ymmärrettävät. Sivuja on täytetty juuri sopivasti. Ei tule sellainen olo, että ahdistaisi lukea liian pitkää tekstipätkää.”

”Opas on mielestäni ennen kaikkea esteettisesti hyvin kaunis, siitä pisteet. Se on myös selkeä ja symbolien käyttö helpottaa erilaisten tehtävä tyyppien löytämisessä. Lasten piirustuksiin käyttö kuvituksessa on hyvä idea.”

”Selkeä, kuvat olivat aivan ihania, ja symbolit toimivat kivana lisänä/apuna.”

”Oppaan ulkoasu viehätti. Symbolit selkeitä, kuvitus lapsi-aikuinen olivat sulassa sovussa. Aikuisen työt(Kukka?) erityisen viehättäviä. Tee korttisarja! Sivujen täyttö maltillinen ja siksi selkeä.”

”Opas oli selkeä. Kuvat kiva lisä ja elävöittävät. Toki kuvat voisivat liittyä vielä enemmän vuodenaikoihin, mutta näinkin toimivat.”

Oppaaseen liittyen varhaiskasvattajilta kysyttiin myös avointa palautetta sekä kehitysideoita avoimella vastauskentällä. Palautteista nousi ilahduttavasti esiin varhaiskasvattajien innostus

opasta kohtaan ja se, että Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita oli huomioitu monesta näkökulmasta. Oppaan valmistumista kerrottiin odotettavan monessa varhaiskasvatusyksikössä.

Vastauksista nousi esiin myös hyvä huomio kuvallisuuden ja symbolien hyödyntämisestä myös niissä ryhmissä, joissa suomi ei ole pääasiallinen kommunikointikieli. Mielipiteitä myös oppaan symboliikasta, kuvallisten ohjeiden puutteista ja toimintavinkkien sovellettavuudesta oli kirjattu. Tärkeä huomio Jokamiehen oikeuksista johti oppaan muutostöihin kirjaamalla Jokamiehen oikeudet käsiteltäväksi oman varhaiskasvatusryhmän kanssa ennen toimintavinkkien toteuttamista. Mielekäs idea myös Metsän vuoteen liitettävästä pohjatarinasta jää varmasti mieliin tulevaisuutta ajatellen. Seuraavissa kappaleissa varhaiskasvattajien antamat avoimet palautteet ja kehitysideat oppaaseen liittyen.

”Upean oppaan olette tehneet. Otan mielelläni valmiin oppaan käyttöön, kun saatte sen valmiiksi.”

”Itse en symbooleita oppaaseen kaipaa.”

”Olisin toivonut sisällä toteutettaviin askarteluvinkeihin kuvia valmiista tuotoksista. Niistä saisi myös inspiraatiota omaan sisäteokseen. Koen myös, että aidot kuvat toimintavinkeistä toisivat inspiraatiota omaan tekemiseen. Nyt tuntuu, että paljon jää oman mielikuvituksen varaan ja jää pohtimaan, mitenköhän tämä on käytännössä toteutettu. Toki tässä on varmasti ajateltu, että jokainen lapsiryhmä toteuttaa vinkkejä omalla tavallaan, mikä on myös ok! :)”

”Suomen kieltä ei kaikilla ole, joten kaikki mahdollinen kuvatuki on aina tarpeen.”

”Kieliasuun en kiinnittänyt huomiota, joten se oli helppolukuista ja hyvin tehty. Eväsretkivinkki sivulla oli ainoa kirjoitusvirhe (rekipaikka-retkipaikka), vaikken niitä etsinyt.”

”Ainoa, mikä jäi mietityttämään, oli oppaan loppupuolella (heinäkuu?) mainittu viljojen kerääminen. Siihen kannattaa ehkä lisätä maininta maanomistajan luvasta. Ei tietääkseni kuulu jokamiehen oikeuksiin kerätä viljaa.”

”Opas kannustaa luonnossa liikkumiseen, niin olisiko alusta hyvä löytyä joka miehen oikeudet lasten kanssa tutustuttavaksi/käsiteltäviksi. Samalla tulisi käytyä läpi mitä luonnonmateriaaleja voi kerätä mukaan askarteluihin.”

"Vanhalle konkarillekin" löytyi uusia ideoita ja sisämetsäprojektissa oli monta kivaa ideaa, joilla metsän voi tuoda myös sisälle."

"Kivan oloinen opas ja hyviä ideoita! Hienoa työtä! :)"

"Selkeitä ja lyhyesti esitettyjä ideoita, joita on helppo lyhyelläkin valmistautumisajalla ottaa käyttöön päiväkodin arjessa."

"Aiheenne on ihana ja tärkeä. Kiitos tästä materiaalista. Toiseksi viimeisellä sivulla(muistaakseni) on kirjoitusvirhe. Rekipaikka on varmaankin retkipaikka. Korjatkaa vielä se ♡"

"Oppaan tehtävät sitoutuisivat hyvin yhteen esimerkiksi pienen jatkuvan pohjatarinan avulla, jonka voisi lukea aina ennen tehtävälle lähtöä. Tarinallisuus auttaisi myös lapsia muodostamaan tehtävistä kokonaisuuksia eivätkä ne jäisi irralliseksi toisistaan. Opas on kuitenkin miellyttävä ja ajattelin sen valmistuttua tulostaa sen omaan yksikköni luettavaksi :)"

"Jäin pohtimaan ainoastaan sitä, olisiko oppaassa voinut olla vielä vinkkejä siihen, miten toteuttaa toimintaa alle 3-vuotiaiden kanssa ja yli 3-vuotiaiden kanssa? Vai onko juuri tarkoitus, että kasvattaja itse pohtii soveltuvuuden oman ryhmänsä ikähaitariin? Toisaalta, jos kyseisiä vinkkejä laittaa, tuleeko oppaasta turhan laaja? Ehkä tätä olettekin jo pohtineet, pohdinpahan vielä itseksenikin :) Kiitos, kun sain antaa palautetta! Jään odottamaan innolla valmista opastanne! :)"

"Oppaassa oli huomioitu vasua monelta kantilta :)"

"Oppaanne palvelee hyvin varhaiskasvatuksen metsän ja luonnon vuotta. Materiaalia on niin paljon saatavilla, joten olitte rajanneet hyvin teemanne. Pidin erityisesti kierrätysteemojen liikuttamisesta mukana (muovit, sukat jne). Samoin väriympyrä "kuin heijastin" oli loistava oivallus! Minusta oppaassanne toteutuu hyvin varhaiskasvatussuunnitelman mukainen suunnitelmallisuus. Ihanaa oli, ettei vuotenne päättynyt toukokuulle vaan kesä-heinäkuu oli mukana. Olen kiinnostunut lukemaan myös teorian oppaanne takana, kun se julkaisukunnossa! Laitan nimenne ja oppilaitoksen muistiin ja luen sen kyllä. Voimia työn loppuun saattamiseen ja tästä tulee hyvä tuotos."

5.5 Arviointi

Varhaiskasvatuksen kentältä kerätyn palautteen lisäksi opasta ja sen työstöä arvioidaan tässä kappaleessa peilaten sitä opinnäytetyöprosessin kokonaistavoitteisiin, jotka liittyivät lasten

osallisuuden toteutumiseen opinnäytetyöprosessissa, lapsen aistien kehityksen tukemiseen sekä moniaistisuuteen ja oppaan sisältöön sekä käytettävyyden näkökulmaan. Lopussa pohditaan opinnäytetyönä syntyneen Metsän vuosi -oppaan merkitystä lapsen luontosuhteen tukijana ja innostajana luonnossa oppimista kohtaan.

Teoreettisessa viitekehyksessä esiin nostetun Shierin osallisuuden tasomallin avulla lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa voidaan tarkastella varsin syvällisesti. Teoria on kovin mielenkiintoinen ja sitä sovelletaan seuraavaksi arvioitaessa lasten osallisuuden toteutumista koko opinnäytetyöprosessissa.

5.5.1 Lasten osallisuuden huomiointi Shierin osallisuusteoriaan peilaten

Shierin osallisuusteorian ensimmäisen askelman mukaisesti lapsia kuultiin läpi koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tämä toteutui varaamalla riittävästi aikaa jokaiseen työskentelyhetkeen niin toimintavinkkioppaan sisällön suunnittelussa kuin kuvitusprosessissakin. Työskentelyhetket olivat vuorovaikutteisia ja niissä oltiin aidosti läsnä ilman kiireen tuntua. Näin mahdollistettiin lasten ideoiden ja ajatusten kuuleminen sekä niihin vastaaminen.

Toisen askelman mukaan lapsia tulee kuulemisen lisäksi tukea ja rohkaista ilmaisemaan mielipiteitään. Kaikissa lasten kanssa työstetyissä prosessin vaiheissa lasten kuulemisen lisäksi vuorovaikutus oli alati kannustavaa ja lapset uskalsivatkin rohkeasti kertoa ajatuksiaan metsän vuoden kiertoon liittyen. Lapset ilmaisivat myös rohkeasti itseään kuvallisesti omalla persoonallisella tavallaan, joka nouseekin kauniisti esiin oppaan kuvituksen myötä. Toisella askelmalla tulee toisaalta ottaa huomioon myös ilmaisun esteiden poistaminen ja tämä toteutui tarjoten lapsille ilmaisun tueksi heidän ikätasolleen soveltuva puuväreillä piirtäminen kuvallisen ilmaisun menetelmänä sekä sanallisen ilmaisun menetelmänä omiin aistihavaintoihin ja -kokemuksiin pohjautuva vapaa kerronta vastaten ennalta asetettuun teemaan, joka oli metsän vuoden kierto sekä kuukaudet luonnossa. Lapset ilmaisivat itseään rakkaan aiheen ääressä varsin innokkaasti, jonka vuoksi välillä jouduttiin ohjaamaan ja rajaamaan heidän ilmaisuaan sen verran, että pysytään aiheessa ja opinnäytetyölle asetettujen tavoitteiden raameissa.

Kolmannella askelmalla lasten kuulemisen ja mielipiteiden ilmaisuun kannustamisen lisäksi mielipiteet tulisi ottaa huomioon mahdollisimman hyvin. Erityisesti toimintavinkkioppaan suunnitteluvaiheessa lasten ideoita ja ajatuksia kuunneltiin varsin herkällä korvalla ja niitä kirjattiin jatkuvasti ylös, jotta ne eivät jäisi vain ilmaan leijuviksi keskusteluiksi tai heitoiksi. Lasten ajatuksia hyödynnettiin oppaan toimintavinkkien suunnittelun pohjana sellaisinaan, vaikka aivan kaikki ajatukset eivät ehkä olleetkaan juuri kyseiseen kuukauteen täsmällisimmin sopivia. Lasten suorat ilmaisut eri kuukausiin liittyen olivat kuitenkin aitoja ja lapsilähtöisiä,

joka oli osallisuuden huomioinnissa päällimmäinen tarkoituskin. Lasten suoria ajatuksia metsän vuoden kierrosta nostettiin oppaassa esiin kunkin kuukauden alla heittomerkkien sisään kirjoittaen. Ne elävöittävät opasta ja tekevät näkyväksi osaltaan lasten mielipiteiden huomiointia oppaan synnyssä.

Tasomallin kolmannella askelmalla korostuu myös se, että mikäli jokaista lapsen aloitetta ei pystytä huomioimaan, tulee valinta pystyä perustelemaan lapselle. Lapset tuottivat paljon ajatuksia ja kuvituksia metsän vuoden kierrosta joka kuukaudelle, mutta opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin ja pedagogiseen näkökulmaan perustuen lapsia osallistettiin vähemmän toimintavinkkien lopulliseen sisältöjen suunnitteluun, vaikkakin heidän ajatuksensa ohjasivat vahvasti toimintavinkkien lopullista muotoutumista ja kuvien aiheet nousivat toimintavinkkien sisällöistä.

Tasomallin neljäs askelma saavutettiin niiltä osin, että lapsia on kuultu ja heidän mielipiteitään on otettu huomioon sellaisenaan toimintavinkkien pohjatyöskentelyssä ja oppaan kuvituksessa koko prosessin ajan ja vuorovaikutteisuus on ollut jatkuvaa. Vuorovaikutus oli erityisesti kuvituksen työstämiseen liittyvissä työskentelyhetkissä niin aktiivista, ideoivaa ja innostunutta, että opinnäytetyön tekijöiden tuli jakaa puheenvuoroja ja esittää niin puoltavia kuin hylkääviäkin kommentteja liittyen lasten ajatuksiin siitä, mitä kuvia lopulta valikoidaan oppaan kuvitusta rikastuttamaan. Lapset ymmärsivät puoltavat ja hylkäävät kommentit käytännönläheisemmin, kun heille näytettiin konkreettisesti tietokoneen ruudulta kohtia eri kuukausilta, joihin kuvia oli tarkoitus liittää. Konkretian kautta saavutettu ymmärrys sen sijaan tuntui lisäävän lasten keskittymistä ja sitoutumista aiheeseen. Lopullisen valinnan oppaan kuvitukseen liittyen teki kuitenkin opinnäytetyön tekijät, koska kyseessä on opinnäytetyö, jonka tarkoituksena on nostaa esiin omaa koulutuksessa saavutettua osaamista.

Näin ollen lopullinen päätäntävalta prosessissa on ollut aikuisella, joten tasomallin viidettä porrasta ei saavutettu. Sen mukaisesti vallan pitäisi jakautua tasaisesti lapsen ja aikuisen välillä, mutta tavoitteellisessa ja opintojen kannalta erittäin tärkeässä opinnäytetyöprosessissa valtaa ei voi kuitenkaan luovuttaa lapselle. Varhaiskasvatuksen kentällä syvälinen osallisuus on kuitenkin mahdollista saavuttaa.

5.5.2 Moniaistisuuden toteutuminen

Varhaiskasvattajilta kerätyn palautteen mukaan pystytään toteamaan, että Metsän vuosi -oppaan moniaistisuuden ja aistein kehityksen tukemisen näkökulmat saavutettiin hyvin. Kaikki aistit huomioitiin monipuolisesti läpi Metsän vuoden ja moniaistisuus nousi niin ikään esiin lähes jokaisessa toimintavinkissä vaihtelevia menetelmiä hyödyntäen ja luonnon monimuotoisuuteen sekä erilaisiin luonnonilmiöihin tarttuen. Moniaistisuutta ja aistien maailmaa pystytään lähestymään oppaan toimintavinkkien avulla laajasti toiminnallisuutta, erilaisia ilmaisullisia menetelmiä ja käsillä tekemistä hyödyntäen. Saadunkin palautteen

pohjalta moniaistisuusteemaa on helppo lähestyä ja se mukailee luonnollisesti ja kekseliäästikin metsän vuoden kiertoa sekä tukee lasten osallisuutta aistien kokemusmaailmassa myös toimintaa toteuttaessa.

Saadun palautteen pohjalta nousi ilmi toive moniaistisuuteen pohjautuvien toimintavinkkien sovellettavuuden ohjeistukselle peilaten eri ikäryhmiin, mutta tähän toiveeseen ei oppaan viimeistelyssä kuitenkaan vastattu, koska toimintavinkkien avoimuus oli lähtökohtana niiden suunnittelussa. Toisaalta toive oli oikeinkin relevantti, sillä varhaiskasvatuksen arjen vaihtelevat tilanteet ja kasvattajien heittäytyminen vaikuttavat luonnollisestikin toimintavinkkien toteutuksessa käytettyyn aikaan ja lopputulokseen.

5.5.3 Oppaan sisältö ja käytettävyys

Oppaan kolmas tavoite liittyi oppaan sisältöön ja käytettävyyteen. Oppaan kirjoitusasu sekä kuvitus on varsin selkeä ja kaunis ja ne yhdessä tekevät oppaasta nopeasti luettavan sekä innostavan kokonaisuuden. Ulkoasussa saavutettiin suloinen ja tekijöidensä näköinen lopputulos. Saadun palautteen pohjalta oppaan käyttöä helpottamaan luodut symbolit koettiin pääasiassa tarpeellisina ja näin nähdään myös itsearvioinnin näkökulmasta oppaan helpon ja nopean käytettävyyden näkökulmasta.

Opas toteutui sähköisesti ja sen voi myös halutessaan tulostaa. Opasta voi tarkastella helposti esimerkiksi mobiilinäytöltä tai vaihtoehtoisesti vaikkapa tulostaa ja koota sivut muovitaskuihin, jolloin siitä tulee sään kestävä opas matkaan retkelle. Kummin vain, on opas helposti mukaan otettava.

Toimintatuokioiden oli tarkoitus olla helposti toteutettavia kestävän kehityksen kierrätyshenkisiä, luontoa kunnioittavia ja säästeliäitä elementtejä hyödyntäen. Erityisesti sisämetsän askarteluohjeissa vain taivas olisi ollut rajana erilaisten materiaalien hyödyntämisessä, mutta ohjeistusta suunniteltaessa maltettiin ja muistettiin kuitenkin huomioida tavoitteissa asetetut rajat suunnitellulle. Luovuus on niin innostavaa, että se meinaa välillä viedä mennessään! Erityisesti luonnonmateriaalien monipuolinen hyödyntäminen Jokamiehen oikeuksien puitteissa läpi Metsän vuoden nousi vahvana seikkana esiin tämän tavoitteen sisältä.

5.5.4 Oppaan merkityksellisyys lapsen luontosuhteen vahvistamisessa ja kannustamisessa luonnossa oppimiseen

Oppaasta saadun palautteen pohjalta opas innostaa lähtemään luontoon havainnoimaan ja oppimaan asioita, koska toimintavinkit on suunniteltu moniulotteisista lähtökohdista hauskoiksi ja helposti toteutettaviksi kokonaisuuksiksi. Lapsen lähtiessä luontoon hänen kokemusmaailmansa rikastuu monipuolisesti toimintavinkkien sekä luonnon havainnoin myötä

ja hänen mielikuvituksensa pääsee valloilleen. Nämä seikat ovat omiaan tukemaan luontosuhteen positiivista vahvistumista.

Varhaiskasvattajan oma innostuneisuus toteuttamaansa toimintaa kohtaan vaikuttaa vahvasti toiminnan laatuun ja oppaan innostavan otteen ansiosta sitä käyttävän varhaiskasvattajan into on taattua. Kasvattajan oma motivaatio ja into luontotoimintaa kohtaan heijastuu luonnollisesti positiivisesti myös lapsiryhmään.

Oppimisen alueet nousevat näkyviin monipuolisesti ja perustellusti oppaan toimintavinkeissä. Metsän vuoden kierron suomia elementtejä sekä moniaistisuutta oppimisen tukena hyödynnetään läpi oppaan luovalla otteella, jättäen tilaa lasten osallisuuden toteutumiselle. Oppimisen alueiden laaja ja samanaikainen huomioiminen on perusta lapsen laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle ja opas täyttääkin merkityksellisen tehtävänsä tätä näkökulmaa tarkasteltaessa.

Oppaan merkityksellisyyttä tarkasteltaessa niin varhaiskasvattajien kuin lasten sekä luontonäkökulma huomioiden saavutettiin varsin onnistunut lopputulos, jota voi hyödyntää niin kokonaisuutena kuin osissakin jokaiseen ryhmään parhaiten soveltuen. Oppaan merkitys tekijöiden oppimisprosessissa kohti varhaiskasvattajuutta on valtava ja se tukee vahvasti oman ammatillisen identiteetin kehittymistä, joka toivottavasti löytyy tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen luontotoiminnan parista.

6 Pohdinta

Vaikka opinnäytetyö ei ole tutkimuksellinen, on sen eettisiä ja luotettavuuden näkökulmia syytä pohtia ja peilata prosessin eri vaiheisiin. Eettisyyden ja luotettavuuden toteutuminen tekee prosessin vaiheet läpinäkyviksi ja näin ollen opinnäytetyö kokonaisuutena on helposti lähestyttävissä ja lisää sen arvokkuutta sekä käytettävyyttä.

Aiemmassa kappaleessa arvioitiin laajalti opinnäytetyön tavoitteiden toteutumista ja todettiin, että opinnäytetyö on saavuttanut varsin kirkkaasti sille asetetut tavoitteet. Tässä kappaleessa pohditaan kuitenkin vielä hieman opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä. Entä mihin prosessi lopulta päättyi ja miten tästä eteenpäin jatketaan?

Lopuksi nostetaan esiin opinnäytetyöprosessin jatkokehitysajatuksia. Jatkotutkimusideat liittyvät pitkälti oppaan käyttöön tulevaisuudessa ja siihen, miten sen sisältöä voitaisiin jatko kehittää niin, että se myötäilee edelleen luontokasvatusta ja saa inspiraationsa metsän vuoden kierrosta, kuten tähänkin asti.

6.1 Opinnäytetyöprosessin eettisyys ja luotettavuus

Koko opinnäytetyöprosessin lähtökohtana oli noudattaa hyviä tieteellisen käytännön periaatteita. Opinnäytetyöprosessin eettisyys toteutui jatkuvan ja avoimen vuorovaikutuksen avulla niin tekijöiden välillä kuin prosessissa mukana olleiden lastenkin kanssa. Jokaisen työskentelyprosessin aluksi käytiin lasten kanssa tarkasti läpi, mitä tuleva työskentely tulee pitämään sisällään ja mitä työskentelyn jälkeen olisi tarkoitus olla valmiina. Jatkuva asioista tiedottaminen sitoutti lapsia toimintaan ja tuki heidän ymmärrystään siitä, miten ja miksi työskennellään. Toimintavinkkioppaan tekoon osallistuneet lapset ovat toisen opinnäytetyön tekijän perheenjäseniä, joten erillisiä suostumuksia tai lupia lasten osallistumisesta toimintaan ei nähty tarpeelliseksi kerätä. Lapsille kerrottiin toiminnan alussa osallistumisen olevan täysin vapaaehtoista ja että siitä saisi kieltäytyä, mutta molemmat tarttuivat innolla toimeen.

Toimintavinkkioppaan palautetta varhaiskasvattajilta kerätessä avoin ja todenmukainen tiedottaminen prosessista ja sen vaiheista tuki niin ikään eettisyyden toteutumista. Palautetta kerättiin viideltätoista innokkaalta osallistujalta niin, että lähettivät ensin omalla nimellään opinnäytetyöntekijöille sähköpostia ja vastauksena he saivat sähköisen linkin palautekyselyyn sekä toimintavinkkioppaaseen. Palaute kerättiin nimettömänä, eikä vastaajia voi näin ollen tunnistaa opinnäytetyön raportissa läpikäydystä palautteesta.

Opinnäytetyön luotettavuutta pohdittaessa tulee ensinnäkin ottaa huomioon toimintavinkkioppaan pohjaksi suunniteltu ja kerätty perusteellinen viitekehys. Teoreettiseen viitekehukseen haluttiin paneutua laajalti erityisesti siksi, koska opinnäytetyöllä ei ole koronavirustilanteesta johtuen toimeksiantajaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat hyvänä ja luotettavana perustana toimintavinkkioppaan sisällölle, koska ne tulee ottaa valtakunnallisesti huomioon jokaisessa varhaiskasvatusta toteuttavassa yksikössä.

Opinnäytetyöprosessin luotettavuus toteutui myös jatkuvan ja järjestelmällisen kirjaamisen avulla. Opinnäytetyön tekijöiden kesken sovittiin sääntillisesti kirjaamisvuoroista, jotta kaikki oppaan tekemistä varten kerätty tieto jäisi muistiin alkuperäisenä. Kirjaaminen tehtiin jo työskentelyn aikana tai välittömästi sen jälkeen, jotta mitään lasten tai opinnäytetyön tekijöidenkään oleellisia ajatuksia ei jäisi vain muistin varaan.

Koska opinnäytetyöprosessiin osallistuneet lapset olivat toisen opinnäytetyön tekijän perheenjäseniä, nähtiin luotettavuuden toteutumisen näkökulmasta erittäin tärkeäksi, että oma perheenjäsen ei ole aktiivisessa vuorovaikutuksessa mukana lasten työskentelyvaiheissa. Kun lapset tuottivat ajatuksiaan metsän vuoden kierrosta ja piirsivät oppaan kuvituksia, ohjasi näitä työskentelyhetkiä etäyhteydellä opinnäytetyön tekijä, joka oli lapsille entuudestaan tuntematon. Näin saatiin työskentelytilanteista neutraalimpia ja prosessin

kannalta luotettavampia, koska lapset keskittyivät paremmin olennaiseen itselleen vieraamman ihmisen ohjauksessa.

Prosessin luotettavuuden näkökulmaa pohdittaessa ei ole varmasti ideaalisin tilanne, että opinnäytetyön tekoon osallistuvat lapset ovat toisen tekijän perheenjäseniä. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi lasten osallisuus tekoprosessissa saatiin kuitenkin ainoastaan tällä keinoin toteutettua, koska yhteistyö ja vuorovaikutteisuus päiväkotien ja niiden ulkopuolisten ihmisten kanssa on ollut täysin tauolla koronatartuntojen leviämisen estämiseksi.

6.2 Opinnäytetyön prosessin kulku ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöprosessi alkoi kokonaisuudessaan ennen koronavirusaikaa ja sen lähtökohdat olivat varsin erilaiset, kuin mihin lopulta päädyttiin. Koronavirusajan vuoksi prosessi koki valtavia muutoksia ja lopulta koko opinnäytetyön aihekin muuttui ja aikataulu venyi ennalta asetetusta huomasti pidemmälle. Ajankäytöllisesti prosessi olisi voinut edetä ehkä vauhdikkaamminkin, mutta toisaalta luovuus vaatii kukkiakseen riittävästi aikaa. Opinnäytetyön aiheen vaihduttua alkoi työskentely uudelta pohjalta, vaikkakin teoreettisessa viitekehysessä saatiin pienillä muokkauksilla hyödynnettyä jo valmiiksi kerättyä tietoa. Toimintavinkkioppaan sisällön tuottaminen oli intensiivistä ja mielekästä puuhaa jokaiselle tekijälle, mikä kuvastuu toimintavinkkioppaan sivuiltaikin iloisina ja innostavina kuvina sekä teksteinä. Näin jälkikäteen ajateltuna prosessin kaikki vaiheet ovat kuitenkin opettaneet hurjasti joustavuutta, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä kykyä sopeutua erilaisiin tilanteisiin. Tällaiset taidot ovat myös ensisijaisen tärkeitä varhaiskasvatuksen opettajana työskenneltäessä.

Opinnäytetyöprosessin lähtökohtaisena haaveena oli toteuttaa Metsän vuosi -opas konkreettiseksi kirjaksi, joko omakustanteena tai mahdollisen kustannussopimuksen kautta. Tätä tavoitetta kohti pyrittiin hankkimalla kirjan tekoprosessista mahdollisimman paljon tietoa monipuolisista lähteistä, kuten alalta toimivilta ihmisiltä ja osallistumalla kirjan tekoon liittyvään live-webinaariin. Opinnäytetyöprosessin edetessä ja kirjan toteuttamiseen liittyvien mahdollisuuksien, ajan ja kustannusten konkretisoituessa päätettiin lopulta kuitenkin jättää oppaan toteuttaminen kirjaksi mahdollisesti tulevaisuuteen. Sähköisestä toimintavinkkioppaasta keskityttiin luomaan mahdollisimman monipuolinen, teoriaan ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuva, joka vaati huolellista ja perusteellisesta työtä. Lopullisesta oppaasta syntyikin täysin odotuksia vastaava.

Koko opinnäytetyöprosessi opetti paljon sen monipuolisuudellaan sekä uusilla aluevaltauksilla sähköisen oppaan suunnitteluun liittyen. Luontolähtöisen toiminnan ollessa lähellä molempien opinnäytetyön tekijöiden sydäntä, tukee toimintavinkkiopas ja sitä varten kerätty laaja teoriapohja erittäin hyvin ammatillista kasvua. Valmiudet pedagogisen toiminnan suunnitteluun, Varhaiskasvatussuunnitelman laaja-alaiseen huomiointiin sekä lasten

osallisuuden vahvistamiseen ovat ehdottomasti saaneet varmuutta, jota hyödyntää myös tulevaisuuden työssä monipuolisesti. Kuten palautteestakin nousi vahvasti esiin, opas on innostava kokonaisuus ja se heijastui myös tekijöihin opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen laajetessa jatkuvasti prosessin edetessä. Opinnäytetyön teolle varattu aikataulu piti onneksi tekijät otteessaan, ettei opinnäytetyöprosessi laajentunut enempää.

Sosiaalinen media on tänä päivänä paljon käytetty materiaalipankki varhaiskasvattajien keskuudessa. Oppaan työstäminen ja toimintavinkkien ideointi koettiin niin mielekkääksi ja tuki ammatillista vertaisuutta, että prosessin päätteeksi päädyttiin jatkamaan erilaisten varhaiskasvatukseen suunnattujen toimintavinkkien kehittämistä, joiden keskiössä säilyy metsän vuoden kiertokulku. Tätä varten perustettiin oma Instagram-tili, joka kulkee nimellä @metsänvuosi. Tulevaisuusnäkymissä tilin kautta tullaan julkaisemaan palasia valmiista oppaasta varhaiskasvatuksen käyttöön ja julkaisuja tullaan jatkamaan erilaisten luontotoimintaan kannustavien toimintavinkkien ja materiaalien kautta. Tilillä kannustetaan varhaiskasvattajia kuvaamaan toiminnassaan käyttämiä @metsänvuosi -tililtä löydettyjä vinkkejä ja julkaisemaan niitä Instagramissa käyttäen tunnistetta #metsänvuosi, jotta päästään ihastelemaan, kuinka @metsänvuosi on jalkautunut varhaiskasvatuksen kentälle. Näin saadaan nostettua esiin myös pintaraapaisun verran edellä esiin nostettuja jatkotutkimusaiheita.

Instagram -tilin luomisen lisäksi opinnäytetyöprosessin loppuvaiheilla pohdittiin enemmän vielä sitä, kuinka oppaan olemassaolo nousisi mahdollisimman laajalti varhaiskasvattajien tietoisuuteen ja tämä johtikin yhteydenottoon kotipaikkakuntamme varhaiskasvatuspalveluihin sekä aktiivisesti päivittyvään ja hämeenlinnaista Satakielipedagogiikkaa näkyväksi tekevään Satakielen siivin -facebook sivuston ylläpitäjään. Yhteydenotossa kuvattiin pian valmistuvaa toimintavinkkiopasta ja kerrottiin kiinnostuksesta varhaiskasvatuksen luontotoimintaa kohtaan. Yhteydenotto otettiin ilolla vastaan ja opinnäytetyöraporttia sekä Metsän vuosi -opasta pyydettiin julkaistavaksi Satakielen siivin -sivustolla heti niiden valmistuttua. Metsän vuosi ei siis suinkaan pääty tähän, vaan jää vahvasti elämään varhaiskasvatuksen kentälle!

6.3 Jatkotutkimusaiheita

Moni palautekyselyyn osallistuneista varhaiskasvattajista kertoi odottavansa innolla oppaan lopullisen version julkaisua, jotta pääsevät hyödyntämään oppaan toimintavinkkejä omassa työssään. Sähköisessä muodossa oleva ilmainen opas on kenen tahansa kasvattajan helppoa ottaa käyttöön ja jatkotutkimusaiheena olisikin mielenkiintoista selvittää, miten laajalti opas on saanut jalansijaa varhaiskasvattajien keskuudessa. Oppaan on tarkoitus kulkea kokonaisuutena varhaiskasvattajan luontotoiminnan ideoinnin välineenä ympäri vuoden, mutta toisaalta mikään ei estä toteuttamasta toimintavinkkejä yksittäin silloin tällöin.

Toisena jatkotutkimusaiheena olisikin mielenkiintoista selvittää, onko opasta käytetty kokonaisuutena ympäri vuoden metsän vuoden kiertoa myötäillen vai lähinnä yksittäisiä toimintavinkkejä toteuttaen. Lisäksi olisi mielenkiintoista kuulla miten opas on toiminut käytössä sekä saada kehitysideoita oppaan sisältöön liittyen.

Metsän vuosi -opas tukee vahvasti lapsen luontosuhteen positiivista kehittymistä ja innostaa lähtemään luontoon erilaisten moniaistisuutta myötäilevien toimintavinkkien siivittämänä. Jatkokehityksaiheena oppaan sisältöä voisi laajentaa huomioimaan ympäristö- ja luontokasvatuksellista suuntaa esimerkiksi erilaisten luonnontuntemukseen liittyvien tehtävien tai lisämateriaalin kautta. Olisi mielenkiintoista perehtyä esimerkiksi syksyn lehtien värien alkuperään tai vaikkapa talvella jälkiä jättävien eläinten talvehtimiseen.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Ayres, A. 2015. Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Chawla, L. & Flanders Cushing, D. 2007. Education for strategic environmental behavior. Teoksessa Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Juva: PS-Kustannus.

Eskel, P. & Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.). 2013 Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: PS-kustannus.

Helin, E., Kola-Torvinen, P. & Tarkka, K. 2018. Osallisuus ja osallistuminen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Kangas, J., Vlasov, J., Fonsén, E & Heikka, J. (toim.). 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2 - Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.

Lehtinen, S., Tammisto, K. & Toikka, H. 2006. Värisaurus - aikuisten kehitysvammaisten osallistaminen ja värien käyttö multisensorisessa tilassa. Teoksessa T. Ala-Opas & M. Sirkkola (toim.) Sosiokulttuurinen multisensorinen työ - kokemuksia vammaistyöstä. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Leinonen, J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.). 2014. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Nikkinen, I. 2000. Metsämörri. Helsinki: Rakennusalan Kustantajat RAK - Suomen Latu.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä - Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Juva: PS-Kustannus.

Pääjoki, T. 2020. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Hujala, E. & Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Rusanen, S., Kuusela, M., Rintakorpi, K. & Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta. Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki: Lasten Keskus.

Saarinen, S. 2014. Aistiseikkailu. Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Shier, H. 2001. Pathways to Participation. *Children and Society* 15/2001.

Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.

Willamo, R. 2004. Ihmisen luontosuhteita. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus.

Sähköiset

Antikainen, R. & Savolainen, J. 2018. Luonto laadukkaan varhaiskasvatuksen mahdollistajana 3-5-vuotiaiden lasten motorisen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.4.2021.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/156971/Antikainen_Riia%20ja%20Savolainen_Jaana.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heikkinen-Sealelli, K. 2018. Aistielämyksiä luonnossa - aistiharjoituksia päiväkodin luontokasvatukseen. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.4.2021.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/159226/Heikkinen-Sealelli_Karolina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Holappa, A-S. 2017. Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus. Videotallenne. Viitattu 5.1.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=qHDBXN8HSqc>

Homan-Helenius, P. & Yli-Viikari, A. 2017. Lasten luontosuhde kehittyy tekemällä ja kokemalla. HAMK Unlimited Professional 13.11.2017. Viitattu 20.3.2021.
<https://unlimited.hamk.fi/hyvinvointi-ja-sote-ala/lasten-luontosuhde>

Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma. 2019. Viitattu 13.10.2020.
https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2019/05/LAPSUUTTA-SATAKIE-LEN-SIIVITTAMANA_HML-vasu-2019.pdf

Jussila, K. & Jutila, H-R. 2019. Luontopedagoginen vuosikello tueksi varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyö. Laurea amk. Viitattu 11.10.2020.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264940/Opinn%c3%a4ytety%c3%b6%20Jussila%20%26%20Jutila%204.12.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kuo, M., Barnes, M. & Jordan, C. 2019. Do Experiences With Nature Promote Learning? Converging Evidence of a Cause-and-Effect

Relationship. Viitattu 2.3.2021. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.00305/full>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 11.10.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus. 2021. Viitattu 31.3.2021. <https://www.oph.fi/fi/varhaiskasvatuksen-jarjestaminen-112021-alkaen>

Polvinen, K., Pihlajamaa, J. & Berg, P. 2016. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja

nuorille. Viitattu 4.3.2021. https://media.sitra.fi/2017/02/27174148/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille-2.pdf

Purhonen, L. 2020. ”ULKKOILU TUO SELLAISEN VAHVAN

TUNNEKOKEMUKSEN”. Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä ulkona toimimisesta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 1.3.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/120741/PurhonenLinda.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana.

Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 10-15. Viitattu 27.12.2020.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 19.1.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy

jaetuksi iloksi” - Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Työpapereita 2010:3. Kopiaioniini. Viitattu 16.12.2020.

http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakoupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf

Kuviot

Kuvio 1 Visuaalinen suunnitelma metsän vuoden kierrosta.....	27
Kuvio 2 Lasten ajatuksia metsän vuoden kierrosta tammikuu-huhtikuu	28
Kuvio 3 Lasten ajatuksia metsän vuoden kierrosta toukokuu-elokuu	28
Kuvio 4 Lasten ajatuksia metsän vuoden kierrosta syys-joulukuu	29
Kuvio 5 Toimintavinkkien toteutukseen liittyvät symbolit	31
Kuvio 6 Varhaiskasvattajien näkemys metsän vuoden kiertokulun näkymisestä oppaassa	57
Kuvio 7 Varhaiskasvattajien näkemys toimintavinkkien toteutettavuudesta ilman aikaa vieviä valmisteluja.....	57
Kuvio 8 Varhaiskasvattajien näkemys oppaan toimintavinkkien innostavuudesta ulkona oppimista kohtaan	58
Kuvio 9 Varhaiskasvattajien näkemys aistien huomioinnista oppaassa	58
Kuvio 10 Varhaiskasvattajien näkemys kuvallisten ohjeiden puutteesta	59
Kuvio 11 Varhaiskasvattajien näkemys oppaan symboliikan merkityksellisyydestä	59

Liitteet

Liite 1: Metsän vuosi opas.....	79
Liite 2: Varhaiskasvattajille luotu kysely	119

Liite 1: Metsän vuosi opas

METSÄN VUOSI

*Kukka Heiskanen & Kati Eskman-Reima
avustajinaan Saana 7v. & Leo 5v.*

SISÄLLYS

Alkusanat	1
Oppaan symboliikka	2
Metsän vuosi sisätiloihin	3
Elokuu	4
Syyskuu	6
Lokakuu	9
Marraskuu	12
Joulukuu	16
Tammikuu	20
Helmikuu	23
Maaliskuu	26
Huhtikuu	29
Toukokuu	31
Kesäkuu	34
Heinäkuu	36
Lopuksi	38

Tämä opas on tarkoitettu juuri sinulle, niin kuin luontokin meille kaikille!

ALKUSANAT

Metsän vuosi -oppaan on tarkoitus kannustaa eri ikäisistä lapsista koostuvia varhaiskasvatusryhmiä lähtemään luontoon.

Oppaasta löytyy moniaistisia ja hauskoja toimintavinkkejä ulkona oppimisen tueksi, jotka huomioivat monipuolisesti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita*. Lisäksi opas tukee lapsen luontosuhteen kehittymistä.

Toimintavinkkien toteuttaminen ei vaadi juurikaan välineitä, eikä ennakkovalmisteluita ja helppoudellaan ne innostavatkin ketä tahansa lähtemään matalalla kynnyksellä ulos oppimaan! Luonto on oppimisympäristöjen aarrearkku, jota voi hyödyntää esimerkiksi vuoden kierron mukaan oppaan vinkkien tavoin! Metsän elementeistä on mahdollista nauttia myös sisätiloissa ja oppaan askarteluvinkkien myötä on mahdollista luoda myös ihka oikean sisämetsä!

Oppaan toimintavinkit on suunniteltu huomioimaan lasten osallisuutta** mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kaikki pääsevät toteuttamaan vinkkejä omalla tavallaan, eivätkä valmiit kuvat ohjaa toteutustapoja. Lasten osallisuus on niin ikään ohjannut oppaan syntyprosessia alusta alkaen toimintavinkkien pohjautuessa lasten ajatuksiin metsän vuoden kierrosta. Lisäksi opasta on elävöitetty lasten ajatuksin sekä Kukan ja lasten tekemin luontoaiheisin kuvin.

*Ikimuistoisia hetkiä
Metsän vuoden parissa!*

*Lisää Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden huomioimisesta toimintavinkkien suunnittelussa voit lukea opinnäytetyöraportistamme.

**Lisää lasten osallisuuden huomioimisesta oppaan tekoprosessissa voit lukea opinnäytetyöraportistamme.

Muistattehan
kerrata myös
Jokamiehen-
oikeudet
ryhmässänne!

OPPAAN SYMBOLIIKKA

Oppaan käyttöä helpottavat aisteja ja toiminnan sisältöjä kuvaavat symbolit, jotka näyttyvät jokaisen toimintavinkin yhteydessä kertoen niissä toteutuvista aistisisällöistä, toteutustavoista sekä toteutuspaikasta.

Mikä?

näkö

haju

tunto

kuulo

maku

Missä?

sisällä

luonnossa

Miten?

retkeillen

toiminnallisesti

askarrellen

luovasti

yhdessä
pohtien

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Metsän vuotta toteuttaessanne pääsette halutessanne luomaan myös kokonaisen varhaiskasvatusvuoden mittaisen päiväkodin sisätiloihin suunnatun metsäteemaisen askarteluprojektin! Voitte täydentää sisämetsäanne vuodenvieron mukaisesti oppaassa esiteltyjen toimintavinkkien avulla – mielikuvitusta unohtamatta!

Askarteluprojektin on tarkoitus toteuttaa kestävä kehityksen periaatteet huomioiden ja tavoitteena on pääasiallisesti käyttää kierrätys- ja luonnonmateriaaleja.

ELOKUU

"POSKET JO ALKAA PUNASTUA
JA ON VÄHÄN VIILEÄMPI."
-LEO 5 V.

Maistuvien marjojen aamupalabuffet

Miettikää yhdessä, minkälaisia syötäviä marjoja luonnossa kasvaa elokuussa? Esimerkiksi metsävadelmia, mustikoita, punaviinimarjoja, mustaviinimarjoja, metsämansikoita... Mitä muuta keksitte? Toteuttakaa aamupalapöytään marjabuffet! Kerätkää erilaisia marjoja ja tuokaa niitä tarjolle seuraavan aamun aamupalalle. Jokainen voi valita itselleen mieluisimmat marjat aamupuuronsa sekaan.

Päiväni meteorologina

Tehkää elokuussa ryhmänne näköinen sääpäiväkirja ja havainnoikaa esimerkiksi sitä, kuinka paljon lämpötilat vaihtelevat aamun ja illan välillä? Kuinka paljon aurinko paistaa? Sataako vettä? Valitkaa jokaiselle ryhmän lapselle oma päivä meteorologina! Meteorologi voi tarkkailla kotona illan lämpötilaa ja muita säähavaintoja. Kirjatkaa meteorologin havainnot yhteiseen sääpäiväkirjaan. Käykää tekemiänne säähavaintoja läpi yhteisesti aamuisin. Sääpäiväkirja voi kulkea mukana retkillänne ja jos päiväkirjaa ylläpitää useamman toimintakauden ajan, on havaintoja mielenkiintoista vertailla eri toimintakausien välillä.

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Metsän vuosi –projektin aloitus sisätiloihin

Aloittakaa ryhmänne kanssa yhteinen luonnonmateriaaleista ja muusta mielikuvituksen mukanaan tuomista elementeistä rakentuva sisämetsäprojekti!

Etsikää metsälle sopiva paikka päiväkodista ja aloittakaa rakentamaan unelmienne metsä. Aihion metsälle voitte rakentaa pystyttämällä maahan pudonneita oksia ja risuja sisämetsän puiksi. Onko sisämetsässänne myös kiviä, entä kantoja? Varatkaa metsään tilaa metsälampea varten. Sisämetsä täydentyy oppaan vuoden kiertokulkuun liittyvin askarteluvinkein joka kuukausi. Päästäkää mielikuvituksenne valloilleen!

SYYSKUU

"SE ON KIVAA, KUN LEHDET PUTOAA
MAAHAN JA NIITÄ VOI KOPATA."
- LEO 5 V.

Syksyn merkkejä väriympyrässä

Askarrelkaa käyttöönne jokaiselle omat väriympyrät ja kiinnittäkää ne heijastimenomaisesti retkireppuihinne roikkumaan. Etsikää syksyisestä luonnosta erilaisia värejä ja aarteita ja verratkaa niitä omaan väriympyrään. Kuvatkaa löytämänne aarteet yhdessä väriympyrän kanssa ja vertailkaa ottamienne kuvien värimaailmaa huhtikuun toimintavinkin yhteydessä.

Puron solinaa

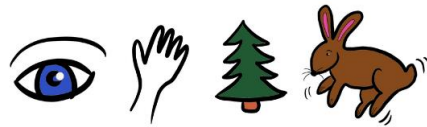
Tehkää yhdessä puroja lätäköiden ympärille ja luokaa yhteinen kaupunki luonnonmateriaaleja hyödyntäen purojen läheisyyteen. Miltä purot kuulostavat? Mitä kaikkia rakennuksia ja rakennelmia purojen ympärille syntyy?

Muistathan pukea kumisaappaat pureleikkeihin!

Lehtien koppaajat

Kokeilkaa tuulisella kelillä, kuinka monta lehteä saatte kopattua kiinni. Minkä puiden lehtiä ne ovat? Minkä värejä ne ovat? Minkä muotosia ne ovat?

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Syksyn värejä sisämetsässä

Kerätkää luonnosta mahdollisimman paljon erilaisia syksyn värejä sisämetsään, esimerkiksi lehtiä, oksia, kiviä...

Rakentakaa keräämistänne luonnonmateriaaleista sisämetsään majoja ja muita leikkialueita metsässä asuville hahmoille ja eläimille.

LOKAKUU

"VOI KUULLA NÄRHIÄ JA
HANHIA."
- SAANA 7 V.

Muuttavat linnut

Lokakuussa linnut tekevät muuttoa etelään ja jokainen voi nähdä niiden lentävän auroissa taivaalla. Minkälaisia lintuaurat ovat? Mitä ääniä voi kuulla lintujen lentäessä ylitsenne? Kuinka monta lintua voit nähdä yhdessä aurassa? Onko niitä parillinen vai pariton määrä? Muodostakaa pienryhmissä havaitsemienne lintuaurujen muotoja. Entä miltä näyttää koko ryhmän yhdessä muodostama lintuaura? Osaatteko äännellä, kuten lintuauran linnut?

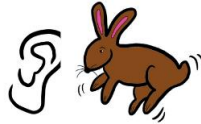
Kulkupeli

Minkälaisella kulkupelillä matkustaisit lintujen lailla? Rakentakaa luonnonmateriaaleja hyödyntäen joko yhteinen tai jokaiselle oma matkustukseen tarkoitettu kulkupeli. Minkälaisia ominaisuuksia siinä on? Pystyykö sillä lentämään vai kulkeeko se sittenkin maan alla? Minkälaista ääntä se pitää? Minkä tuntuinen kulkupeli on?

Yhteisesti luotu kulkupeli

Voitte myös toteuttaa yhdessä kulkupelin toiminnallisesti niin, että jokainen menee yhteiseen kulkupeliin kertomalla jonkin ominaisuuden ja pitämällä ominaisuuteen sopivaa ääntä. Esimerkiksi: "Minä olen kulkupelin moottori "prrrr!" Kun jokainen on asettunut kulkupeliin ominaisuuden ja äänen kanssa, on se valmis!

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Sisämetsän linnut

Askarrelkaa lintuja taivaalle ja puiden oksille istumaan. Voitte hyödyntää kierrätys- ja luonnonmateriaaleja, kuten oksia, lehtiä, narua ja sanomalehtiä. Voitte taitella lintuja esimerkiksi origamityyppisesti vanhaa sanomalehteä hyödyntäen. Mitä muuta keksitte?

MARRASKUU

"VOI KOKEA PAREMMIN
SEIKKAILUA, KUN EI OO LUNTA."
- SAANA 7 V.

Valoseikkailu

Luokaa erilaisten lamppujen ja lyhtyjen avulla rata metsään.

Valoa on hyvä varata viittä toimintapistettä varten.

Toteuttakaa jokaisen valon kohdalla lyhyt aisteihin liittyvä toimintavinkki. Tehkää radan päätöspiste yhteisen nuotion äärelle!

- Laita silmät kiinni ja kuuntele tarkasti, mitä metsän ääniä kuulet ympärilläsi? Pystytkö nimeämään ainakin kolme ääntä? Ääniä voivat olla esimerkiksi tuuli ja oksien rasahtelu.
- Mene kyykkyyyn ja ojenna kätesi oikein pitkiksi. Mitä tunnet käsissäsi juuri nyt? Onko se lunta? Märkkää maata, havunneulasia vai oksia? Kertokaa omat havaintonne ääneen!
- Mikä on ensimmäinen muoto pimeässä, johon kiinnität ympärillä huomiosi? Muodostavatko varjot jotain hamoja tai kuvioita ympärillesi? Kertokaa havaintonne ääneen!

- Kertokaa toisillenne metsän lempimakunne! Mustikat? Sienet? Metsämansikat? Minkä kanssa tykkäät syödä metsän lempimakuasi? Onko esimerkiksi mustikat ja jäätelö mielestäsi herkullinen yhdistelmä?
- Toteuttakaa yhdelle pisteelle metsän oma tuoksupiste. Tätä varten kerätkää etukäteen metsän tuoksuja purkkeihin. Pistäkää silmät kiinni ja tuoksutelkaa metsän tuoksuja purkeista. Arvaako joku tuoksut oikein? Mikä on kenenkin lempituoksu? Mitä muita tuoksuja metsässä voi olla?

Mitä se muistuttaa?

Etsikää erilaisia luonnonmateriaaleja. Muistuttaako jokin niistä jonkin eläimen hahmoa? Kerätkää löytöne yhteen ja katselkaa niitä varjoteatterin tapaan valkoisen kankaan läpi. Valkoinen kangas voi olla vaikkapa vanha lakana tai retkirepun tutkimusliina ja varjoja esiin saadaksenne voitte heijastaa kangasta taskulampulla. Näyttävätkö löytämäne aarteet yhä samalta?

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Nuotion rakentaminen

Kerätkää metsästä erilaisia keppejä sisämetsän nuotiokepeiksi. Rakentakaa nuotioita lämmittämään metsässänne olevia majoja ja niiden asukkaita. Laittakaa nuotion pohjaksi led-tuikku ja kasatkaa nuotiopuut keoksi tuikun päälle.

Metsän asukkaita luonnosta

Hyödyntäkää Mitä se muistuttaa? -tehtävässänne löytämiänne hahmoja ja elävöittäkää niitä halutessanne esimerkiksi maalaamalla tai askartelemalla. Tuokaa ne asukkaiksi luomaanne metsään.

JOULUKUUN

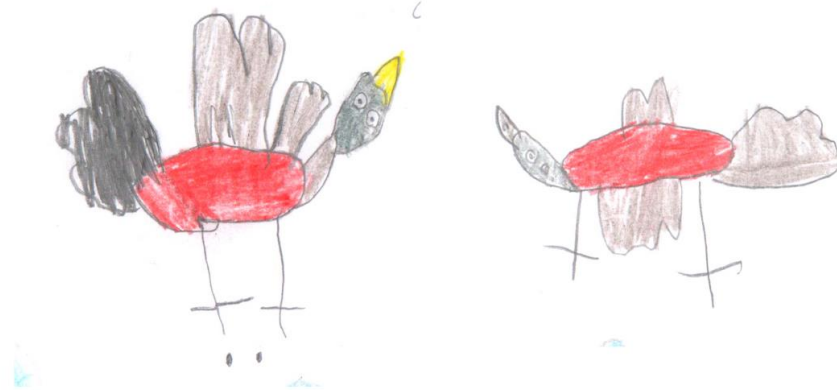
"TUOKSUU SAVU, KOSKA
LÄMMITETÄÄN NIIN PALJON
SAUNOJA."
- LEO 5 V.

Joulukuun toimintavinkit johdattelevat teidät viettämään ryhmänne näköistä joulua metsässä!

Mielikuvituksellinen joulukuun

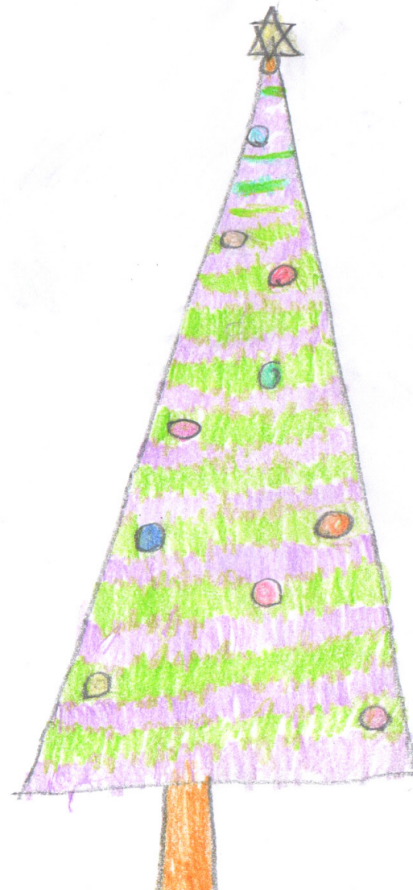
Pohtikaa yhdessä, minkälaisia perinteitä joulukuun kuuluu? Mitä teillä syödään joulukuun? Mikä jouluruoka maistuu parhaalta? Laulatteko joulukuun lauluja? Entä kuunteletteko joulukuun musiikkia? Miltä joulukuun tuoksuu? Koristaako kotianne joulukuun? Miltä sen neulaset tuntuvat? Miltä joulukuun koristeenne näyttävät?

Minkälaisia joulukuun koristeita kotoanne löytyy? Viettävätkö kaikki joulukuun? Miten muuten talvea voisi juhlistaa?

Lähimetsän yhteinen joulujuhla

Rakentakaa lähimetsäänne Mielikuvituksellisen joulun perinteitä mukaileva yhteinen joulu- / talvijuhla. Voitte etsiä ihanimman juhlakuusen ja koristella sen paikoilleen. Miten koristelette kuusen? Miltä kuusi tuoksuu? Entä miltä se tuntuu? Nauttikaa jouluisen musiikin tuomasta tunnelmasta, hukkuuko musiikki metsän huminaan? Syökää perinteiden mukaisia jouluherkkuja, maistuvatko ne metsässä paremmalta? Muistattehan myös lintuja kauralyhtein. Löydättekö lähimetsästä tontun majan? Kutsukaa huoltajat mukaan yhteiseen joulujuhlaan!

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Metsään saapuva joulu

Askarrelkaa erilaisia joulukoristeita ja koristelkaa metsänne jouluiseksi. Puuhelmistä saa hienoja joulupalloja, vanhoista kankaista jouluviirejä, tulitikkusasteista lahjapaketteja, taikataikinaa muovailemalla lumipalloja ja lumilyhtyjä. Vain mielikuvitus on rajana!

Taikataikinan ohje:

3 dl jauhoja
1,5 dl suolaa
1,5 dl vettä
1 rkl ruokaöljyä

Tehkää taikina tarpeittenne mukaan joko suuremmaksi tai pienemmäksi!

Jouluisen värisen taikataikinan saatte lisäämällä siihen joko piparkakkumaustetta tai kanelia!

Jouluvalot

Halutessanne lisätäkää metsään jouluvalot led-valonauhan avulla. Jos metsässänne on tausta, voitte luoda metsän ylle tähtitaivaan lisäämällä led-valot taustan taakse ja pujottamalla valot taustan läpi tehdyistä rei`istä yksitellen.

Muistathan!

Jos saatte jouluna muoviin pakattuja lahjoja, säästäkää muovit tulevia askarteluvinkkejä varten!

TAMMIKUU

"SILLON LIIKKUU PALJON
TALVIELÄIMIÄ JA ON KIVOJA
JÄLKIÄ LUMESSA."

- SAANA 7 V.

Metsäneläinten jäljet lumessa

Tutkikaa lasten kanssa, minkälaisia jälkiä metsäneläimet jättävät lumeen. Toteuttakaa omia metsäneläinten jälkiä hankeen luonnosta löytämälläne siveltimellä. Sivellin voi olla esimerkiksi maahan tippunut männyn oksa tai talventörröttäjä.

Jään paukkuminen

Keskustelkaa lasten kanssa, missä kaikkialla jäätä voi olla? Tehkää jääretki jäätyneen järven luokse. Minkälaista ääntä jää voi pitää jäätyessään ja sulaessaan? Tehkää omaa äänimaailmaa jään jäätymisestä ja sulamisesta esimerkiksi tömistelemällä jalkoja, rasauttelemalla maasta löytyviä oksia tai hyppimällä jäätyneisiin vesilätäköihin. Miten muuten voisi toistaa jään ääntä?

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Vettä ja jäätä metsässä

Luokaa metsään lampi elokuussa varaamaanne paikkaan. Hyödyntäkää lammen rakentamisessa joululahjoista jääneitä läpinäkyviä pakkausmuoveja. Minkä muotoinen lampi muoveista muodostuu? Miten asettelette sen sisämetsään? Vaihtoehtoisesti voitte laittaa matalaan dyno-laatikkoon vettä ja jäädyttää sen. Asettakaa se lammeksi metsään ja tutkikaa veden sulamista.

Eläintenjälkiä metsässä

Ripotelkaa siivilällä esimerkiksi tomusokeria tai jauhoja sisämetsän maaperään ja painelkaa erilaisia eläintenjälkiä siihen. Onko metsässä pomppinut jänis tai onko lintu jättänyt siivistään jälkiä hankeen?

HELMIKUU

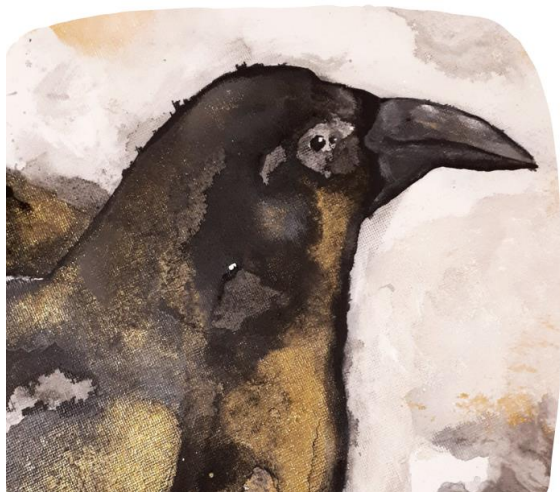
"LUMEN ALTA SAATTAA
LÖYTYÄ ELÄIMEN LUITA."

- LEO 5 V.

Talviajan arkeologit

Toimikaa talviajan argeologeina ja etsikää lumen alta aarteita (luonnonmateriaaleja). Rakentakaa suojasäällä lumesta metsäneläimiä ja koristelkaa metsäneläimet löytämillänne aarteilla.

Lumen puuttuessa etsikää maasta luonnonmateriaaliaaarteita ja muodostakaa niitä hyödyntäen metsäneläimiä maata vasten. Kuvatkaa luomanne metsäneläimet ja järjestäkää niistä arkeologinen näyttely päiväkodin tiloihin. Voisiko eläinkuvia hyödyntää myös esimerkiksi lokerokuvina?

Pakkasen ihmeitä

Pakkasen paukkuessa pakkashuurre peittää alleen kiviä, puita, penkkejä ja ulkoleluja. Tarkkailekaa, mitä kaikkea pakkashuurre onkaan peittänyt yön aikana alleen?

Pakkashuurre toimii myös luonnon piirustuspaperina! Piirtäkää omat taideteokset pakkashuurteeseen sormella ja pohtikaa, miksi pakkashuurteeseen pystyy piirtämään? Kuvatkaa pakkashuurreteokset nähtäviksi muillekin!

Muistattehan myös ihaila pakkasen luomia kuvioita ja kuurankukkia ikkunoissa ja luonnossa!

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Pakkashuurteen maalaamat

Maalatkaa pakkasmaalauksia päiväyksen ylittäneellä piimällä saman tilan ikkunoihin, joissa sisämetsänne sijaitsee. Voitte hyödyntää maalauksessa esimerkiksi vanhoja löytölaatikossa lojuvia sukkiä tekemällä niistä töpöttelypalloja. Voitte tehdä piirrustussabluunoita joululahjoista yli jääneistä pakkausmuoveista tai paksusta pahvista ja töpötellä piimää niiden läpi ikkunaan.

MAALISKUU

"VOI TEHDÄ LUMIENKELEITÄ JA SYÖDÄ
JÄÄPUIKKOJA."
- LEO 5 V.

Sulavan jään äänimaisemat

Pohtikaa, minkälaista ääntä vesi pitää tippuessaan esimerkiksi räystäistä. Luokaa omia äänimaisemia luonnonorkesterina vettä hyödyntämällä. Voitte täyttää erikokoisia astioita vedellä ja rummuttaa niitä oksilla. Kuulostaako jokainen astia samalta? Mistä muualta voi kuulla veden sulamisen ääntä, miten sitä voi toistaa?

Mahtavat jääpuikot

Lähtekää retkelle mahtavien jääpuikkojen äärelle. Voitte järjestää löytämiinne jääpuikot pituusjärjestykseen. Entä kuinka monta niitä on? Onko jääpuikkoja parillinen vai pariton määrä? Vertailkaa löytämienne jääpuikkojen ominaisuuksia. Kuka löytää pisimmän jääpuikon? Entä paksuimman?

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Jään ääniä metsäleikin taustalla

Laittakaa sisämetsäleikin taustalle joko pädiä tai tietokonetta hyödyntäen kevättalvisen luonnon äänimaailmaa esimerkiksi YouTubesta. Äänet voivat olla veden sulamiseen, tuuleen tai muuhun luonnon ääniin liittyvää äänimaailmaa.

Voitte hyödyntää leikin taustalla myös muita leikkiinne teemaan sopivia ääniä!

Metsän jääpuikot

Askarrelkaa metsään jääpuikkoja esimerkiksi joululahjoista ylijääneistä pakkausmuoveista tai sellofaanista.

Aloittakaa jääpuikon askartelu leikkaamalla A5 kokoinen pala joko muovista tai sellofaanista. Pyörittäkää palaa kulmasta kulmaan rullalle niin, että jääpuikko muotoutuu kartioksi. Teipatkaa jääpuikko sivusta kiinni läpinäkyvällä teipillä ja taittakaa ylimääräinen materiaali puikon sisälle. Halutessanne voitte täyttää jääpuikot samalla materiaaleilla esimerkiksi kynää apuna käyttäen.

Ripustakaa jääpuikkoja eri puolille metsää tuomaan lähestyvän kevään tunnelmaa!

HUHTIKUU

"LUONTO ALKAA VÄRITTYÄ, KAUNISTUA
JA KIVENTUA."
-LEO 5 V.

Keväisen metsän tuoksut

Miltä keväinen metsä tuoksuu? Mikä on lempituoksusi metsässä, ehkä havu tai multa? Mikä muu se voisi olla? Osallistakaa muitakin ryhmiä keväisen metsän tuoksuihin ja kerätkää metsästä lempituoksunne kannellisiin purkkeihin ja viekää ne päiväkodin tiloihin tuoksuteltaviksi!

Kevään merkkejä väriympyrässä

Ottakaa retkirepussa roikkuvat syyskuussa toteuttamanne väriympyrät jälleen käyttöönne ja etsikää huhtikuuisia värejä luonnosta! Kuvatkaa löytämänne asiat ja vertailkaa löytämiänne värejä syksyn löytöihin. Mitä eroja löydätte?

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Luonnontuoksujen valtaama metsä

Tuokaa lempituoksunne myös sisämetsäänne tuomaan kevään tuntua. Kun muut päiväkodin lapset ovat saaneet ihastella keväisiä tuoksupurkkejanne, asettakaa ne sisämetsään niin, että niitä voi palata tuoksuttelemaan uudelleen koska tahansa.

Eläinten herääminen kevääseen

Valitkaa päiväkodin leikkivälineistä erilaisia eläimiä ja pohtikaa yhdessä, missä ne ovat nukkuneet talviunta ja mihin ne kevässä heräävät? Heräävätkö ne kevään ääniin, tuoksuihin tai tunteisiin? Keksittekö jotain muita syitä heräämiselle?

Asetelkaa valitsemanne eläimet metsään eri paikkoihin tulevia leikkejä varten.

Toukokuu

"AAMUISIN TUOKSUU TUULELTA JA
KESÄISELTÄ."
- SAANA 7 V.

Hahmoja luovat pilvet

Metsässä on tärkeää myös rentoutua!
Etsikää ryhmällemme mukava paikka, jossa
pääsette kaikki selällemme taivaan tarkkailijan
rooleihin. Tarkkailekaa taivaalla liikkuvia pilviä.
Miltä pilvet näyttävät? Muodostuuko pilvistä
joitakin hahmoja? Mitä ne muistuttavat?
Minne pilvet menevät?

Tuulen monet muodot

Minkälaisia tuulia on olemassa? Miltä tuuli
tuntuu? Mitä kaikkea tuuli voi kuljettaa
mukanaan? Havainnoikaa tuulen voimaa
etsimällä metsästä eri luonnonmateriaaleja
ja heittämällä niitä ilmaan. Mikä lentää
tuulen mukana? Mikä tippuu maahan?
Mistä se johtuu?

METSÄN VUOSI SISÄTILOIHIN!

Kevätpilvet metsän päällä

Askarrelkaa metsän päälle pehmoisia kevätpilviä esimerkiksi vanhojen pehmolelujen tai tyynyjen täytteitä hyödyntäen. Keksittekö, miten saisitte pilvet leijumaan metsän päällä? Mitä pilviä taivaalle muodostuu? Sadepilviä? Ukkospilviä? Keksittekö joitain muita pilviä?

Metsäneläinten leijat

Valitkaa jokaiselle metsästä eläin, jolle haluaa askarrella oman leijan. Miltä leija voisi näyttää? Onko leija lennättäjänsä näköinen?

Käyttäkää miniatyyrileijan askartelussa esimerkiksi pieniä oksia, tulitikkuja, palakankaita, silkkipaperia, lankaa ja liimaa. Tehkää leijan naru kiinnittämällä leija oksan tai tikun päähän, niin leija pysyy ilmassa tikun toimiessa leijan naruna.

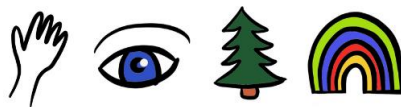

KESÄKUU

"METSÄSTÄ LÖYTYY KEPEISTÄ
TEHTYJÄ HUVIMAJOJA."
- SAANA 7 V.

Majakutsut

Rakentakaa luonnonmateriaaleja hyödyntäen metsään majoja. Mistä kaikesta majoja voi rakentaa? Kun saatte majanne valmiiksi, esitelkää ne muulle ryhmälle. Missä kuvitteellisessa osoitteessa majanne sijaitsee? Mikä on majakylänne nimi? Mitä muuta majakylässänne on? Kutsukaa muita ryhmäläisiä leikkimään majoihinne!

Tarkkana valossa

Tehkää aamupäivän retki lähimetsään. Miltä kesäkuinen valossa kylpevä metsä näyttää tietyssä kellonaikana ja tietyssä päivänä? Kuvatkaa havaintonne. Palatkaa metsään uudelleen vuoden kierron eri aikoina ja havainnoikaa, miltä sama metsäpaikka näyttää eri kuukausina.

KESÄKUUKAUSINA METSÄN VUOSI MUOTOUTUU LEIKKIJÖIDEN IDEOIDEN MUKAAN!

Nyt sisämetsä on valmis. Vai onko sittenkään? Voitte halutessanne jatkaakin sen rakentamista lasten mielenkiinnonkohteiden mukaisesti. Kesäkuukausien ajan voitte myös vain nauttia sisämetsästä leikkialueena. Mitä leikkejä lasten mielikuvitus tuokaan tullessaan?

HEINÄKUU

"AAMUISIN TUOKSUU SILTÄ,
ETTÄ AURINKO JO LASKISI."
- LEO 5 V.

Tee oma onki

Etsikää metsästä jokaiselle oma oksa
ongenvavaksi. Ongenvavan voi halutessaan
veistää kuorettomaksi. Kootkaa onget
lisäämällä vapoihin siimat, kohot ja koukut.
Tehkää yhteinen onkiretki!

Kasvat heinät ja viljat

Retkeillessänne lähiympäristössä etsikää
erilaisia heiniä ja viljoja. Kuinka monta
erilaisia heinää tai viljaa löydätte?
Löydättekö oman mittaisia tai pidempiä?
Miltä heinien heiluminen tuulessa kuulostaa?
Tuoksuvatko heinät ja viljat joltakin?

Eväretkivinkki!

Kirjoittakaa muistiin heinäkuussa retkeillessänne tulevaa syyskautta varten jokaisen lapsen valitsema mieluisa retkipaikka. Merkitkää paikat karttaan ja toteuttakaa eväretket suunnitellusti tulevien kuukausien aikana! Paikka voi olla esimerkiksi tietty kivi puistosta tai kiva leikkipaikka lähimetsästä. Haaveilkaa yhdessä, mikä retkieväs maistuisi parhaalta juuri tässä paikassa? Valitkaa nämä eväät mukaanne!

LOPUKSI

Toivomme Metsän vuoden toimintavinkkien innostaneen teitä lähtemään ulos ja rikastuttaneen lähiluontoon suuntautuvia retkiänne! Sisämetsän myötä lapset ovat luoneet itselleen oman leikkialueen ja toivomme lasten nauttivan metsäisistä leikeistään.

Odotamme innolla, että pääsisimme osalliseksi myös teidän metsän vuodestanne, joten lisääthän mahdollisen somejulkaisusi yhteyteen #metsänvuosi ? Mikäli haluat saada lisää matalan kynnyksen toimintavinkkejä luonnossa toimimiseen, voit seurata Instagram-tiliämme @metsanvuosi .

#metsänvuosi
@metsanvuosi

Liite 2: Varhaiskasvattajille luotu kysely

Kysymykset Vastaukset 15

Metsän vuosi

Palautekysely
Kasvattajien näkemyksiä oppaasta

Nouseeko oppaasta selkeästi esiin metsän vuoden kiertokulku? *

Kyllä

Ei

Näetkö, että toimintavinkit olisivat helposti toteutettavissa luonnossa ilman paljon aikaavieviä valmisteluja? *

Kyllä

Ei

Innostavatko oppaan toimintavinkit lähtemään ulos oppimaan? *

Kyllä

Ei

Nouseeko aistien huomiointi toimintavinkeistä selkeästi esille? *

Kyllä

Ei

Koetko, että sisällä toteutettavat askarteluvinkit ovat selkeitä ilman kuvallisia ohjeita? *

Kyllä

Ei

Koetko, että sisällä toteutettavat askarteluvinkit ovat selkeitä ilman kuvallisia ohjeita? *

Kyllä

Ei

Koetko, että oppaseen luotu symboliikka helpottaa oppaan käyttöä osana toiminnan suunnittelua? *

Kyllä

Ei

Miten kokisit lasten osallisuuden toteutuvan oppaan toimintavinkejä käytettäessä varhaiskasvatuksen arjessa? *

Pitkä vastausteksti

Mitä mieltä olet oppaan ulkoasusta (selkeys, kuvitus, tekstit, sivujen täyttö?) *

Pitkä vastausteksti

Mikäli vastasit johonkin kysymykseen kieltävästi, kuuluisimme mielellämme kehitysideoita aiheeseen liittyen: *

Pitkä vastausteksti

Kiitos ajastasi! Jos sinulle tuli vielä jotain muuta mieleen oppaaseen liittyen, voit kirjoittaa ajatuksesi tähän. :)

Pitkä vastausteksti
